

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки та управління
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

*Видається з 2009 р.
Виходить 2 рази на рік*

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

ВИПУСК 2 (15). Частина 1
Економічні науки

Миколаїв
2016

Рекомендовано до друку вченою радою обліково-фінансового факультету МНАУ. Протокол № 4 від 28.11.2016 р.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР: д.т.н., проф., чл. - кор. НААН
В.С. Шебанін

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
д.е.н., професор Вишневська О.М.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Економічні науки:

д.е.н., професор Сіренко Н.М.,
д.політ.н., професор Ханстантінов В.О.,
д.е.н., доцент Дубініна М.В.,
д.е.н., доцент Ксьонжик І.В.,
к.т.н., доцент Волосюк Ю.В.,
к.іст.н., доцент Березовська Т.В.,
к.е.н., доцент Бурковська А.В.

Адреса редколегії:
54020, Миколаїв, вул. Г. Гонгадзе, 9,
Миколаївський національний аграрний університет
тел. 58-05-94 www.mnau.edu.ua

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2016

Миколаїв
2016

УДК 336.14.21

**НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ НОВООДЕСЬКОГО РАЙОНУ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

***О. С. Ланко**, студентка обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет*

Проведено оцінку складових доходів бюджету. Досліджено їх аналітичні компоненти. Виявлено основні проблеми ефективного використання надходжень, проаналізовано формування доходної частини місцевого бюджету. Розроблено рекомендації по усуненню недоліків.

Ключові слова: доходи зведеного бюджету, податкові надходження, офіційні трансферти, виконання зведеного бюджету.

Постановка проблеми. Сьогодні, в умовах реформування бюджетної системи з метою підвищення її ефективності і стійкості потребує більш детального дослідження формування та використання коштів місцевих бюджетів. Процес децентралізації бюджетних ресурсів вимагає пов'язати фінансову самостійність і незалежність бюджетів із податковими, неподатковими надходженнями та офіційними трансфертами. У зв'язку з цим, актуальним постає питання зміни форм і інструментів формування доходів і розширення напрямів їх надходження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей функціонування місцевого бюджету країни і розвитком надходжень до них займалися вітчизняні і зарубіжні вчені. Серед них: Кравченко В.І., Василенко О.Д., Рева Т.М., Ковальчук К.Ф. та ін. У своїй праці вони обґрунтовують основні компоненти доходної частини місцевих бюджетів, принципи функціонування, фактори впливу. Існує потреба деталізації дослідження у напрямку вивчення основних форм і інструментів доходів місцевого бюджету.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз доходної частини зведеного бюджету Новоодеського району і виявлення основних перспектив її повноцінного функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доходами бюджету є податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством країни [2]. В.І. Кравченко визначає доходи місцевих бюджетів як кошти, що надходять до відповідних бюджетів у розмірах і порядку, установлених законодавчо [5]. О.Д. Василенко

та К.В. Павлюк визначають доходи як грошові фонди фінансового забезпечення діяльності місцевих рад і місцевих державних адміністрацій [1]. Т.М. Рева і С.Ф. Ковальчук до джерел місцевих бюджетів відносять податкові та неподаткові надходження, трансфери та доходи від операцій з капіталом [6].

Так, на основі вище викладеного можна стверджувати, що доходи місцевого бюджету становлять такі складові як неподаткові надходження, податкові надходження, доходи від операцій з капіталом і трансфери (рис. 1).

Рисунок 1 – Формування дохідної частини місцевих бюджетів у вітчизняному просторі

Джерело: побудовано автором і використанням матеріалів [5]

З 2012 по 2016 рік наповнення бюджету Новоодеського району здійснювалось за рахунок податкових надходжень, офіційних трансфертів та неподаткових надходжень.

За цей час найбільшу питому вагу у загальній сумі дохідної частини бюджету належать офіційним трансфертам. Більше того цей показник постійно ріс. За весь період доля офіційних трансфертів виросла на 35,5%, Збільшення обсягів пояснюється політикою децентралізації, яка супроводжується передачею значних надходжень податків, що формуються на рівні району із державного бюджету до місцевого.

Зростання дохідної частини з одного боку дозволить збільшити видаткову частину бюджету Новоодеського району, а з іншого – вказує на залежність бюджету району від інших джерел фінансування. Як наслідок, місцеве самоврядування не може самостійно забезпечувати розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Такий стан можна вважати негативним, але він буде змінюватись по мірі передачі надходжень.

Аналогічно до офіційних трансфертів стабільно збільшувались і податкові надходження. Зростання їх до бюджету Новоодеського району відбулося в основному за рахунок підвищення кількості зайнятих осіб.

Наведені цифри означають, що хоча власні кошти у розпорядженні місцевої влади зросли, проте обсяг товарів і послуг, які на них можна купити, був нижчий, ніж у попередніх роки. Це наслідок інфляційних процесів, що спостерігалися в економіці України в 2015 році, Статистика стверджує, що в 2015 році зростання ціни виросло на 43,3%. Інфляційні процеси виявилися настільки бурхливими, що перекрыли грошові втрати бюджетів від падіння обсягів виробництва в країні.

Серед податкових надходжень: податок та збір на доходи фізичних осіб становить 12546,8 тис.грн і податок на прибуток підприємств – 6,6 тис.грн.

Податок та збір на доходи фізичних осіб є загальнодержавним. Він, на нашу думку, не відповідає принципу справедливості оподаткування та використання надходжень. У пояснення нашій точці зору зводиться до того, що номер може не співпадати з місцем проживання громадянина і відповідно надходження збільшуються на користь тих адміністративно-територіальних одиниць, де рівень зайнятості є більш високим (в основному міста ли великі села). Це не дозволяє вирівнювати обсяги фіскального і бюджетного забезпечення по територіях.

Податок та збір на доходи фізичних осіб в Новоодеському районі складається з податок на заробітну плату і податку з інших надходжень. Пояснюється таке співвідношення тим, що у 2016 році ставки відрахування податку до місцевих підприємств, які передавались до державного бюджету в місцевий бюджет з середньорічного доходу суб'єктів господарювання. Вона у 2015 році становила 18% проти 15% у попередньому [8].

Частка неподаткових надходжень в доходах місцевого бюджету займає менше 1%, це ми спостерігаємо за весь період дослідження, в абсолютному виразі величина у 2016 р. становила 4,53 тис. грн і в порівнянні з 2012р. скоротилася на 86,8%, що становить 29,74 тис, грн. Це зумовлено відсутністю у звітному році надходжень по окремим статтям серед яких: доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори і платежі, державне мито.

Зниження неподаткових надходжень до бюджету в 2016 р. пояснюється політикою уряду, яка спрямована на послаблення регуляторного тиску на бізнес і, відповідно, супроводжується зменшенням кількості дозвільних процедур, ліцензованих видів підприємницької діяльності, перевірок.

Так, проводячи аналіз формування доходів Новоодеського району звітного періоду, нами встановлено, що їх основу становлять офіційні трансферти у складі дотацій, субвенцій, і податкові надходження у складі податку і збору на доходи фізичних осіб.

Поглиблюючи аналіз ми оцінили виконання плану дохідної частини місцевого бюджету у 2016 році.

Таблиця 1

**Виконання плану дохідної частини загального фонду місцевого бюджету
Новоодеського району (за березень-листопад 2016 року)**

Затверджено місцевими радами, млн. грн. (по плану)	Фактично одержавно млн. грн	Відсоток виконання до призначень	Приріст (зниження) до відп. періоду 2015, у %	Виконано за рік	Відхилення фактичних даних поточного року від минулого
38,38	7,39	19,3	60,1	4,61	2,77

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [3]

Оцінивши дані таблиці можемо стверджувати, що рівень виконання плану дохідної частини бюджету району протягом досліджуваного періоду зменшується. Для виявлення причин невиконання плану, ми вивчили ці показники в розрізі доходів (табл. 2).

Таблиця 2

**Виконання зведеного бюджету Новоодеського району
Миколаївської області за 2015 рік**

Код економічної класифікації доходів	Найменування доходних джерел	Затверджено на 2015 рік, грн	Одержано у 2015 рік, грн	Відсоток виконання, %
10000000	Податкові надходження	30534,72	39686,25	130,0
11010000	Податок на доходи фізичних осіб	13922,40	16992,27	122,0
11020200	Податок на прибуток підприємств комун. власності	26,60	26,34	99,0
14040000	Акцизний податок з кінцевих продажів	2788,57	5115,05	183,40
18000000	Місцеві податки	13741,53	17459,07	127,10
19010000	Екологічний податок	55,63	82,90	149,00
20000000	Неподаткові надходження	635,70	886,36	139,40
22012500	Плата за надання інших адмінпослуг	440,00	540,85	122,90
22080400	Плата за оренду майнових комплексів та іншого майна, що у ком. власності	28,40	35,79	126,0
22090000	Державне мито	117,30	240,71	205,20
40000000	Офіційні трансферти	160139,14	134553,17	84,0
41020100	Базова дотація	6863,00	6291,00	91,70
41020600	Стабілізаційна дотація	4354,20	4354,20	100,0
41030000	Субвенції в т.ч.:	148921,94	123907,97	83,20
41033900	Освітня субвенція	41269,50	37795,60	91,60
41034200	Медична субвенція	21170,30	19276,80	91,10
	Всього загальний фонд	191309,57	175131,22	91,50
33010100	Кошти від продажу землі	104,59	104,59	100,0
	Всього спеціального фонду	3397,17	101,43	3,0
	Разом доходів	194706,73	175232,65	90,0

План дохідної частини зведеного бюджету виконано на 90%, Недовиконання плану спостерігається як за спеціальним, так і за загальним

фондами. Це стосується таких статей, як податок на прибуток підприємств, базові дотації, субвенції. Перевиконання плану податкових і неподаткових надходжень можливе завдяки підвищенню ставок та розширення бази оподаткування в частині ПДФО, оптимізації міжбюджетних трансфертів через перенесення із спеціального до загального фонд.

Така зміна дасть можливість використовувати тимчасово вільні кошти для залучення додаткових надходжень під їх розміщення на депозитних рахунках в банківських установах.

У зв'язку з цим, узагальнюючи все вище викладене, можна зробити висновок, що основними проблемами формування доходу району є:

- відсутність стимулів підвищення рійся ефективності управління доходами, яке обумовлено невідповідністю сучасних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів відповідно до потреб зміцнення місцевого самоврядування. Неможливість забезпечити місцеві бюджети власними джерелами надходжень призводить до зменшення частки власних доходів місцевих бюджетів. Мри цьому, механізм покриття нестачі фінансових ресурсів району трансфертами із державного бюджету є десгимулюючим для активізації внутрішнього потенціалу розвитку району;
- відсутність прозорого механізму розподілу у використанні трансфертів знижує прогнозованість і стабільність доходів місцевих бюджетів. Причиною такого стану речей є недосконалість системи короткострокового планування надходжень доходів до місцевих бюджетів та їх не реалістичність;
- обмеженість доступу місцевого бюджету до ринку запозичень.

Зумовлено дане явище відсутні умов ефективного розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів. Законодавчо встановлено певні вимоги до відбору банків, в яких органи місцевого самоврядування можуть розміщувати свої кошти на депозитних рахунка [2]. Зокрема щодо розміру статутного капіталу (10 млрд. грн. та більше) і частки держави у його структурі (75% та більше). За даними НБУ па сьогодні лише дві банківські установи відповідають цій вимозі – Укрексімбанк і Ощадбанк, власником яких фактично є держава, пропонують органам самоврядування нижчі відсоткові ставки, ніж вони могли б бути за умов вищої конкуренції між банками за можливість розміщення коштів.

Таким чином, викладені проблеми формування доходів Новоодеського району потребують вирішення. Оскільки доходи бюджету надходять з урахуванням інфляційного фактору, а видатки здійснюються згідно із запланованими обсягами, необхідно коригувати обсяги видатків з поправкою на інфляцію. Через те, що це не завжди робиться, у розпорядників бюджетних коштів утворюються надлишки коштів, які можуть використовуватись не за призначенням. А це створює можливості для зловживань з боку апарату управління на місцевому рівні.

Важливо зазначити, що реформування системи формування місцевих бюджетів повинно ґрунтуватись лише на тих заходах, які б заохотили місцеві органи влади до пропорційного виконання як державного, так і місцевих бюджетів.

Одним із таких методів могло б бути запровадження порядку здійснення видатків державного бюджету шляхом використання поточних надходжень у регіонах для здійснення поточних видатків державного бюджету. Тобто для виконання функцій органів влади України слід залишати у регіонах певну частку коштів державного бюджету без їх спрямування до центру та у зворотному напрямі. Реалізація запропонованого методу дасть змогу вдосконалити діючу систему здійснення видатків державного бюджету, підвищити оперативність і ефективність управління наявними фінансовими ресурсами держави та зацікавити місцевих керівників у збільшенні надходжень до державного бюджету.

Для регулювання місцевих бюджетів повинен бути створений фонд міждсриторіального фінансового вирівнювання. Доцільно було б місцевий бюджет поділити на поточний і бюджет розвитку. При побудові поточного бюджету необхідно в його основу покласти наступні принципи: забезпечення достатнього рівня розвитку регіону, міста, селища, села; стабільність надходження коштів; пріоритетний розвиток соціально-культурної сфери; наукову обґрунтованість розмірів видатків; обов'язковий характер виконання поточного бюджету.

Висновки. Таким чином, на основі вище викладеного, можна стверджувати, що доходами бюджету є економічні відносини, які виникають між органами держави, юридичними і фізичними особами з приводу формування централізованого фонду грошових коштів. Доходи є фінансовою базою діяльності органів держави.

Систему доходів Новоодеського району складають податкові і неподаткові надходження, а також офіційні трансферти. Частка останніх у сукупній величині дохідної частини бюджету району перевищує половину, що не є економічно доцільним. У процесі аналізу, нами виявлено сукупність проблем в управлінні доходами району, серед них: невідповідність сучасних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів потребам зміцнення місцевого самоврядування, обмежений доступ місцевих бюджетів до ринку запозичень, відсутність прозорого механізму розподілу та використання міжбюджетних трансфертів.

Серед шляхів вирішення поставлених проблем нами пропонується: створення економічних стимулів з розвитку власного податкового потенціалу територій, розвиток ринку місцевих запозичень, впровадження системи оцінки фінансового становища і якості управління фінансами місцевих органів влади. Крім того доцільно підвищити ефективність управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотриманням бюджетного законодавства.

Список використаних джерел

1. Василик О. Д. Бюджетна система України : [підручник] / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр учбової літератури, 2004. – 544 с.
2. Верховна Рада України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Верховна Рада України; законодавча база. – 1С : Верховна Рада України, 1998. – Вебсайт. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua> – Мова укр., рос., анг. – Дата останнього доступу: 30.10. 2016. – Назва з екрану.
3. Державна служба статистики [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Державна служба статистики; статистична інформація. – К. : Державна служба статистики, 1998. – Веб-сайт. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Мова укр., рос., анг. – Дата останнього доступу: 30.] 0+ 2016. – Назва з екрану.
4. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій; статистична інформація. – К. : Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2010. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ierxom.ua/> – Мова укр., анг. – Дата останнього доступу: КОЛО. 2016. – Назва з екрану.
5. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України : [навч. посіб.] / В. І Кравченко. – К. : Знання. КОО. 1999. – 487с.
6. Місцеві фінанси : [навч. посіб.] / Т. М. Рева, К. Ф. Ковальчук, Н. В. Кучкова. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
7. Нікітішин А. О. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів / А. О. Нікітішин // Наук. вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова – 2016. – Т. 21. Вип. 2 – С. 156-159.
8. Новоодеська районна державна адміністрація [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт. – М. ; Новоодеська районна державна адміністрація, 1998. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://novaodesa.mk.gov.ua> – Мова укр. рос., анг. – Дата останнього доступу: КОЛО. 2016. – Назва з екрану.
9. Щербань О. Д. Напрями удосконалення формування доходів місцевих бюджетів / О. Д. Щербань // Вісник економ.транс порту і промисловості – 2013. – № 41. – С. 34.

O. Lapko. Directions of improvement of the efficiency of formation of income in novoded district of Mykolaiv region.

The estimation of components of budget revenues is carried out. Their analytical components are investigated. The main problems of efficient use of revenues were revealed, the formation of the revenue part of the local budget was analyzed. Recommendations for elimination of shortcomings were developed.

Keywords: consolidated budget revenues, tax revenues, official transfers. implementation of the consolidated budget.

*Науковий керівник – канд.екон.наук, доцент Ключан В. П.
Миколаївський національний аграрний університет*

ЕКОЛОГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*А. В. Новгородська, студентка обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет*

Обумовлено сутність поняття “сільська територія” з позиції соціально-економічного розвитку і збереження довкілля. Оцінено досвід інших країн у забезпеченні розвитку сільських територій через поєднання економічних та екологічних інтересів. Обумовлено необхідність запровадження процесу екологізації виробництва сільськогосподарської продукції через техніко-технологічне оновлення.

Ключові слова: екологія, екологічна ситуація, екологічні критерії, екологічна безпека.

Постановка проблеми. Основними причинами погіршення екологічної ситуації є екстенсивне використання окремих видів природних ресурсів без врахування можливостей до їхнього самовідтворення і самоочищення, концентрації великої кількості хімічних, металургійних, нафтопереробних і військових промислових комплексів, нехтування інтересами щодо збереження екосистем, недостатній рівень екологічного моніторингу, екологічної свідомості і культури, активності економічних стимулів щодо ресурсо- і енергозбереження, соціальна безвідповідальність бізнес-структур за шкоду навколишньому середовищу.

Подальший розвиток аграрного сектора необхідно орієнтувати не лише на активізацію економічних і соціальних, а і екологічних аспектів через оптимізацію використання сукупного ресурсного потенціалу. Вирішення питань щодо продовольчої безпеки повинно враховувати екологічні аспекти як основу не тільки кількісного, а і якісного забезпечення населення продуктами харчування. Саме тому розроблені концепції щодо оптимізації ресурсозабезпечення, у тому числі міжнародні, орієнтовані на поєднання усіх складових розвитку у забезпечення соціо-еколого-економічної ефективності використання ресурсного потенціалу галузі [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню особливостей розвитку сільських територій приділяють значну увагу такі науковці як: В.В. Борщевський, О.І. Пантелєєва, І.О. Іртищева, О.А. Літвак. У своїй працях дослідники обґрунтовують методологію сутності даного питання. Але існує потреба у більш детальному вивченні поєднання соціально-економічного розвитку сільських територій і механізму зростання рівня екологізації виробництв з метою збереження довкілля.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад і обґрунтування напрямів розвитку сільських територій на засадах екологізації, що передбачає техніко-технологічне оновлення виробництв.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах зростання негативного впливу глобалізаційних процесів на природне середовище виникає потреба у виявленні і дотриманні екологічних інтересів, які у поєднанні з соціально-економічними сприяють оптимізації механізму сталого розвитку сільських територій.

Сільська територія, як було виявлено під час дослідження, оцінюється науковцями з кількох підходів, а саме як простір, де поселення і інфраструктура мають лише невелику частку ландшафту, природне середовище, де домінують пасовища, ліси, гори та пустелі, місце, де більшість людей працюють у сільському господарстві, територія, де ціна на землю порівняно низька, місцевість, що характеризується високими трансакційними витратами, пов'язаними з великими відстанями від міст і незадовільною інфраструктурою, поселення з низькою густотою населення [6].

Таким чином, сільська територія є тією місцевістю, де розташовані населені пункти, об'єкти виробничої і соціальної інфраструктури населенням. У дослідженнях І.В. Гончаренко зазначається, що основними критеріями, які характеризують сільські території, є: географічні (розташування, величина території й кількість населення); виробничо-функціональні (специфіка переважаючих видів діяльності); містобудівні і інженерного облаштування території (особливості забудови об'єктів виробничої діяльності, житла і обслуговування); соціологічні (норми спілкування, поведінки) [5].

У зв'язку із цим, дослідження екологічної компоненти сталого розвитку сільських територій можна визнати як головний феномен. Так, у вітчизняній практиці виділяють чотири екологічні критерії такого розвитку: режим простого відтворення, максимально можливе сповільнення темпів вичерпання запасів, невідновлюваних природних ресурсів з перспективою у майбутньому їх заміни на інші нелімітовані види ресурсів, можливість мінімізації відходів на основі впровадження маловідходних, ресурсозберігаючих технологій, мінімізація забруднення навколишнього середовища.

При цьому, їх дотримання передбачає: збереження просторової цілісності природних систем у процесі їх використання, освоєння і застосування природо- і ресурсозберігаючих, маловідходних і безвідходних технологій, нарощування валового виробництва екологічно чистої продукції [2].

Керуючись вимогами екологічних критеріїв, необхідно надавати пріоритет саме збереженню природного середовища і підпорядковувати йому економічні інтереси. Так, реалізація зазначеного може бути практично запроваджена через екологізацію на сільських територіях. Екологізація являє собою процес поступового і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських та інших рішень, які дозволяють підвищувати

ефективність використання природних ресурсів і умов поряд з покращенням або хоча б збереженням якості природного середовища [1].

У вітчизняній практиці її доцільно розглядати як зміни в економічній системі, тобто як здійснення у певній послідовності сукупності етапів, у межах яких формуються економічні відносини, які, в свою чергу, враховують екологічні можливості. Основні заходи з екологізації направлені на мінімізацію відходів і поступову їх ліквідацію. Основними і менш затратними з них є: перехід до використання замкнених технологій, для яких характерна відсутність обміну речовин із зовнішнім середовищем, і повторне використання відходів. Крім того, існує такий захід як регенерація, яка передбачає залишення відходів у циклі виробництва з метою додаткової переробки і вилучення невикористаних елементів або сполук. Здійснюється даний процес шляхом забезпечення повернення відходів у той самий виробничий процес з якого його отримано, використання відходів в інших виробничих процесах, використання у вигляді сировини для інших виробництв [4]. Однак, більш перспективним напрямом екологізації є екологічно чисте виробництво.

Впровадження даних заходів екологізації у виробничу діяльність суб'єкта господарювання і їх закріплення у вітчизняній практиці повинно стимулюватися економічною доцільністю. Так, введення плати за споживання природних ресурсів і за шкідливі впливи на їх стан в процесі виробничо-господарської діяльності і плата за збалансування темпів експлуатації екосистеми природокористування з інтенсивністю самовідтворення цих екосистем сприяє пошуку альтернатив. Крім зменшення витрат, економічними стимулами суб'єктів господарювання є покращення ділового іміджу, отримання прибутків в результаті продажу технологій і продукції, завоювання ринку з екологічно чистою продукцією, можливість пільгового одержання кредитів [7].

Екологізація виробництва передбачає не тільки екологізацію технологій виробництва продукції, розроблення безвідходних і маловідходних технологій, ефективного очисного обладнання, засобів автоматизації, вимірювання і контролю, але і екологізацію продукції, тобто розроблення таких її видів, використання яких завдає мінімальної шкоди навколишньому середовищу, а також, розроблення варіантів отримання нової корисної продукції із побічних відходів галузі.

Екологізація виробництва передбачає відповідні етапи: очистка викидів і стоків від забруднень, удосконалення і модернізація технології виробництва, розвиток екологічного виробництва.

Виявлено, що природозберігаючі технології поділяють на п'ять видів: безвідходні (маловідходні) технології, яка дає мінімум обсягу твердих, рідких, газоподібних і теплових відходів і викидів; реутилізаційна (рециркуляційна) технологія – відходи одного виробництва стають сировиною для іншого; ресурсозберігаючі технології – виробництво і реалізація кінцевої продукції з мінімальним використанням речовини та

енергії на всіх етапах виробничого циклу і з найменшим впливом на людину та природні екосистеми; біотехнології – сукупність методів і прийомів отримання корисних для людини продуктів та явищ за допомогою біологічних агентів; екологічні технології (геотехнології) – технології побудовані на основі процесів (за типами процесів) характерних для природи, інколи як їхнє пряме продовження [5].

Однак, необхідно відмітити, що функціонування запропонованої схеми екологізації можливе виключно за наявності ефективного організаційного механізму як на внутрішньогосподарському, так і на загальнодержавному рівнях.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі проведених досліджень обумовлено, що напрями розвитку сільських територій повинні ґрунтуватися на поєднанні економічних інтересів виробників і екологічних інтересах суспільства. При цьому, основними напрями екологізації суб'єктів господарювання є: чиста ліквідація шкідливих відходів, утилізація, регенерація і екологічно чисте виробництво. Дані заходи, в першу чергу, потребують фінансових витрат виробників, тому, відповідно до створених умов, необхідно спрямовувати екологічні інтереси у напрямку економічних мотивів і державних регуляторів.

Список використаних джерел

1. Бобровська Н. В. Еколого-економічні аспекти використання природних ресурсів / Н. В. Бобровська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Випуск 4. – Том 1. – Миколаїв, 2013. – С. 70-78.
2. Бобровська Н. В. Еколого-орієнтований підхід у розвитку аграрного сектора / Н. В. Бобровська // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Випуск 4 (55). – 2013. – С. 175-177.
3. Вишневська О. М. Екологічні аспекти у забезпеченні зрівноваженого розвитку аграрного сектору / О. М. Вишневська, Н. В. Бобровська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Випуск 3 (67). – Миколаїв. – 2012. – С. 26-31.
4. Вишневська О. М. Еколого-орієнтований підхід у використанні та збереженні природно-ресурсного потенціалу регіону / О. М. Вишневська, О. М. Літвак // Економіст. – 2012. – № 6. – С. 42-43.
5. Гончаренко І. В. Соціально-економічний стан сільського населення Миколаївської області / І. В. Гончаренко, Т. В. Мороз // Розвиток сільських територій і соціальна сфера села. – 2012. – № 2. – С. 52-53.
6. Грановська Л. М. Теоретичні підходи до формування категорій “сільські території” та “сільський регіон” / Л. М. Грановська, К. С. Нижоголенко // Теорія і практика природокористування. – 2016. – № 1. – С. 10-15.
7. Гром'як Д. М. Соціально-економічні засади комплексного розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / Д. М. Гром'як // Міжнародна інтернет-конференція “Актуальні проблеми економіки, обліку та менеджменту”. – Режим доступу : <http://www.viem.edu.ua>.
8. Пантелєєва О. І. Зміни політики розвитку сільських територій в розвинених країнах: можливі рішення для Росії / О. І. Пантелєєва // Економіка сільськогосподарських і переробних підприємств. – 2013. – № 7. – С. 66-69.

A. Novgorodska. Environmental priorities in the development of rural areas.

Due to the essence of the notion "rural area" from the perspective of socio-economic development and environmental conservation. Evaluated the experience of other countries in ensuring the development of rural areas through a combination of economic and environmental interests. Due to the need for the introduction of the process of ecologisation of agricultural production through technological renovation.

Key words: ecology, ecological situation, environmental criteria, environmental safety.

*Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Вишневська О. М.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.221:339.168

**АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ
ОПОДАТКУВАННЯ**

Д. В. Смутило, студент обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено специфіку, сутність та значення акцизного оподаткування в системі непрямих податків. Висвітлено особливості його ведення та відображення на рахунках в бухгалтерському обліку. Досліджено порядок справляння акцизного податку за чинним законодавством.

Ключові слова: акциз, акцизний податок, акцизне оподаткування.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в Україні акцизний податок являється одним з найризикованіших податком у зв'язку із його впливом на формування доходної частини державного бюджету. В Україні спостерігається велика кількість незаконного виробництва як алкогольних напоїв, так і тютюнових виробів, що у свою чергу являється значною проблемою. Адже з цього виникає недостатня кількість грошових надходжень до бюджету країни, в результаті чого виникає тінізація економіки.

Наявні й інші можливості ухилення від сплати акцизного податку, а саме:

- ввезення підакцизних товарів поза митним контролем;
- здійснення псевдо експорту підакцизних товарів;
- декларування товарів на фіктивні фірми;
- заниження митної вартості імпортованих товарів;
- переміщення товарів з фіктивними документами;
- використання підроблених марок акцизного податку та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню бухгалтерського обліку та значення акцизного податку приділяють багато науковців, а саме:

Ю. М. Бездітко, Г. В. Бех, Л. К. Воронова, О. Д. Данілов, В. В. Макаренко та ін. Але окремі проблеми та питання щодо даного податку і досі є малодослідженими та не вивченими, а тому залишаються актуальними.

Недостатня теоретична розробленість та висока практична значимість комплексу завдань, пов'язаних з розвитком механізму акцизного оподаткування, відповідає вимогам українського законодавства і досвіду кращих практик, зумовлюють доцільність проведення подальших досліджень у даному напрямку.

Метою статті є дослідження сутності та особливості ведення акцизного податку, виокремлення основних проблем акцизного оподаткування та відображення його в обліку.

Виклад основного матеріалу. Становлення ринкових засад господарювання в Україні, необхідність зміцнення і стабілізації фінансової системи країни, забезпечення стійкого надходження бюджетних ресурсів об'єктивно обумовили структурні зміни в системі державного управління оподаткуванням. Побудова податкової системи України знаходиться на етапі глибокого реформування.

Відтак, поряд з безпосередніми змінами у податковій системі здійснюється безперервне вдосконалення методів адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

На нашу думку, ключовим моментом такої реформи стало розроблення і ухвалення Податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів з питань оподаткування, прийнятих на виконання окремих його вимог.

Непрямі податки, у тому числі акцизний податок, мають важливе фінансове (бюджетоутворююче) значення, відіграючи провідну роль у підтримці фінансової безпеки держави. Непрямі податки виступають одними з регуляторів перерозподілу суспільних благ.

Акцизний податок, крім того, відіграє важливе соціальне значення, оскільки дозволяє державі виконувати перерозподільчу функцію, а також генерувати ефекти у сегменті так званого “вторинного перерозподілу доходів”, таким чином сприяючи соціальній стабілізації та справедливості [2].

Акцизи сплачували ще з давніх часів, їх повсюдне розповсюдження пояснюється, передусім, високим фінансовим потенціалом даного податку. Так, ще у XVII ст. французький економіст Ф. Демезон відзначив, що “акциз здатен принести казні стільки і навіть більше, ніж усі інші податки разом взяті”.

Сутність акцизного податку полягає в тому, що ним обкладаються товари, котрі відповідають одній або декільком характеристикам із наведених нижче:

- по-перше, виробництво й реалізація таких товарів перебувають як правило під державним наглядом. Таким чином держава має певну монополію на виробництво та реалізацію таких товарів. Фінансова монополія, сутність якої полягає в тому, що держава повністю перебирає на

себе функцію виробництва і продажу певного виду товару (повна фіскальна монополія) або виробництва (як одна з ланок технологічного ланцюжка), чи продажу товарів (часткова монополія). Цим самим держава контролює якість товарів та встановлює ціни для них, часто включаючи до них монопольну надбавку – “прихований” акцизний податок;

- по-друге, вони характеризуються нееластичністю попиту за ціною. Відтак, попит на такі товари практично не змінюється при збільшенні ціни на них;

- по-третє, еластичність попиту за доходом для цих товарів часто більша за одиницю;

- по-четверте, в державі прийнято вважати, що використання цих товарів не приносить користі споживачам та з великою ймовірністю викликає негативні зовнішні ефекти. Звідси, збільшення ціни на такі товари не завдасть шкоди малозабезпеченим верствам населення;

- по-п'яте, до підакцизних не належать товари першої необхідності. Разом із тим зрозуміло, що акцизний податок, як і всі непрямі податки, збільшує ціни на відповідні товари [3].

1 січня 2016 року набрав чинності Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році” від 24.12.2015 р. № 909-VIII, яким запроваджено нові ставки акцизного податку на переважну більшість підакцизних товарів. Проте, суттєве зростання ставок на нафтопродукти та алкогольні напої передбачене в Податковому кодексі і, як наслідок, при підвищенні рівня штрафів за порушення акцизного законодавства, не здійснює належного впливу на тіньовий ринок підакцизної продукції, адже завдяки цьому він приносить ще більші прибутки та розширює свій вплив.

Оскільки ставки набирають чинності в різний час і в різному співвідношенні, наведемо порівняльні таблиці із новими та старими ставками (табл.1, табл.2, табл.3).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця ставок акцизного податку на спирт та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво

Опис товару (продукції)	Одиниця виміру	Ставка податку	
		станом на 31.12.2015 р.	станом на 22.11.2016 р.
Пиво із солоду	грн за 1 л	1,24	2,48
Вина виноградні натуральні	грн за 1 л	0,01	0,01
Вина натуральні з доданням спирту та міцні (кріплені)	грн за 1 л	3,58	7,16
Вина ігристі, вина газовані	грн за 1 л	5,20	10,40
Вермути й інші вина виноградні натуральні з доданням рослинних або ароматизувальних екстрактів	грн за 1 л	3,58	7,16
Інші зброджені напої, суміші зі зброджених напоїв і суміші зброджених напоїв із безалкогольними напоями	грн за 1 л 100 – відсоткового спирту	70,53	105,80

Сидр і перрі (без додавання спирту)	грн за 1 л	0,63	0,95
Спирт етиловий, неденатурований, із концентрацією спирту 80 об. %або більше	грн за 1 л 100 – відсоткового спирту	70,53	89,94
Спирт етиловий, неденатурований, із концентрацією спирту менш як 80 об. %	грн за 1 л 100- відсоткового спирту	70,53	89,94
Слабоалкогольні напої	грн за 1 л 100- відсоткового спирту	70,53	211,59
Тільки продукти з вмістом спирту етилового 8,5 відсотка об'ємних одиниць і більше	грн за 1 л 100- відсоткового спирту	70,53	141,06

Джерело: узагальнено з використанням [5]

За даними таблиці можна зробити висновок, що станом на 22.11.2016 р. ставки зросли в розрізі майже всіх видів спирту та інші спиртових дистилатів, алкогольних напоїв, пива. Виключенням стало лише вина виноградні натуральні, по яким ставки залишились без змін. Найбільшого росту зазнала ставка на слабоалкогольні напої, яка зросла в 3 рази.

Таблиця 2

Порівняльна таблиця ставок акцизного податку на тютюнові вироби, тютюн і промислові замінники тютюну

Опис товару (продукції)	Одиниці виміру	Специфічна ставка податку		Адвалорна ставка податку (станом на 01.01.2016 р.)	
		станом на 31.12.2015 р.	станом на 01.01.2016 р.	одиниці виміру	ставка
Тютюнова сировина, тютюнові відходи	грн за 1 кг (нетто)	285,60	399,84	-	-
Сигари, включаючи сигари з відрізними кінцями та сигарили (тонкі сигари) із вмістом тютюну	грн за 1 кг (нетто)	285,60	399,84	-	-
Сигарети без фільтра, цигарки	грн за 1000 шт	227,33	318,26	відсотки	12
Сигарети з фільтром	грн за 1000 шт	227,33	318,26	відсотки	12
Тютюн і замінники тютюну	грн за 1 кг (нетто)	285,60	399,84	-	-

Джерело: узагальнено з використанням [5]

Дослідження даних таблиці свідчить про ріст ставок акцизного податку на тютюнові вироби, тютюн і промислові замінники тютюну на 40%.

Таблиця 3

Порівняльна таблиця мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів

Опис товару (продукції)	Одиниця виміру	мінімальне акцизне податкове зобов'язання	
		станом на 31.12.2015 р.	станом на 01.01.2016 р.
Сигарети без фільтра, цигарки	грн за 1000 шт.	304,11	425,75
Сигарети з фільтром	грн за 1000 шт.	304,11	425,75

Джерело: узагальнено з використанням [5]

Дані таблиці свідчать про ріст мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів на 14%.

Податковий кодекс поповнився новим пп. 14.1.141-1, який визначає пальне як нафтопродукти, скраплений газ, паливо моторне альтернативне, паливо моторне сумішове, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, інші товари, зазначені у пп. 215.3.4 ПКУ. Ця категорія підакцизних товарів у поточному році зазнала найбільших змін. Це стосується й ставок податку (табл. 4).

Таблиця 4

Порівняльна таблиця акцизного податку на пальне

Опис товару (продукції)	Ставки податку у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції)			
	станом на 31.12.2015 р.		станом на 01.03.2016 р.	
	одиниці виміру	ставка	одиниці виміру	ставка
Суміші ароматичних вуглеводнів, із яких 65 об. % або більше переганяється при температурі до 250 °С	-	-	євро за 1000 л	171,50
Легкі дистиляти	євро за 1000 кг	202		171,50
Бензини спеціальні		202		171,50
Бензини авіаційні		32		27
Бензини моторні з вмістом свинцю 0,013 г/л		202		171,50
Паливо для реактивних двигунів		30		27
Середні дистиляти		202		171,50
Паливо для реактивних двигунів		23		21
Інший газ		202		183
Інші середні дистиляти		202		183
Важкі дистиляти		132		125,50
Паливо пічне побутове	євро за 1000 кг	102	євро за 1000 л	97
Паливо рідке		102		97
Скраплений газ природний		6		3,67
Скраплений газ		50		31
Бензол, Толуол, Ксилол		250		153
Вуглеводні ациклічні насичені		228		171,50
Метанол технічний		400		245
Біодизель і його суміші		102		97
Паливо моторне альтернативне		99		120

Джерело: узагальнено з використанням [5]

При цьому податок для пального розраховується та сплачується в гривні за офіційним курсом, установленим НБУ, що діє на двадцятий день місяця, що передує кварталу, у якому здійснюється реалізація товару (продукції), і лишається незмінним протягом звітного кварталу.

Особливості справляння акцизного податку з товарів, що підлягають маркуванню марками акцизного податку:

- у разі ввезення маркованої підакцизної продукції на митну територію України податок сплачується під час придбання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації;

- у разі ввезення на митну територію України алкогольних напоїв і тютюнових виробів платники податку зобов'язані забезпечити їх маркування марками встановленого зразка;

- наявність наклеєної в установленому порядку марки акцизного податку встановленого зразка на пляшці (упаковці) алкогольного напою та пачці (упаковці) тютюнового виробу є однією з умов для ввезення на митну територію України і продажу таких товарів споживачам, а також підтвердженням сплати податку та легальності ввезення товарів [3].

Марки акцизного податку, їх обіг та режим виробництва також потребують поліпшення.

На усі підакцизні товари встановлюються роздрібні ціни. Встановлення максимальних роздрібних цін на підакцизні товари (продукції) здійснюється виробником або імпортером товарів (продукції) шляхом декларування таких цін [1].

Вдосконалення потребує система контролю за відпуском спирту етилового спиртовими заводами та повнотою його одержання виробниками алкогольних напоїв.

З цією метою створені акцизні склади на зразок тих, що діють в країнах ЄС, проте їх діяльність не достатньо ефективна, оскільки сфера їх застосування звужена до місць виробництва і зберігання етилового спирту і лікєро-горілчаних напоїв, на відміну від країн членів ЄС, де акцизні склади являються платниками податків.

Для оплати марок акцизного податку оформлюють платіжне доручення. Розмір плати за одну марку акцизного податку для алкогольних напоїв становить 0,19 грн [5]. В обліку ця операція відображається, як Дт 377 "Розрахунки з іншими дебіторами" та Кт 311 "Поточні рахунки в національній валюті". Щоб купити марку, підприємство подає заявку-розрахунок на придбання марок акцизного податку алкогольних напоїв.

У цій заявці фіксують кількість, тип і номери виданих марок, а також ставить підпис особа, яка одержала марки для підприємства. Оприбутковують їх як інші матеріали господарською операцією: Дт 209 "Інші матеріали" та Кт 377 "Розрахунки з іншими дебіторами". Крім цього, облік бланків суворого обліку ведуть на однойменному забалансовому рахунку 08 "Бланки суворого обліку" окремо за місцями зберігання акцизних марок [2].

Підприємство, яке виготовляє підакцизну продукцію, включає витрати на придбання марок до її виробничої собівартості, адже їхню вартість можна напряму зв'язати з конкретним об'єктом витрат, відповідно до П(С)БО 16.

В обліку списання використаних марок відобразиться проводкою: Дт 93 "Витрати на збут" та Кт 209 "Інші матеріали" на вартість використаних марок. Одночасно вартість марок списують із забалансового обліку однобічним записом: Кт 08 "Бланки суворого обліку".

Суми податкових зобов'язань з акцизного податку відображаються по кредиту субрахунка 642 "Розрахунки з обов'язкових платежів".

За цим субрахунком доцільно відкрити окремий субрахунок другого порядку, наприклад, 642/1 "Розрахунки з акцизного податку".

Висновки. Акцизний податок за формою оподаткування є непрямим, за економічним змістом об'єкта – є податком на споживання, за методом нарахування – окладний, його сплачують переважно юридичні особи.

Сутність акцизного податку полягає в тому, що ним обкладаються товари, котрі є суспільно-шкідливим або над рентабельними. Основним завданням побудови сучасної системи акцизного оподаткування є визначення балансу між виконанням акцизним податком фіскальної функції, яка проявляється в формуванні доходної частини бюджету, та регулюючої, адже саме акцизний податок є одним з найголовніших інструментів обмеження споживання алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Отже, системний контроль акцизного оподаткування сприятиме захисту інтересів споживачів та надходження коштів до бюджету.

Список використаних джерел

1. Бездітко Ю. М. Співвідношення прямих і непрямих податків в податковій політиці України / Ю. М. Бездітко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2010. – № 1(2). – С. 60-63.
2. Боровик П. М. Проблеми акцизного оподаткування в Україні / П. М. Боровик, В.О. Ладиженська // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3 (25). – С. 103-107.
3. Данілов О. Д. Проблеми справляння акцизного збору та шляхи їх усенення / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнтко // Фінанси України. – 2011. – № 5. – С. 58-64.
4. Макаренко В. В. Напрями вдосконалення адміністрування акцизного збору в Україні / В. В. Макаренко // Інноваційна економіка. – 2010. – № 2 (№ 16). – С. 252–256.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

D. Smutylo. Excise tax: nature and characteristics of taxation.

The article analyses the specificity, the nature and significance of excise taxation in the system of indirect taxes. The peculiarities of reference and reflection in the accounts in accounting. Researched the procedure for levying excise duty under the current legislation.

Keywords: excise, excise tax, excise tax.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, ст. викладач Лагодієнко Н. В.
Миколаївський національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ ЄДИНОГО ПОДАТКУ ЧЕТВЕРТОЇ ГРУПИ В УКРАЇНІ

*Н. М. Крижановська, студентка обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті розглядається сутність єдиного податку четвертої групи, порядок його нарахування та сплати, методика обліку і подання звітності. Визначено позитивні та негативні аспекти застосування єдиного податку четвертої групи і запропоновано напрями вдосконалення механізму його обліку і сплати.

Ключові слова: податок, єдиний податок четвертої групи, спеціальний податковий режим, податковий облік, податкова звітність, система оподаткування.

Постановка проблеми. На сьогодні особливе значення для успішного розвитку України має розвиток сільського господарства. Воно входить до складу народногосподарського комплексу, що дозволяє забезпечити підтримку життєдіяльності суспільства. Враховуючи сезонність та велику ризиковість діяльності сільськогосподарських товаровиробників, оподаткування підприємств агропромислового комплексу завжди було одним із особливих видів податкових взаємовідносин [1]. Тому зараз є актуальною допомога сільськогосподарським підприємствам з боку держави через єдиний податок четвертої групи, що є одним із видів спрощеного режиму оподаткування. З метою пошуку напрямів поліпшення механізму оподаткування необхідне достовірне ведення податкового обліку та своєчасне складання звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Єдиний податок четвертої групи, як невід’ємна складова механізму підтримки сільського господарства, його облік і звітність протягом тривалого періоду досліджувалися багатьма науковцями, серед яких можна виділити наступних: М. Білик [1], О. Богданова [2], Н. Левченко [4], О. Непочатенко [5], Т. Плахтій [6], О. Посаднева [8], В. Уркевич [9] та інші. Цими вченими визначено сутність і економічно обґрунтовано застосування єдиного податку четвертої групи як одного з інструментів стимулювання сільськогосподарського виробництва. Розглянуто порядок ведення податкового обліку і складання звітності та запропоновано напрями подальшого удосконалення оподаткування сільськогосподарських товаровиробників.

Постановка задачі. Метою статті є розкриття сутності єдиного податку четвертої групи, порядку отримання статусу платника єдиного податку четвертої групи, його облік та подання звітності, сплата податку та розробка пропозицій по удосконаленню механізму оподаткування сільськогосподарських товаровиробників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оподаткування сільськогосподарського підприємства відрізняється від оподаткування будь-

якого іншого торговельного або виробничого підприємства, має свою специфіку.

З 1 січня 2016 року набрали чинності зміни до Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI (далі – ПКУ), які, зокрема, стосуються спрощеної системи оподаткування сільськогосподарських підприємств. За визначенням ПКУ під спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності необхідно розуміти особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених законодавством, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [7].

Юридична особа чи фізична особа-підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, встановленим ПКУ, та реєструється платником єдиного податку.

Податковим кодексом України визначено, що платниками єдиного податку четвертої групи є сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків [7].

Четверта група єдиного податку починаючи з 2015 року зформована з колишніх платників фіксованого сільськогосподарського податку. Платники, які до 2015 року відносилися до 4 групи тепер віднесені до 3 групи.

Для платників 4 групи єдиного податку з 2015 року збережені майже всі умови їх оподаткування, які раніше були передбачені для платників ФСП. На цю групу не поширюються обмеження в частині об'ємів доходу або кількості найнятих працівників, як це передбачено для платників 1 і 2 груп.

Сільськогосподарські товаровиробники, утворені шляхом перетворення платника податку, можуть бути платниками податку в рік перетворення, якщо частка сільськогосподарського товаровиробництва, отримана за попередній податковий (звітний) рік, дорівнює або перевищує 75 відсотків.

Сільськогосподарські товаровиробники, утворені шляхом поділу або виділення та новоутворені сільгосптоваровиробники можуть бути платниками податку з наступного року, якщо частка сільськогосподарського товаровиробництва, отримана за попередній податковий (звітний) рік, дорівнює або перевищує 75 відсотків.

Згідно п.291.5¹ ПКУ не можуть бути платниками 4 групи єдиного податку суб'єкти господарювання:

- 1) в яких більше 50 відсотків доходу, отриманого від продажу сільськогосподарській продукції власного виробництва та продуктів її переробки, складає дохід від реалізації декоративних рослин (за винятком зрізаних кольорів, вирощених на угіддях, що належать сільськогосподарському товаровиробникові на праві власності або наданих йому в користування, і продуктів їх переробки), диких тварин та птиць, хутряних виробів та хутра (окрім хутрової сировини);

- 2) суб'єкти господарювання, що провадять діяльність з виробництва підакцизних товарів, крім виноматеріалів виноградних, вироблених на

підприємствах первинного виноробства для підприємств вторинного виноробства, які використовують такі виноматеріали для виробництва готової продукції;

3) суб'єкт господарювання, який станом на 1 січня базового (звітного) року має податковий борг, за винятком безнадійного податкового боргу, який виник внаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин) [7].

Об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди.

Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного за станом на 1 січня базового податкового (звітного) року відповідно до порядку, встановленого ПКУ.

Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) є нормативна грошова оцінка ріллі в Автономній Республіці Крим або в області, з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного за станом на 1 січня базового податкового (звітного) року відповідно до порядку, встановленого ПКУ.

До податкового законодавства внесене вимога про обов'язкову реєстрацію договорів, якими передбачається право власності та право користування земельними ділянками, у тому числі на умовах оренди. Адже згідно п.292¹.3 ПКУ підставою для нарахування єдиного податку платниками 4 групи є дані державного земельного кадастру, дані з державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Відповідно, площа земельних ділянок, інформація про які не внесена до державного земельного кадастру, фактично не включатиметься в базу оподаткування єдиного податку.

Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері земельних відносин та у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця, а також за запитом відповідного контролюючого органу за місцезнаходженням земельної ділянки подають інформацію, необхідну для обчислення і справляння податку у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Для платників єдиного податку четвертої групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування).

У таблиці 1 порівняємо розміри ставок ФСП за 2014 рік та єдиного податку четвертої групи за 2015-2016 рр.

Аналізуючи дані таблиці можна зробити висновок, що ставка єдиного податку четвертої групи в 2016 році порівняно зі ставкою ФСП в 2014 році для ріллі, сіножатей і пасовищ зросла в 5,4 рази. Таке збільшення ставки спостерігається і по інших категоріям земель. Порівнюючи розмір ставки єдиного податку четвертої групи в 2016 р. з 2015 р. слід відмітити їх збільшення в межах 80% в розрізі всіх категорій земель.

Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку четвертої групи є календарний рік. Податковий (звітний) період починається з першого числа першого місяця податкового (звітного) періоду і закінчується останнім календарним днем останнього місяця податкового (звітного) періоду.

Попередній податковий (звітний) рік для новоутворених сільськогосподарських товаровиробників – період з дня державної реєстрації до 31 грудня того ж року. Податковий (звітний) період для сільськогосподарських товаровиробників, що ліквідуються – період з початку року до їх фактичного припинення.

Таблиця 1

Розміри ставок ФСП за 2014 рік та єдиного податку четвертої групи за 2015-2016 рр. (у % до грошової оцінки землі)

№	Категорія (тип) земель	ФСП	Єдиний податок четвертої групи		2016 р., у % до	
		2014 р.	2015 р.	2016 р.	2014 р.	2015 р.
1.	Для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (виращуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди)	0,15	0,45	0,81	540,00	180,00
2.	Для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях	0,09	0,27	0,49	544,44	181,48
3.	Для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) - 0,49;	0,09	0,27	0,49	544,44	181,48
4.	Для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях	0,03	0,09	0,16	533,33	177,78
5.	Для земель водного фонду	0,45	1,35	2,43	540,00	180,00
6.	Для ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (виращуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди	1	3	5,4	540,00	180,00

Джерело: розраховано і побудовано автором з використанням [7]

Для суб'єктів господарювання, які перейшли на сплату єдиного податку із сплати інших податків і зборів, встановлених Податковим Кодексом, перший податковий (звітний) період починається з першого числа місяця, що настає за наступним податковим (звітним) кварталом, у якому особу зареєстровано платником єдиного податку, і закінчується останнім календарним днем останнього місяця такого періоду [7].

Пунктом 295.9 статті 295 ПКУ визначено, що платники єдиного податку четвертої групи:

1) самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 Податкового Кодексу;

2) сплачують податок щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу (табл. 2);

Таблиця 2

Розміри поквартальної сплати єдиного податку четвертої групи у 2016 році

Термін	Розмір ставки, у %
I квартал	10
II квартал	10
III квартал	50
IV квартал	30

Джерело: розраховано і побудовано автором з використанням [7]

3) зобов'язані у разі, коли протягом податкового (звітного) періоду змінилася площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у зв'язку з набуттям (втратою) на неї права власності або користування уточнити суму податкових зобов'язань з податку на період починаючи з дати набуття (втрати) такого права до останнього дня податкового (звітного) року та подати протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним періодом, контролюючим органам за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки декларацію з уточненою інформацією про площу земельної ділянки, а також відомості про наявність земельних ділянок та їх нормативну грошову оцінку;

4) у разі надання сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду в оренду іншому платникові податку, враховують орендовану площу земельних ділянок у своїй декларації. У декларації орендаря така земельна ділянка не враховується;

5) у разі оренди ними сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду в особи, яка не є платником податку, враховують орендовану площу земельних ділянок у своїй декларації;

6) перераховують в установлений строк загальну суму коштів на відповідний рахунок місцевого бюджету за місцем розташування земельної ділянки;

7) утворені протягом року шляхом злиття, приєднання або перетворення у звітному податковому періоді, у тому числі за набуті ними площі нових земельних ділянок, вперше сплачують податок протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, в якому відбулося утворення (виникнення права на земельну ділянку);

8) що припиняються шляхом злиття, приєднання, перетворення, поділу у податковому (звітному) періоді, зобов'язані подати у період до їх фактичного припинення контролюючим органам за своїм місцезнаходженням та місцем розташування земельних ділянок уточнену податкову декларацію.

Ми підтримуємо думку Левченко Н., дослідження якого підтверджують, що запровадження єдиного податку 4 групи в Україні має такі позитивні моменти: значно знизилася податкове навантаження на сільськогосподарських товаровиробників; зріс рівень сплати цього податку; суттєво спростився механізм нарахування та сплати податків; спростився порядок ведення податкового обліку, підвищилися його прозорість і достовірність; стабілізовано базу оподаткування; оптимізовано строки сплати податків; створено умови оподаткування, за яких відсутня мотивація до приховування результатів господарювання, тощо [4].

Але в той же час слід вказати і на недоліки єдиного податку 4 групи, такі як: практично весь податковий тиск перекладено на землю; сплата цього податку не залежить від фінансового стану платника; єдиний податок четвертої групи не враховує суму одержаного прибутку; визначення ставок податку здійснюється на недосконалій базі грошової оцінки угідь через нерозвиненість ринку; цей податок ставить у нерівні умови платників податків, які мають у валовому виробництві різне співвідношення рослинницької та тваринницької продукції.

Зокрема, уряд пропонує позбавити пільг підприємств, земельний банк яких становить понад 10 тис. га, або ж річний обіг яких перевищує 50 млн. грн. Для невеликих господарств, які за рік заробляють менше 20 мільйонів гривень і обробляють не більше 3 тис. га землі, пільгове оподаткування планують залишити [10].

На нашу думку з метою удосконалення єдиного податку четвертої групи при його обчисленні слід враховувати суму одержаного прибутку платника податку за звітний період і здійснювати коригування нарахованої суми, застосовуючи поправочний коефіцієнт на податок на прибуток.

Також слід зазначити, що реформування системи оподаткування сільськогосподарських підприємств безпосередньо впливає на удосконалення податкового обліку і звітності, як основних складових цієї системи.

Висновки. Сучасні аграрні відносини за своєю суттю, цільовим призначенням і масштабістю належать до найважливіших складових процесу переведення аграрного сектору економіки на принципово нові засади розвитку. Невідкладним завданням стало виведення аграрної реформи на організаційно вищий рівень, прискорення її темпів і поглиблення її через формування ефективного господаря-власника, розвиток підприємницької діяльності, створення сприятливого економічного середовища на ринку.

За період формування агропромислового комплексу в основному створено правову базу для ринкових перетворень економіки. Здійснюється аграрна реформа, запроваджуються нові земельні відносини.

Сільське господарство було і залишається однією з пріоритетних галузей вітчизняної економіки, яка користується різноманітними податковими пільгами та спеціальними режимами оподаткування. Для виробників сільськогосподарської продукції передбачено кілька варіантів оподаткування. На сьогодні переважна більшість сільгоспвиробників сплачує єдиний податок четвертої групи. Водночас можна обрати загальний режим оподаткування, за яким аграрії повинні подавати звітність і сплачувати податок на прибуток.

Унаслідок запровадження єдиного податку четвертої групи вдалося дещо спростити ведення податкового і бухгалтерського обліку та звітності на підприємствах, у зв'язку з тим, що податок сплачується в рахунок чотирьох податків і зборів. Також із цим податком суттєво спрощується механізм нарахування податку: ставки податку залишаються незмінними протягом року.

Отже, запровадження єдиного податку четвертої групи є доцільним, оскільки він є важливим інструментом стимулювання сільськогосподарського виробництва, який зменшує податковий тиск на сільгосптоваровиробників і на цій основі забезпечує стимулювання раціонального використання землі, нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел

1. Білик М. Д. Фіксований сільськогосподарський податок в умовах нового законодавства / М. Д. Білик, О. О. Ушаков // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 4. – С. 89-94.
2. Богданова О. О. Окремі аспекти оподаткування сільськогосподарських підприємств / О. О. Богданова // Економіка. – 2011. – № 3. – С. 144-151.
3. Децюра С. О. Фіксований сільськогосподарський податок у 2011 році – за Податковим кодексом / С. О. Децюра // Газета “Бухгалтерський тиждень”. – 2011. – № 3-4. – С. 34.
4. Левченко Н. М. Фіксований сільськогосподарський податок як найдієвіший важіль державного регулювання економічних процесів в АПК / Н. М. Левченко // Актуальні проблеми державного управління. – 2010. – № 1. – С. 305-312.
5. Непочатенко О. О. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та шляхи його вдосконалення / О. О. Непочатенко, П. М. Боровик, М. М. Уманець // Сталий розвиток економіки. – 2013. – №1. – С. 328-332.

6. Плахтій Т. Ф. Проблеми та необхідність удосконалення методичних засад обліку розрахунків за фіксованим сільськогосподарським податком / Т. Ф. Плахтій // Економічні науки. Сер. : Економіка та менеджмент. – 2012. – Вип. 9(2). – С. 420-428.
7. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> — Дата останнього доступу: 10.11.2016 р.
8. Посаднєва О. М. Особливості оподаткування сільськогосподарської діяльності в Україні / О. М. Посаднєва // Інноваційна економіка. – 2012. - № 2. – С. 257-260.
9. Уркевич В. Ю. Фіксований сільськогосподарський податок у проекті Податкового кодексу України / В. Ю. Уркевич // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вип. 156. – С. 87-95.
10. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова [та ін.]: за ред. проф. М.Ф. Огійчука. – 6-е вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1042 с.

N. Kryzhanovska. Accounting and reporting features single tax fourth group in Ukraine.

In the article the essence of the single tax fourth group, the procedure of calculation and payment, method of accounting and reporting. Positive and negative aspects of single tax fourth group and intro-direction is provided to improve the mechanism of its calculation and payment.

Keywords: tax, single tax fourth group, special tax treatment, tax accounting, tax reporting tax system.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, ст. викладач Лагодієнко Н. В.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 631.11:336.225

ПОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ЙОГО ІНТЕГРАЦІЯ З ЄС

Т. І. Молочко, студентка обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано стан податкового законодавства України і його складові. Проведено порівняльний аналіз з країнами ЄС. Установлено напрями покращення податкового законодавства.

Ключові слова: податкова система, ЄС, ПКУ, податкове навантаження.

Постановка проблеми. Всебічне входження України у європейський політичний, економічний та правовий простір є тривалим процесом, що супроводжується насамперед гармонізацією законодавства України з Європейським Союзом. Такий європейський вибір зумовлений усвідомленням інтеграції як фактора зміцнення національних позицій у світі, сприяння економічному розвитку, політичній стабільності, безпеці тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання оподаткування посідають досить вагоме місце у працях учених різних країн. Проте у своїх дослідженнях та публікаціях З. Варналій [1], Т. Василькова [2], Т. Єфименко [3], А. Крисоватий [4], Т. Крушильницька [5] та ін. визнають неефективність чинної системи оподаткування і необхідність у її реформуванні та вдосконаленні.

Метою статті є дослідження функціонування податкової системи України в умовах євроінтеграції та напрями удосконалення.

Викладення основного матеріалу. Невід’ємною складовою євроінтеграції є адаптація вітчизняного законодавства до відповідного європейського зразка. Зокрема, важливим кроком успішної інтеграції України до ЄС є досягнення певного рівня узгодженості податкового законодавства нашої країни з правовими нормами у сфері оподаткування, що діють у країнах-учасниках Євросоюзу. Зближення податкового законодавства України з ЄС забезпечить підвищення політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності в країні.

Початком взаємовідносин між Україною та ЄС була Угода про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами та Україною (УПС), яка була підписана 16 липня 1994 р., а набула чинності 1 березня 1998 р. [6].

У ст. 51 УПС зазначено: “Сторони визнають, що важливою умовою для зміцнення економічних зв’язків між Україною та Співтовариством є зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Співтовариства. Україна застосує ряд заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведене у відповідність до законодавства Співтовариства” [7]. Таким чином, адаптація національного податкового законодавства до законодавства ЄС є одним із зобов’язань України перед Європейським співтовариством, хоча терміни виконання цього зобов’язання не обумовлені в жодному законодавчому акті.

Серед організацій, що проводять моніторинг податкової системи України, є такі відомі міжнародні інститути, як Всесвітній банк і аудиторська компанія PriceWaterHouseCoopers.

Основною причиною дисбалансу податкової системи України є нерівномірні податкові навантаження, які, як результат, призводять до збільшення тіньового сектора економіки. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України рівень тіньової економіки у 2016 р. склав 41% від обсягу офіційного ВВП [6]. Складна система адміністрування є джерелом корупції і не дозволяє пересічному платнику податків достовірно визначити на що саме йду сплачені ним кошти.

Не зважаючи на те, що українці сумарно платять відносно середню кількість податків (7 загальнодержавних та 4 місцевих), податкове навантаження залишається все одно на досить високому рівні, відносно країн ЄС [7]. При цьому ЄС знаходиться в числі лідерів по виділенню коштів на

соціальний захист своїх громадян – до 30% від ВВП, у т.ч. як в Україні ця частка не перевищує 8%.

Українська податкова система повинна адаптуватись до відповідної системи Європейського Союзу. Адаптація передбачає з урахування історичних особливостей розвитку правової та податкової систем України, менталітету народу, економічних і соціальних умов у державі тощо.

Сьогодні податкове законодавство України, згідно зі ст.3 ПКУ представлене комплексом нормативно-правових актів [8]:

- Конституція України;
- Податковий кодекс України;
- Митний кодекс України та інші закони з питань митної справи;
- чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України і якими регулюються питання оподаткування;
- нормативно-правові акти, прийняті на підставі та на виконання Податкового кодексу України та законів з питань митної справи;
- рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування з питань місцевих податків і зборів.

До прийняття ПКУ всі питання у сфері оподаткування регулювали близько 5 000 нормативно-правових актів, через що податкове законодавство було одним із найскладніших у вітчизняній правовій системі. Крім того, таке законодавство було нерозривно пов'язане з поняттям “нестабільність”: до законів часто вносилися зміни, які не лише не вирішували певні проблеми, а часто спричиняли нові.

До запровадження ПКУ вітчизняна податкова система характеризувалась:

- надмірним регулюванням податкових відносин;
- складним і суперечливим процесом обчислення та стягнення податкових платежів;
- широкими правами податкових органів і, водночас, недостатньо чітко законодавчо окресленою їх відповідальністю.

Звичайно, таку політику Уряду України у сфері оподаткування не можна назвати раціональною, адже вона створювала несприятливі умови для ділової активності суб'єктів господарювання, недостатньо протистояла корупції, стимулювала зростання частки тіньової економіки і, в кінцевому підсумку, зниження інвестиційної та інноваційної привабливості нашої країни.

Прийняття Податкового кодексу України стало важливим кроком на шляху вдосконалення податкового законодавства, адже значно легше орієнтуватися у правових нормах, що систематизовані у єдиному законодавчому акті.

Податковий кодекс України передбачає ряд позитивних положень, що стосуються адміністрування податків, зокрема:

- зменшено кількість органів контролю з чотирьох до двох (податкові і митні органи), що забезпечує скорочення витрат у сфері податкового адміністрування;
- зближено податковий і фінансовий облік, що сприяє скороченню витрат часу і зусиль платників податків;
- спрощено механізм податкового контролю, зокрема знижено кількість позапланових перевірок.

Це зменшує витрати часу суб'єктів господарювання на спілкування з посадовими особами органів ДФС, і, таким чином, не відволікає перших від їх основної діяльності.

Отже, можна вважати, що перший крок до спрощення адміністрування податків в Україні вже здійснено.

У країнах-членах ЄС податкове адміністрування базується саме на відносинах співпраці між фіскальними органами та платниками податків, тобто обидві сторони є їх рівноправними учасниками. Як засвідчує зарубіжна практика, такі процеси оподаткування є високоефективними.

Формуванню відносин співпраці між фіскальними органами та платниками податків сприяє те, що значна частина уваги приділяється у наданні консультацій платникам і роз'ясненні їхніх прав та обов'язків.

Позитивні зрушення в цьому напрямі спостерігаються і в Україні.

Так, відповідно до проекту “Модернізації державної податкової служби України”, проведена широкомасштабна робота зі створення консультаційних центрів, спеціалізованих телефонно-довідкових підрозділів, запровадження онлайн – каналів консультацій тощо.

У Податковому кодексі України даному питанню виділено главу 3, що має назву “Податкові консультації”. Також у ПКУ існує поняття “податкового роз'яснення” (ст. 166 п. 5, ст. 179 п. 10), хоча визначено лише термін “податкова консультація”. Згідно зі ст. 14 п. 1.172 ПКУ, податкова консультація – “це допомога контролюючого органу конкретному платнику податків щодо практичного використання конкретної норми закону або нормативно-правового акта з питань адміністрування податків чи зборів, контроль за справлянням яких покладено на такий контролюючий орган” [8].

Отже, вживання терміну “роз'яснення” в тексті Кодексу без його належного тлумачення дає підставу віднести цей факт до категорії технічних вад ПКУ. Окрім того, відповідно до Закону України “Про державну податкову службу в Україні” (втратив чинність), одним із завдань державної податкової служби (ст. 2) та однією з функцій Державної податкової адміністрації України (ст. 8 п. 4) було надання саме податкових консультацій, про надання роз'яснень в цьому законі теж не згадувалося [9].

Отже, глава 3 розділу II “Адміністрування податків” Податкового кодексу України передбачає право платників податків на одержання безоплатних консультацій з питань практичного застосування норм податкового законодавства. Це право платника трансформується у відповідний обов'язок посадової особи органу ДФС. Платник може

звернутися за консультацією в усній, письмовій чи електронній формі (за його вибором).

Безумовно, таке право на консультацію сприяє підвищенню довіри платників до фіскальних органів, а також застосуванню механізмів захисту прав та інтересів платників податків, оскільки вони не можуть бути притягнені до жодного виду відповідальності, якщо діяли на підставі податкової консультації у письмовій чи електронній формі. Якщо ж платники не несуть відповідальності за дії вчинені на підставі консультації, наданої у письмові чи електронній формах, то до податкових консультацій в усній формі їм слід обережно ставитись.

У випадку, якщо платник на свій запит одержав письмову консультацію, згідно якої забороняється вчинення певних дій, що, на його думку, можуть бути здійснені відповідно до чинного законодавства, то він має право на оскарження податкової консультації у суді. Якщо за рішенням суду консультацію скасовано, то таке рішення фактично слугує підставою для отримання нової податкової консультації, але вже з урахуванням висновку судової інстанції.

Платники податків контактують з органами державної фіскальної служби не лише при одержанні податкових консультацій, а й тоді, коли звітують (подають податкові декларації). Зазначимо, що такі контакти мають регулярний характер, тому найчастіше відбуваються.

Позитивною стороною є те, що норми Податкового кодексу України передбачають надання платнику податків права вибору способу подання податкової декларації. Так, згідно зі ст. 49 ПКУ платник може подати податкову декларацію одним з таких способів:

- особисто або через уповноважену на це особу;
- поштою (з обов'язковим повідомлення про вручення та з описом вкладеного);
- засобами електронного зв'язку (через глобальну мережу Internet) в електронній формі з дотриманням вимог щодо реєстрації електронного підпису посадових осіб [8].

Але при цьому правом вибору не можуть скористатися великі та середні підприємства, оскільки вони зобов'язані подавати податкову декларацію виключно в електронній формі. Така вимога є обґрунтованою, оскільки забезпечує оптимізацію процесу документообігу, а відтак, і вдосконалення адміністрування податків. До того ж, ці суб'єкти господарювання володіють технічними можливостями для реалізації такої вимоги.

Деякі суб'єкти господарювання, зокрема новостворені, з певних причин тимчасово можуть не здійснювати господарську діяльність. Та, незважаючи на цей факт, вони, як і всі інші платники податків, зобов'язані готувати та подавати звіти за встановленими формами, відображаючи у них відсутність господарських операцій. Виконання подібних вимог створює зайві клопоти для суб'єктів господарювання, особливо на етапі становлення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З викладеного випливає, що норми Податкового кодексу України, певною мірою, спрямовані на досягнення партнерства у відносинах між фіскальними органами й платниками податків, проте дотепер залишилися проблемні аспекти, які не лише гальмують налагодження цих партнерських взаємовідносин, а й перешкоджають адаптації національного податкового законодавства до законодавства ЄС.

Однак, корупція у державних структурах та наявна бюрократична система уповільнюють процеси гармонізації українського законодавства з європейським.

Для прискорення адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу слід, насамперед, вжити таких заходів:

- поглибити наукові дослідження процесів гармонізації законодавства в державах-членах ЄС;
- залучити іноземних експертів до обговорення питань з адаптації українського законодавства до європейського;
- сприяти подальшій співпраці з міжнародними організаціями, зокрема Радою Європи, Організацією з безпеки і співробітництва в Європі, Організацією економічного співробітництва і розвитку, Міжнародною податковою асоціацією тощо.

Список використаних джерел

1. Варналій З. Стан, проблеми та перспективи податкового стимулювання суб'єктів підприємництва в умовах дії Податкового кодексу України / З. С. Варналій, О. В. Панасюк // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. – Київ, 2013. – № 148. – С. 11-15.
2. Василькова Т. Оцінка факторів впливу на обсяги податкових платежів до бюджетів усіх рівнів / Т. В. Василькова, М. С. Лаба, Т. М. Єгорова // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2009. – № 3 (46). – С. 122- 129.
3. Єфименко Т. Податковий кодекс України як перший крок на шляху реформування вітчизняної податкової системи / Т. І. Єфименко // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 3-11.
4. Крисоватий А. І. Адміністрування податків в Україні: організація та напрями трансформації : монографія / А. І. Крисоватий, Т. Л. Томнюк. – Тернопіль: ВПЦ “Економічна думка ТНЕУ”, 2012. – 212 с.
5. Крушельницька Т. Межі і результати вдосконалення адміністрування податків в Україні [Електронний ресурс] / Т. Крушельницька // Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/.../11ktaapu.pdf
6. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 01.03.1998 № 998_012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012
7. Тенденції тіньової економіки в Україні : міністерство економічного розвитку і торгівлі України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=eb2d8a78-d74b-44f8-aa09-bc5b6ef535b6>
8. Державна фіскальна служба України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sta-sumy.gov.ua/baneryi/podatkovyi-zmini-2016>

9. Про державну податкову службу в Україні : Закон України № 3813-ХІІ від 24 грудня 1993 р. (втратив чинність). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/509-12>

T. Molochko The tax legislation of Ukraine and its integration with the EU.

The state tax laws of Ukraine and its components. A comparative analysis with the EU countries. Established areas of improvement of tax legislation.

Key words: tax system, EU, GCC, the tax burden.

Науковий керівник – канд. екон. наук, ст. викладач Лагодієнко Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.6:004.042

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***К. В. Оленич, студентка обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет***

В статті висвітлено проблемні аспекти реалізації результатів аудиту. Визначено систему підходів до змісту заключної стадії аудиту. Обґрунтовано необхідність змін на підприємстві за результатами проведеної аудиторської перевірки.

Ключові слова: аудит, результат, реалізація результатів аудиту, аудиторська процедура, контроль, аудиторська перевірка, меморандум.

Постановка проблеми. За умов ринкової економіки значна кількість користувачів при прийнятті управлінських рішень спирається на фінансову звітність як основне джерело інформації про фінансовий стан і фінансові результати діяльності певного суб'єкта господарювання.

Кризові явища в економіці посилили існуючу незадоволеність користувачів якістю цієї інформації: дуже часто фінансові звіти настільки спотворені, що на їх основі неможливо приймати обґрунтовані рішення, адекватні реальній господарській ситуації на підприємстві. Тому проблема підвищення довіри до фінансової звітності на сьогоднішній день є однією з найважливіших.

Вирішенню цієї проблеми, як показує світовий досвід, в значній мірі сприяє впровадження і розвиток аудиту як сучасної форми незалежного фінансово-господарського контролю. У процесі аудиту історичної фінансової інформації, перш за все фінансової звітності, аудитори часто виявляють помилки, які впливають на доходи і видатки та, в цілому, на фінансовий стан підприємства.

Аудитори, видаючи клієнту аудиторський висновок щодо повноти та достовірності фінансової звітності, ґрунтуються на тому, що виявлені в ході аудиту суттєві помилки минулих періодів, які свідчать про недостовірність складеної фінансової звітності, будуть виправлені до її публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань, які стосуються узагальнення результатів аудиту займає помітне місце в теорії і практиці аудиту. Так, різні аспекти даного питання досліджували такі провідні вітчизняні вчені, як В. Андреев [6], Ф. Бутинець [2], Я. Гончарук [3], Б. Усач, В. Подільський, В. Поникаров, В. Рудницький [6], В. Савченко [1], А. Шеремет та ін.

Однак, слід зауважити, що у наукових роботах не акцентовано увагу на необхідності реалізації результатів аудиту клієнтами і подальшого контролю з боку аудиторів. Зважаючи на те, що потенційні інвестори спираються на аудиторські звіти у процесі прийняття управлінських рішень, питання реалізації результатів аудиту підприємствами є досить актуальним.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є обґрунтування необхідності забезпечення реалізації результатів аудиту на підприємстві та розробка рекомендацій щодо організації усунення клієнтом спотворень, виявлених в процесі аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. У тлумачному словнику В. Даля поняття “результат” визначено як наслідок чого-небудь, кінцевий висновок, підсумок, розв’язка, результат, кінець справи [4]. У Сучасному тлумачному словнику української мови під редакцією Т. Єфремової дано кілька визначень даного поняття: результат – це кінцевий підсумок, наслідок, завершує собою будь-яку дію, явище, розвиток чого-небудь, те, що впливає з якого-небудь дії, явища, слідство; результат – це показник змагання, спортивного досягнення [5]. В. Андреев результативність контролю визначає як головний критерій його ефективності, що виявляється через здатність викликати позитивні практичні наслідки і надати максимум реальної допомоги об’єкту ревізії [6].

Завершальною стадією аудиторського процесу є узагальнення та реалізація його результатів. Аналіз показав, що в даний час існують різні підходи як до трактування стадій аудиту, так і змісту кожної з них. Особливу увагу привертає розуміння змісту його заключної стадії.

Так, В. Савченко зазначає, що заключна стадія – “це узагальнення і реалізація результатів аудиту” [1]. При цьому до процедур узагальнення результатів він відносить групування і систематизація виявлених помилок, узагальнення і викладення результатів аудиту в аудиторському висновку і звіті, а до процедур реалізації результатів аудиту відносить обговорення результатів аудиту з керівництвом клієнта, розробку проекту профілактичних заходів, прийняття рішень за результатами аудиту та контроль виконання прийнятих рішень. У той же час суть даних процедур не розкривається.

Ф. Бутинець вважає, що результативна стадія включає в себе підготовку та надання письмової інформації замовнику за результатами

проведення аудиту, узгодження результатів аудиту з замовником, складання і підписання аудиторського звіту та висновку. Він зазначає, що “методична і результативна стадія – це діяльність професіоналів” [2].

Я. Гончарук звертає увагу на відмінність аудиторського процесу в країнах з розвинутою інфраструктурою ринкових відносин від українських реалій: в першому випадку аудиторський процес розуміється як безперервна діяльність, аудит проводиться до моменту складання балансу протягом року і після складання річної фінансової звітності; у другому випадку аудит практично здійснюється тільки після складання річної звітності протягом короткого періоду часу [3].

Узагальнення підходів до змісту заключної стадії аудиту показало, що в літературі головним чином розглядаються питання, пов’язані з подіями, що відбулися після звітної дати, але до і після надання фінансової звітності користувачам, в той же час ігноруються питання коригування фінансових звітів після завершення аудиту в контексті усунення суттєвих викривлень, виявлених в процедурі аудиту, що є, на думку авторів, необхідною умовою забезпечення достовірності фінансових звітів.

На думку авторів, доцільно вважати, що реалізація результатів аудиту – це завершальна стадія аудиту, що полягає в оформленні та обговоренні рішень щодо виправлення суттєвих викривлень фінансової звітності та встановлення контролю за процесом їх усунення.

Після проведення всіх необхідних аудиторських процедур аудитор розглядає адекватність розкриття інформації у фінансовій звітності клієнтом. На цій стадії аудитор повинен скласти меморандум виправлення помилок, що містить перелік питань щодо виниклих істотних спотворень і визнання відповідальності менеджменту клієнта за правильне представлення інформації у фінансовій звітності.

Якщо керівництво клієнта відмовляється прийняти документ до виконання, аудитор розглядає питання про видачу висновку, відмінного від безумовно-позитивного. Меморандум може використовуватися як самостійний документ листування між аудитором і клієнтом або як додаток до особистого або вербального спілкування. Цей вид офіційного документа нічим, по суті, не відрізняється від аудиторського звіту, за винятком того, що меморандум не починається і не завершується формулою ввічливості і не повинен мати підписи. Він містить вказівки на ключові проблеми та зони ризику клієнта, носить інформаційний характер і складається виключно для того, щоб привернути увагу клієнта до наявних недоліків, вказати способи їх усунення.

Іноді меморандум доречно супроводжувати короткою пояснювальною запискою. Форма меморандуму має ту перевагу, що дає можливість в суб’єктивній формі викласти об’єктивну точку зору з того чи іншого важливого питання і описати помилки та можливість їх виправлення.

З меморандуму клієнт дізнається, які санкції йому загрожують за допущені відхилення, знайомиться з пропозиціями щодо ефективного

використання наявних ресурсів, зниження податкових та інвестиційних ризиків.

На узгодження зауважень між аудитором і клієнтом можна відвести 1-2 дні після закінчення перевірки. Зауваження, які були прийняті клієнтом і виправлені під час їх узгодження, в письмову інформацію (звіт) аудитора не включаються, проте залишаються в робочих документах аудитора і в узгодженому переліку зауважень. Інформація про узгоджені, але не виправлені з різних причин зауваження і порушення включається в письмову аудиторську інформацію (звіт).

Автори вважають, що складання меморандуму сприяє підвищенню ефективності та дієвості оглядової перевірки і інспектування аудиторської документації, особливо щодо масштабних і складних аудиторських перевірок. Значення меморандуму полягає в скороченні різного роду конфліктів, які можуть виникати між клієнтом і незалежним аудитором у зв'язку з незгодою клієнта з зауваженнями аудитора.

Дії аудитора щодо контролю за виконанням клієнтом рекомендацій за результатами аудиторської перевірки, представлених в меморандумі, можуть мати різний характер.

Суб'єкти державного фінансового контролю в сфері господарської діяльності вже усвідомили необхідність контролю реалізації результатів перевірок, що проявилось у введенні певної норми, згідно з якою вони зобов'язані видавати суб'єктові господарювання припис про усунення виявлених порушень, підготовлений на підставі акта про проведення перевірки [7].

З метою підвищення ефективності аудиторської діяльності на основі практичного досвіду пропонується внести доповнення в зміст договору на виконання аудиторської перевірки:

— включити в пункт “Права аудитора” підпункт: “Аудитор має право вимагати від керівних та інших посадових осіб клієнта усунення порушень законодавства, помилок і спотворень, допущених клієнтом в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, виявлених в процедурі аудиту”;

— включити в пункт “Обов'язки клієнта” підпункт: “Клієнт зобов'язаний виправити суттєві помилки і спотворення, допущені в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, виявлені в процедурі аудиту”.

Введення даних підпунктів узгоджується з правами, обов'язками і відповідальністю аудиторів при проведенні аудиту, які регламентуються Законом України “Про аудиторську діяльність” та Міжнародними стандартами аудиту, надання впевненості та етики [8, 9].

Також пропонується внести доповнення в П(С)БО 6 “Виправлення помилок і зміни фінансових звітів”: в розділі “Розкриття інформації у примітках до фінансових звітів” додати підпункт “Зміст і сума помилки, виправленої за результатами аудиторської перевірки”.

Висновки. Таким чином, реалізація обґрунтованих пропозицій створює передумови підвищення достовірності фінансової звітності за рахунок обов'язкового усунення суттєвих викривлень, виявлених в процесі аудиту.

На нашу думку, перспективним напрямом дослідження є контроль фінансових результатів спрямований на виявлення повноти доходів і витрат на підприємстві аудитором, з метою отримання позитивного результату їх діяльності, а також запобігання порушенню законодавства, що сприятиме поліпшенню показників фінансової діяльності окремих господарських одиниць і держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Савченко В. Я. Аудит : [навч. посіб.] / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ, 2015. – 322 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підруч. для студ. спец. “Облік і аудит вищих навчальних закладів” / Ф. Ф. Бутинець. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2009. – 512 с.
3. Гончарук Я. А. Аудит: навч. посіб. / Я. А. Гончарук, В. З. Рудніцькій. – 3-тє вид., перер. та доп. – К. : Знання, 2013. – 443 с.
4. Тлумачний словник В. Даля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://enc-dic.com/dal/JEfekt-43431.html>.
5. Сучасний тлумачний словник української мови під редакцією Т.Ф. Ефремовой [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://enc-dic.com/efremova/R/30.html>.
6. Андреев В. Д. Практичний аудит (довідковий посібник) / В. Д. Андреев. – М. : Економіка, 2004. – 366 с.
7. Про тимчасові обмеження щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 року : Постанова КМУ від 21.05.2009 р № 502 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uatenders.com/legislation/decisions/p502>.
8. Про аудиторську діяльність від 14.09.2006 р. № 140-V (зі змінами) Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>.
9. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2007 року / Пер. з англ. мови О. В. Селезньов, О. Л. Ольховікова, О. В. Гик, Т. Ц. Шарашидзе, Л. Й. Юрківська, С. О. Куликов. – К. : ТОВ ІАМЦ АУ “СТАТУС”, 2007. – 1152 с.

K. Olenich. Problems of implementation of audit results on enterprise.

The article covers the problematic aspects of the implementation of audit results. The system of approaches to the content of the final stage of the audit is determined. The necessity of changes in the enterprise based on the results of the audit was substantiated.

Keywords: audit, result, implementation of audit results, audit procedure, control, audit, memorandum.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, ст. викладач Костирко А. Г.
Миколаївський національний аграрний університет*

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*А. Л. Зінкевич, студентка обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет*

Розглядаються теоретичні питання підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. Запропоновані напрямки розвитку економічного аналізу та їх удосконалення.

Ключові слова: економічний аналіз, фінансовий стан, ефективність, методика, оцінка.

Постановка проблеми. Економічний аналіз – це комплексне глибоке вивчення роботи підприємств, їх підрозділів та інших господарських формувань для об'єктивної оцінки її результатів і виявлення можливостей дальшого підвищення ефективності господарювання.

Зміни, що відбуваються в нашому суспільстві, висувають нові вимоги до організації та проведення економічного аналізу. Із поширенням роздержавлення, приватизації і встановлення господарської самостійності всіх організаційних структур розширюється сфера його застосування. Посилюється значення аналізу фінансових позицій підприємств, інноваційно-інвестиційного, маркетингового аналізу тощо. Таким чином, питання щодо напрямків розвитку економічного аналізу є досить актуальними в сучасних умовах та потребує подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над питанням щодо напрямків розвитку економічного аналізу працювали такі вчені: М. І. Баканов, С. Б. Барнгольц, І. А. Бланк, А. Д. Шеремет, І. Л. Каракоз та інші вчені.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний економічний аналіз повністю змінює свою парадигму від оцінково-статистичного до пошуково-прогностичного з вибором оптимальних управлінських рішень у зоні невизначеності та ризику. Сама ж методика конкретних аналітичних досліджень має бути наближеною до життєвих потреб підприємства, відповідати повсякденним запитам управління, бути надійним економічним інструментом управління підприємством [1, с. 1].

В останні роки в Україні інтенсифікувався розвиток фінансово-кредитних інститутів (лізингових, факторингових, консалтингових, страхових компаній, фондових, товарних бірж тощо). Для підвищення ефективності їх функціонування також необхідно здійснювати розробку комплексних методик аналізу їх діяльності.

Напрями розвитку економічного аналізу:

- 1) перегляд традиційних прийомів дослідження і засвоєння, оцінки та аналізу багатьох нових економічних категорій щодо відповідності їх ринковим умовам;
- 2) створення та розвиток комплексних автоматизованих систем комерційної інформації (завдання досить складне, але, як показала міжнародна практика, цілком здійсненне);
- 3) підвищення оперативності економічного аналізу;
- 4) удосконалення організаційних форм аналітичної роботи;
- 5) розробка багатоваріантних розв'язків аналітичних задач та методика вибору з них того варіанта, який буде оптимальним для заданих параметрів [2, с. 2].

Для вдосконалення напрямків розвитку економічного аналізу слід виконувати такі заходи:

- проводити курси підвищення кваліфікації працівників на підприємствах;
- застосовувати досвід методичних та організаційних засад удосконалення економічного аналізу розвинутих країн;
- необхідно виділити єдину систему показників для оцінки ефективності діяльності підприємств та їх структурних підрозділів;
- стабілізувати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємств та ін. [3, с. 2],

На нашу думку, економічний аналіз відіграє дуже важливу роль у підвищенні економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств, у зміцненні їх фінансового стану. Він являє собою економічну науку, яка вивчає економіку організацій, їх діяльність з точки зору оцінки та з метою виявлення невикористаних резервів підвищення ефективності діяльності організацій. Тому, економічний аналіз потребує ще більш кращого розвитку та вдосконалення.

Висновки. Отже економічний аналіз досяг значного розвитку, проте в період ринкових відносин цього не достатньо, необхідно покласти всі зусилля на пошук нових шляхів розвитку, оскільки забезпечити економічну і фінансову стабільність можуть тільки якісні аналітичні дослідження. Таким чином, аспекти удосконалення системи економічного аналізу передбачають виконання комплексу взаємоузгоджених заходів щодо оптимізації проведення оцінки фінансового стану підприємства, що, на нашу думку, неможливе без проведення реформаторських дій. Подальший розвиток економічного аналізу потребує фундаментального перегляду низки методологічних підходів, збагачення його концептуальних положень результатами вітчизняних і західних наукових розробок, адаптованих національних умов.

Список використаних джерел

1. Мних Є. А. Сучасний економічний аналіз / Є. А. Мних. – 2010. – № 1. – С. 8-9.
2. Ковальчук Т. М. Розвиток економічного аналізу в контексті інституційних змін / Т. М. Ковальчук // Економіка АГПС. – 2011. – № 7. – С. 177-181.
3. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник / Т. Д. Косова, І. В. Гретана, П. О. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 80 с.

A. Zinkevich. Economic analysis of efficiency of agricultural enterprises.

The theoretical question of improving the efficiency of agricultural enterprises in modern conditions. The proposed direction of economic analysis and improvements.

Keywords: economic analysis, financial condition, efficiency, methodology, assessment.

Науковий керівник – старший викладач Галкін В. В.

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 63 1.11:657.41

ОБЛІК КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТА АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Н. С. Мец, студентка обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено та розглянуто сутність та їх взаємозв'язок таких понять, як “платоспроможність” та “кредиторська заборгованість”. Розкрито теоретичне обґрунтування обліку кредиторської заборгованості на сільськогосподарських підприємствах. Охарактеризовано та обґрунтовано розрахунки платоспроможності підприємства та його фінансової стійкості. Запропоновано заходи та напрями підвищення платоспроможності підприємства.

Ключові слова: платоспроможність, ліквідність, показники фінансової стійкості, кредиторська заборгованість.

Постановка проблеми. Розвиток світової економіки на сучасному етапі “хвилюється” щодо стану та діяльності сільськогосподарського підприємництва, який зумовлюється: поглибленням спеціалізації та децентралізації виробництва; зростанням ролі послуг в економіці; проведенням приватизації та зменшенням регулюючої ролі держави у деяких галузях, забезпеченням державою свободи підприємницької діяльності, розширенням державної підтримки бізнесу [1].

Сучасні економічні умови господарювання вимагають від керівництва нових підходів щодо управління підприємством, в тому числі аналізу показників діяльності як невід'ємної частини цього процесу.

Важливе місце у системі аналізу і, як наслідок, у роботі підприємства посідає аналіз платоспроможності підприємства – його здатності вчасно та в повному обсязі виконувати планові платежі і термінові зобов'язання, підтримуючи при цьому нормальний ритм господарської діяльності [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Трактуючи такі поняття як “платоспроможність” та “кредиторська заборгованість” різними науковцями на сьогоднішній день є різноманітним. Визначення поняття “платоспроможність” досліджували такі вчені як Валлійська О. Я., Білої О. Г., Гнип Н. О., Гончар О. Л., Івахпенко В. М., Мед В. О., Мірошник О. К., Мниха Є. В., Орлова О. О., Рясних Є. Г., Савицької Г. В., Шубіної С. В. та ін. Проте, зазначена тема і надалі зберігає свою актуальність і потребує подальших досліджень як з теоретичної так і з практичної точок зору.

Визначення поняття “кредиторська заборгованість” досліджували та аналізували такі науковці: Р. Бредлі, М. Бретг, Ф. Брігхем, Х. Гернон, Г. Вайт, Р. Кемпбелл, Р. Льюїс, Маккоїнелл, Г. Мюллер, О. Моргенштерн, Тоффлер, М. Грейсі, М. Фрідман, Дж. Фон Нейман, Е. Хендрікс, Р. Холт, М Хірш, У. Шарп.

Проте, тема й надалі залишається актуальною та до кінця не розкритою, потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою стаггі є дослідження сутності поняття “платоспроможність” та “кредиторська заборгованість”, їх обґрунтування та необхідності на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу досліджень. На сьогоднішній день, в Україні склалась ситуація, коли достатньо велика кількість зовнішніх та внутрішніх факторів спричиняє негативний вплив па діяльність сільськогосподарських підприємств. У кінцевому рахунку, це призводить до поступового зменшення рівня платоспроможності підприємства. Вирішити цю проблему можливо завдяки впровадженню на сільськогосподарських підприємствах фінансового планування, яке дозволить оптимізувати рівень платоспроможності підприємства, та покращить його діяльність, не порушуючи при цьому вимог чинного законодавства.

Кредиторська заборгованість, яка знаходиться в розпорядженні підприємства, є специфічним джерелом формування позикового капіталу. Вона виникає в результаті того, що певна частина грошових коштів тимчасово затримується в господарському обороті, тс ото підприємство несвоечасно виконує свої фінансові зобов'язання [3].

Згідно П(С)БО 11 “Зобов'язання” та МСФЗ 37 “Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи”, зобов'язання – це існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди. Це визначення звучить однаково [4, 5].

Кредиторська заборгованість – заборгованість організації, установи перед іншими фізичними та юридичними особами: за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги; з сум авансів, отриманих від інших осіб у рахунок наступних поставок продукції, виконання робіт (послуг); за всіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників; заборгованість по оплаті праці, включаючи депоновану заробітну плату; заборгованість із внутрішньовідомчих розрахунків; інша заборгованість за поточними зобов'язаннями [6].

Наявність кредиторської заборгованості у підприємства суттєво впливає на забезпечення оборотними коштами. Повільні розрахунки її погашенню надають підприємствам додаткову можливість короткострокового фінансування. Підприємства в більшості випадків вирішують питання щодо обсягів, строків і форми платежів постачальникам. Що стосується розрахунків з бюджетом і банками, підприємства намагаються виконувати свої фінансові зобов'язання, оскільки це пов'язано з застосуванням штрафних санкцій за порушення як с і років, так і обсягів платежів. Тому наявність кредиторської заборгованості свідчить про те, що підприємства свої фінансові труднощі перекладають перш за все на своїх постачальників [7].

Отже, кредиторська заборгованість відіграє важливу роль у платоспроможності підприємств, адже характерною ознакою платоспроможності є – наявність власних коштів та відсутність непогашеної кредиторської заборгованості. Вона сприяє загартовуванню та стимулюванню підприємства реалізовувати свої плани, підвищувати свій рівень платоспроможності та уникати будь-яких запозичень як в фізичних, так і в юридичних осіб, з метою самостійно прагнути до будь-яких виплат без різного роду заборгованості, як то кажуть “своїми силами”, що в кінцевому результаті дасть підприємству “сильний дух” до вирішення певних проблем та уникнення страху перед економічною кризою.

Платоспроможність – це можливість підприємства розплатитися за своїми зобов'язаннями. При стійкому фінансовому стані підприємство вважається платоспроможне, при незадовільному – періодично або постійно неплатоспроможне. Оптимальний варіант; коли у підприємства є вільні грошові кошти, достатні для погашення наявних зобов'язань. Але підприємство є платоспроможним і в і ому разі, коли вільних грошових коштів у нього недостатньо або вони зовсім відсутні, але підприємство здатне швидко реалізувати свої активи і розплатитися з кредиторами [8].

Оскільки одні види активів перетворюються в кошти швидше, інші – повільніше, необхідно згрупувати активи підприємства за ступенем їх ліквідності.

До найбільш ліквідних активів відносяться самі грошові кошти підприємства і короткострокові фінансові вкладення в цінні папери. Слідом за ними йдуть швидкоореалізовані активи – депозити і дебіторська заборгованість. Більш тривалого часу вимагає реалізація готової продукції,

запасів сировини, матеріалів і напівфабрикатів, які відносяться до повільно реалізованих активів. Нарешті, групу важко реалізованих активів утворюють земля, будівлі, обладнання, продаж яких вимагає значного часу, а тому здійснюється вкрай рідко [8].

Платоспроможність підприємства виступає головним чинником та фактором формування фінансової стійкості. До характеристики рівня платоспроможності підприємства виступають такі ознаки; характер діяльності підприємства; стан запасів; умови розрахунків з дебіторами; стан дебіторської заборгованості.

Для визначення платоспроможності підприємства з урахуванням ліквідності його активів зазвичай використовують баланс. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні розмірів коштів по активу, згрупованих за ступенем їх ліквідності, із сумами зобов'язань по пасиву, згрупованими за термінами їх погашення [8].

Пасиви балансу за ступенем терміновості їх погашення можна поділити наступним чином: найбільш термінові зобов'язання (кредиторська заборгованість); короткострокові пасиви (короткострокові кредити і позики); довгострокові кредити і позики, орендні зобов'язання та ін.; постійні пасиви (власні кошти, за винятком орендних зобов'язань і заборгованості перед засновниками) [8].

До основних факторів, які впливають на збільшення ліквідності та платоспроможності підприємства відносять одержання довгострокового кредиту, інвестування капіталу, прибутки, амортизаційні відрахування, скорочення дебіторської заборгованості скорочення запасів, повернення наданих позик та продаж необоротних активів [9].

Отже, нездатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання з платежів, строк сплати яких настав визначає неплатоспроможність підприємства. Причинами неплатоспроможності сільськогосподарського підприємства є: помилки в розрахунках планових обсягів виробництва і реалізації продукції, її собівартості; невиконання планових завдань виробництва і реалізації продукції порушення її структури та асортименту, зниження якості; підвищення собівартості продукції; в умовах конкуренції втрата каналів реалізації і постійних покупців, - замовників; неплатоспроможність самих покупців і замовників з різних на це причин; невиконання плану прибутку і нестаток власних джерел фінансування підприємства; інфляційні процеси і податкова політика; значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість та у надлишкові виробничі запаси; низьке обертання оборотного капіталу [10].

Висновки. Однією із найважливіших характеристик діяльності сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах є платоспроможність, адже нині діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання значною мірою

ускладнюється тривалою кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, скороченням виробництва, гострим дефіцитом фінансових ресурсів.

Платоспроможність – один з основних якісних показників діяльності підприємства, що визначає спроможність підприємства здійснювати платежі, розраховуватися з боргами в необхідному обсязі та в зазначений термін наявними у нього коштами або такими, які безперервно поповнюються за рахунок його діяльності [8].

На рівень платоспроможності підприємства впливають різноманітні фактори, найважливішими з них є: стан та розмір наявних грошових коштів підприємства; здатність забезпечувати утворення грошових потоків; раціональне управління дебіторською і кредиторською заборгованістю підприємства; оптимізація матеріальних запасів; політика фінансування активів підприємства тощо.

Для уникнення занепаду чи банкрутства підприємства варто розробити план по оздоровленню діяльності підприємства. Необхідно проаналізувати стан фінансових ресурсів підприємства на сьогоднішній момент і можливості підприємства на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Економічний аналіз: навч. посіб. / За ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 154 с.
2. Кривдюк А. В. Дослідження економічної категорії платоспроможності підприємства / С. Є. Яцишина // Економічний простір. – № 15. – 2008. – С. 200.
3. Потій В. Кредиторська заборгованість та її роль у формуванні капіталу підприємства / В. Потій, Г. Куліш // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 54. – С. 23-26.
4. Зобов'язання : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджене Наказом Міністерства фінансів України 31.01.2000 № 20, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.02.2000 р. за № 85/4306 [Електронний ресурс] і Офіційний веб-портал Верховної Ради України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
5. МСБО 37 “Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи” (IAS 37); Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_051
6. Сергеев І. В. Економіка підприємства: навч. пос. / І. В. Сергеев. – М: Фінанси і статистика, 2000. – 365 с.
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ від 19.11.2006 року № 14.
8. Солотва В. Сутність платоспроможності підприємства і В.Солотва // Фінанси України. – 2010. – № 1. – С. 116-120.

*Науковий керівник – старший викладач Галкін В. В.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.748.12(477)

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: ЕВОЛЮЦІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН

*І. М. Власюк, студентка обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті досліджується інфляція як економічне явище, її вплив на економіку України. Аналізується сучасний стан інфляції, можливий інфляційний ризик, а також висловлюються поради щодо ролі держави в його нормалізації.

Ключові слова: інфляція, індекс споживчих цін, індекс цін виробників, базова інфляція, дефлятор ВВП, антиінфляційна політика.

Постановка проблеми. Забезпечення стабільності грошової одиниці є важливою передумовою економічного розвитку будь-якої країни. Створення цієї передумови є особливо актуальним для України, оскільки індекс споживчих цін як основний індикатор інфляції в Україні суттєво коливається і має тенденцію до прискореного зростання. Тому виникає об'єктивна необхідність підвищення ефективності державного регулювання інфляційних процесів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади інфляції, її динаміку досліджували такі вчені як: К. Р. Макконнел, С. Л. Брю, І. Фішер, К. Маркс, Ф. Енгельс, Д. Дорнбуш, Р. Шмалензі, Дж. Кейнс, Ж.-Ж. Ламбен, С. Бриттам, Д. Ріккардо, М. Фрідмен та інші. Фундаментальні теоретичні та методичні основи дослідження інфляційних процесів одержали подальший розвиток у дослідженнях багатьох видатних вітчизняних науковців, але особливо слід відзначити таких як: А. Гальчинський, П. Єщенко, В. Прісняков, Т. Ковальчук, М. Коваль, П. Гайдучий, С. Кораблін та інші.

Мета статті. Розкрити суть та особливості інфляційних процесів, простежити їх вплив на інші сфери економічного життя та дослідити динаміку інфляційних процесів в Україні за останні роки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інфляція – тривале зростання загального рівня цін, що відображає зниження купівельної спроможності грошової одиниці. Основними факторами інфляції є: монетарні та немонетарні. До монетарних факторів інфляції відносять переповнення каналів грошового обігу грошима, внаслідок чого відбувається знецінення грошей та зниження їх купівельної спроможності. До немонетарних факторів належать: підвищення попиту на товари та послуги, збільшення витрат виробництва, сезонні фактори тощо.

Розмір множини товарів, ціни на які зростають, та довжина процесу зростання цін є важливими характеристиками поняття інфляції. Наприклад, слід вирізняти відносне зростання цін, за якого ціни на окремі товари (послуги) зростають значно швидше (нафта, наприклад), ніж інші, або ж останні можуть залишатися постійними. Відповідно, зростання цін в одному періоді та відсутність або ж надто слабе зростання в наступних не є інфляцією.

Через складність інфляційних процесів існують суперечності між різними економічними школами щодо причин її виникнення. Наприклад, згідно з монетарною теорією “інфляція завжди і всюди є грошовим феноменом” (Мілтон Фрідман). При цьому, визначення процесу зростання цін як грошового явища можливе лише за умови безперервності і тривалості в часі процесу зростання цін. Збільшення грошової маси (створення нових грошей) може призводити до зростання цін, однак цілком очевидним цей взаємозв'язок стає лише за високого зростання пропозиції грошей. Окрім збільшення пропозиції грошей, існує досить багато причин виникнення і розвитку інфляційних процесів.

“Інфляція – це податок, що може вводитися без прийняття закону”, – зазначив засновник монетаризму Мілтон Фрідман. Зростання цін призводить до зменшення реальної вартості утримуваних грошей (наприклад, зростання цін на 10% має той же ефект як і додатковий податок при купівлі даного товару). В той же час Уряд здобуває вигоду від інфляції, оскільки відбувається збільшення доходів внаслідок зростання номінальних значень вартості товарів (бази оподаткування).

Інфляція є протилежністю дефляції, котра проявляється в падінні рівня цін, що, в свою чергу, є підвищенням купівельної спроможності грошей.

Найбільш вивченими в західній економічній літературі є такі види інфляції:

- інфляція попиту – зміна цін, обумовлена підвищенням попиту на товари та послуги внаслідок зростання доходів населення, збільшення державних витрат тощо;

- інфляція витрат (інфляція пропозиції) – зміна цін, обумовлена зростанням цін факторів виробництва (сировини, електроенергії, палива, заробітної плати), що призводить до підвищення собівартості виробництва товарів чи надання послуг або до зниження їхньої пропозиції на ринку.

Види інфляції, що виділяються, пов'язані з певними специфічними ознаками. За критерієм відкритості розрізняють:

- відкриту інфляцію (виникає на ринках, де відбувається вільне ціноутворення);

- приховану інфляцію (виникає внаслідок товарного дефіциту, який супроводжується прагненням державних органів стримувати ціни на попередньому рівні. Це досягається шляхом блокування (замороження) цін).

За темпами знецінення грошей виділяють:

- повзучу інфляцію (зростання маси грошей в обороті із зростанням цін до 5% на рік);

- помірну інфляцію (зростання цін у межах від 5% до 20% на рік, що спонукає економічних суб'єктів вживати адаптаційних заходів);
- галопуючу інфляцію – характеризується стрибкоподібним, нерівномірним зростанням цін (20-50% на рік, інколи 100% на рік). Підвищення цін стає непередбачуваним і не піддається регулюванню;
- гіперінфляцію – характеризується надзвичайно високими темпами зростання цін (більш як 100% на рік), гроші починають втрачати свої функції, падає їх роль в економіці, поширюється бартер, порушуються фінансові та кредитні механізми [1].

Для визначення рівня інфляції використовують такі показники:

1) індекс споживчих цін (ІСЦ) – показник, що характеризує зміни загального рівня цін і тарифів на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. ІСЦ відображає зміну вартості фіксованого набору споживчих товарів і послуг постійної якості з постійними характеристиками в поточному періоді порівняно з базисним. ІСЦ, зазвичай, використовують як показник загального рівня інфляції в економіці.

2) індекс цін виробників (ІЦВ) – показник зміни цін у сфері промислового виробництва.

3) базова інфляція – показник, що характеризує немонетарні чинники інфляції. Базова інфляція розраховується на основі ІСЦ та має на меті визначення стійкої динаміки цін з виключенням короткострокових нерівномірних змін цін, обумовлених шоками пропозиції, сезонними факторами, адміністративним регулюванням тарифів і цін.

4) дефлятор ВВП – показник зміни цін всіх товарів і послуг, що були вироблені на території країни протягом року. Розраховується як співвідношення показника ВВП у фактичних цінах звітного періоду та постійних цінах. Цей показник називають “індексом цін Пааше” [2].

Причини інфляції поділяють на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх причин відносять:

- зростання цін на світовому ринку;
- скорочення надходжень від експорту;
- від'ємне сальдо зовнішньо-торгівельного балансу;
- структурні світові кризи, пов'язані зі зменшенням природних ресурсів;

- війни;

- зростання зовнішнього боргу. До внутрішніх причин належать:

- надмірна емісія грошей;
- криза державних фінансів;
- монопольне положення великих;
- підприємств (необґрунтоване підвищення цін на товари та послуги);
- необґрунтоване підвищення заробітної плати без урахування росту, її продуктивності;

- надмірні військові витрати;

- деформація економіки;
- активізація “тіньової” економіки.

На рисунку 1 представлена динаміка річного індексу інфляції України в період з 2000 по 2014 роки.

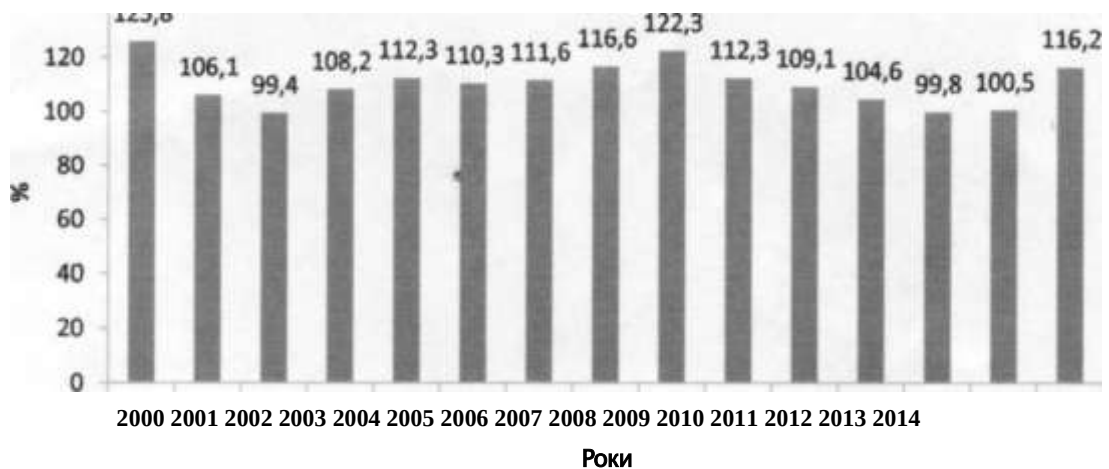

Рисунок 1 – Динаміка індексу інфляції за рік, %

Розглянувши дану діаграму, можна зробити висновки про те, що максимальний індекс інфляції за період 2000-2014 рр. спостерігався у 2000 році (125,8%). До 2002 р. він знизився до позначки 99,4%. Починаючи з 2003 року індекс поступово зростав і в 2008 становив 122,3%. З 2009 – почав знову падати і в 2012 склав 99,8%. На кінець 2014 року прогнозується індекс інфляції за рік, який становитиме 116,2%.

Зростання індексу споживчих цін (далі – ІСЦ) у вересні прискорилося до 2,9% (а в річному вимірі – до 17,5%), що було обумовлено:

- посиленням тиску на ціни з боку курсового чинника;
- завершенням впливу від’ємного сезонного чинника;
- підвищенням акцизів на тютюнові вироби.

Базова інфляція за місяць зросла до 2,7% (1,3 в. п. – внесок у зміну ІСЦ), у річному вимірі до 14,1%. Її вузька складова зросла на 4,9% (1,7 в. п. – внесок у базову інфляцію) та була найбільшою у 2001 році. Основним чинником такої динаміки було значне подорожчання одягу та взуття (на 7,9%).

Небазова інфляція, яка за вересень становила 3,1% (20,8% у річному вимірі), після трьох місяців стриманої динаміки (внаслідок здешевлення сирих продуктів на 4,5%) розпочала чинити основний вплив на зміну ІСЦ (внесок – 1,6 в. п.).

Ціни на сирі продукти харчування зросли на 3,5%, зумовлюючи 1,0 в. п. внеску в зміну ІСЦ. Суттєво зросли ціни на фрукти (на 5,2%) та м’ясо (на 4,3%), зважаючи на значну частку їх імпорту.

Адміністративно регульовані ціни продовжили зростати високими темпами п'ятий місяць поспіль – на 2,5% за вересень (0,5 в. п. – внесок у зміну ІСЦ). У звітному місяці відбулося чергове підвищення акцизів на

тютюнові вироби (на 5,0%), що разом із подорожчанням сировини обумовило збільшення вартості тютюнової продукції на 4,7%.

Другий місяць поспіль вартість палива зростала на 4,8%, що попри невеликий прямий внесок у зміну ІСЦ (0,1 в. п.) було додатковим чинником подорожчання інших компонентів споживчого кошика.

Зростання індексу цін виробників (далі – ЦВ) продовжило сповільнюватися п'ятий місяць поспіль – до 2,4% за вересень, однак у річному вимірі прискорилося до 26,9%. Як і в попередньому місяці у вересні суттєво зросли ціни в галузі добування кам'яного вугілля (на 12,7%), що пов'язано з обмеженням видобутку вугілля на сході України внаслідок закриття багатьох шахт та з ускладненням його постачання на переробні підприємства.

Зростання ІСЦ за вересень становило 2,9%. У річному вимірі інфляція зросла до 17,5% з 14,2% у минулому місяці.

Девальвація гривні до долара США у серпні (на 12,5%) спричинила посилення інфляційного тиску у вересні. Високі девальваційні очікування, незважаючи на стабілізацію міжбанківського курсу, формували високі очікування щодо інфляції.

Сезонний чинник, який стримував інфляцію у попередні три місяці, у вересні обумовлював незначний додатний внесок (0,1 в. п.).

Розглянувши інфляцію попиту, можна помітити зростання базового ІСЦ (далі – БІСЦ), який займає 47,7% у структурі ІСЦ, прискорилося до 2,7% за місяць та обумовило 1,3 в. п. внеску в зміну ІСЦ (у річному вимірі базова інфляція підвищилася до 14,1%, 6,7 в. п. – внесок у зміну ІСЦ).

Основний внесок у зростання базової інфляції здійснило підвищення вартості одягу та взуття на 7,9% (1,2 в. п. – внесок у зміну БІСЦ, 0,6 в. п. – у зміну ІСЦ) після її зменшення на 5,7% за попередні три місяці. Така динаміка цін була пов'язана з тим, що в червні-серпні здійснювався розпродаж запасів одягу та взуття, сформованих переважно на початку року, а вже у вересні в продажі з'явилися одяг та взуття нового сезону, які значною мірою було придбано за курсом, який сформувався в середині серпня.

У таких умовах зростання вузького базового ІСЦ у вересні становило 4,9% та було найбільшим за період з 2001 року). У річному вимірі вузька базова інфляція зросла до 13,9% (з 8,6% у попередньому місяці).

Зростання цін на продукти харчування з високим ступенем оброблення після трьох місяців уповільнення прискорилося до 2,0% у вересні внаслідок впливу на їх собівартість подорожчання сирих продуктів харчування. Підвищення цін на продукти з високим ступенем оброблення в річному вимірі (17,7%) продовжило обумовлювати основний внесок у базову інфляцію (7,4 в. п.).

У цілому ціни на продукти харчування та безалкогольні напої підвищилися на 2,9% за місяць та 17,4% у річному вимірі, обумовлюючи основний внесок (1,5 в. п. та 8,8 в. п. відповідно) у споживчу інфляцію.

Стримувати інфляцію продовжив сукупний попит, який тривалий період часу перебуває нижче свого рівноважного рівня.

Споживчий попит продовжив характеризуватись уповільненням зростання середньої номінальної заробітної плати (з 6,5% у річному вимірі в червні до 2,0% у серпні) та зниженням споживчих настроїв населення.

Проаналізувавши інфляцію витрат можна сказати про те, що небазова інфляція зросла до 3,1% за місяць та 20,8% у річному вимірі, спричинюючи основний внесок у споживчу інфляцію (1,6 в. п. та 10,8 в. п. відповідно).

Ціни на сирі продукти харчування, які становлять 28,2% в споживчому кошику, у вересні зросли на 3,5%, зумовлюючи 1,0 в. п. внеску в зміну ІСЦ. Сезонний чинник (-3,7%) продовжив чинити низхідний тиск на вартість овочів, однак їх вартість у вересні майже не змінилася (-0,3%) через зростання собівартості їх вирощування. Ціни на фрукти зросли на 5,2%, зважаючи на значну частку їх імпорту.

Продовжилося подорожчання м'яса (у вересні – на 4,3%), яке триває останні півроку та було викликано:

- підвищенням попиту м'ясопереробних підприємств на окрему внутрішню сиру продукцію, насамперед свинину, в умовах подорожчання її імпорту;
- зростанням цін на корми: їх індикатором є ціни на борошно, підвищення яких відбувалося з початку року та в цілому становило 30,8%;
- скороченням поголів'я свиней і великої рогатої худоби.

Загалом м'ясо та м'ясопродукти подорожчали на 3,8% за місяць та 19,1% у річному вимірі обумовлюючи 0,5 в. п. та 2,3 в. п. внески в зміну ІСЦ.

П'ятий місяць поспіль високими темпами продовжили зростати адміністративно регульовані ціни та тарифи, які становлять 22,0% у структурі ІСЦ. їх зростання на 2,5% за вересень спричинило 0,5 в. п. внеску в зміну ІСЦ.

В річному вимірі рівень зростання адміністративно регульованих цін підвищився до 22,4% (4,9 в. п. – внесок у зміну ІСЦ).

У вересні відбулося чергове підвищення акцизів на тютюнові вироби (на 5,0%), що разом із подорожчанням сировини призвело до збільшення їх вартості на 4,7%. У річному вимірі ціни на алкогольні напої та тютюнові вироби зросли на 22,3%.

Другий місяць поспіль ціни на паливо збільшилися на 4,8%, а їх зростання в річному вимірі прискорилося до 56,0%. Це підвищення, яке відбувалося попри падіння світових цін на нафту, зумовлювалося девальвацією гривні та було додатковим чинником подорожчання інших компонентів ІСЦ, собівартість яких значною мірою включає транспортні витрати. Прямий внесок подорожчання палива в споживчу інфляцію був порівняно незначний (0,1 в. п. за місяць та 1,1 в. п. у річному вимірі), зважаючи на невелику вагу цього компонента в споживчому кошику (2,1%).

Розглянувши індекс цін виробників можна зробити висновки про те, що його зростання продовжило сповільнюватися п'ятий місяць поспіль до 2,4% за вересень. У річному вимірі його зростання прискорилося до 26,9%.

У вересні тривало суттєве підвищення цін у галузі добування кам'яного вугілля (на 12,7% за місяць; 0,5 в. п. – внесок у зміну ІЦВ), що пов'язано з призупиненою роботою багатьох шахт на сході України (зокрема в серпні видобуток вугілля знизився на 46,3% порівняно із серпнем попереднього року) за одночасного ускладнення постачання вугілля на переробні підприємства. У річному вимірі ціни в добуванні кам'яного вугілля зросли на 29,8%.

Переважаючий вплив на динаміку ІЦВ мало зростання цін у переробних галузях, враховуючи їх найвагомішу частку в структурі промисловості України (66,4%). Девальвація гривні в серпні, а також підвищення граничних цін на газ для промислових підприємств у вересні (на 3,2%) обумовлювали підвищення цін в експортоорієнтованих галузях:

- у металургійному виробництві ціни зросли на 4,2% за місяць, що забезпечило найбільший внесок у зміну ІЦВ (0,7 в. п.);
- у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції ціни зросли на 4,1 %, що було спричинено також Підвищенням зовнішніх цін на окрему хімічну продукцію, зокрема на аміак на 13,1%.

Девальвація гривні та подорожчання енергоносіїв (граничні ціни на газ для промислових підприємств зросли на 40,9% у річному вимірі) були також основними чинниками річного зростання цін у цих галузях промисловості. У металургії ціни підвищилися на 38,8%, у хімічній галузі – на 39,5% [3].

Наслідки інфляції:

1) соціальні: зменшення доходів у тих верств населення, що живуть за рахунок бюджетних коштів (педагоги, медики, державні службовці та інші); зменшення доходів у пенсіонерів; зменшення доходів у осіб, що живуть за рахунок виплат по соціальному страхуванню (інваліди); знецінення заощаджень; зниження життєвого рівня населення із фіксованими доходами; невпевненість працівників щодо працевлаштування; невпевненість підприємців щодо перспектив свого економічного становища; скорочення платоспроможного попиту населення; загострення соціальних суперечностей у суспільстві.

2) економічні: скорочення обсягів виробництва товарів та послуг, посилення диспропорційності розвитку економіки; зниження обсягів інвестицій, скорочення нових капіталовкладень, спад науково-технічного прогресу; розбалансування банківської системи (зменшення обсягів депозитів та подорожчання банківських позичок); скорочення обсягів міжгосподарського кредитування; поширення бартерних операцій; девальвація національної валюти; зменшення реальної вартості державних доходів; здійснення неконтрольованої емісії грошей; дезорганізація зовнішньоекономічних зв'язків, отримання припливу іноземного капіталу, погіршення платіжного балансу країни.

Антиінфляційна політика – це комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, які спрямовані на боротьбу з інфляцією.

У міжнародній практиці застосовуються такі класичні напрямки антиінфляційної політики: дефляційна політика (регулювання попиту); політика доходів (регулювання витрат).

Дефляційна політика включає ряд методів обмеження платоспроможного попиту через фіскально-бюджетний і кредитно-грошовий механізм: скорочення державних витрат; посилення податкового тиску; випуск державних цінних паперів; кредитна рестрикція; лімітування випуску готівки.

Політика доходів передбачає державний контроль над заробітною платою та цінами: фіксація заробітної плати; фіксація цін на товари та послуги; встановлення темпів росту заробітної плати та цін у певних межах; проведення жорсткої антимонопольної політики [4].

Висновки. Інфляція як складне соціально-економічне явище виступає інструментом стихійного перерозподілу фінансових ресурсів між різними галузями економіки та групами населення, що має суттєвий, та у своїй більшості негативний вплив на фінансову систему, та економіку в цілому.

В Україні інфляційні процеси мають свої особливості, тобто свої чинники та наслідки, серед яких у першу чергу можна виділити майже суцільний дефіцит товарів, що має хронічний характер, високі затрати виробництва при низькому рівні оплати праці та надзвичайно низький рівень продуктивності праці.

Розв'язання завдання зниження інфляції, а тим більше її подолання, можливе лише при комплексному підході, коли буде запроваджено заходи адекватні чинникам, що її породжують.

Список використаних джерел

1. Кириленко В. В. Економіка : навчальний посібник / В. В. Кириленко. – Тернопіль : Економічна думка, 2002. – 193с.
2. Остапчук Ю. М. Індекс споживчих цін : сприйняття та реальність : посібник для користувачів / за ред. Ю. М. Остапчука. – К. : Державний комітет статистики України, 2006. – 56 с.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/>. Дата останнього доступу : 21.10.2014.
4. Чистов С. М. Державне регулювання економіки : навчальний посібник / С. М. Чистов. – К. : КНЕУ, 2002. – 208 с.

I. Vlasyuk. Inflation processes in Ukraine: evolution, current state.

The article investigates inflation as an economic phenomenon, its influence on the economy of Ukraine. It analyzes the current state of inflation, possible inflationary risks, and also advises on the role of the state in its normalization.

Keywords: inflation, consumer price index, producer price index, basic inflation, GDP deflator, anti-inflation policy.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Бурковська А. В.
Миколаївський національний аграрний університет*

СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

*М. О. Гаїтова, студентка обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті досліджено стан державного боргу, причини його виникнення, напрями подолання. Охарактеризовано розмір боргу на одного українця. Запропоновано напрями щодо ефективного управління державним боргом в Україні

Ключові слова: державний борг, гарантований державою борг, державний бюджет, внутрішній і зовнішній борг, дефіцит бюджету.

Постановка проблеми. Роль та значення такого компонента державних фінансів як державний борг, значно посилюється в умовах ринкової економіки. Гострою фінансовою проблемою є державний борг для України. Державний борг деформує економіку, гальмує розвиток реальних економічних процесів і в кінцевому рахунку не дозволяє ефективно розвиватися країні. Великий тягар лягає на державний бюджет, який характеризується постійною нестачею коштів. Це й зумовлює формування в Україні значної частини внутрішнього боргу, який дедалі більше зростає. Великі розміри внутрішнього і зовнішнього боргу, а також зростання витрат щодо його обслуговування посилює як актуальність самої проблеми державного боргу, так і пошуку напрямів вдосконалення його управління.

Аналіз останніх досліджень. Важливий внесок у дослідження проблеми державного боргу зробили західні економісти: Д. Рікардо, А. Сміт, М. Браунриг, С. Вайнтрауб, Х. Джонсон, О. Екстайн, Дж. Кейнс, А. Лаффер, А. Лернер, Р. Масгрейв, М. Фрідман та інші. Серед російських вчених варто відмітити праці: М. Б. Богачевського, Б. Г. Болдирєва, Л. О. Дробозіної, Л. М. Красавіної, І. М. Осадчої, Ю. М. Осипова, Г. П. Солюса, В. М. Усоскіна та інших. Теоретичні основи державного боргу та питання щодо його управління висвітлюються в працях таких українських вчених, як: О. Д. Василика, А.С. Гальчинського, Г. Н. Климко, В. В. Корнєєва, О. В. Плотнікова, І. Я. Софіщенко, В. М. Суторміна, В. О. Степаненка, та інших. Проте данна тема залишилась актуальною і на сьогоденний день

Метою написання статті є визначення стану державного боргу в Україні та пропозиції щодо напрямів його подолання.

Виклад основного матеріалу. Існування в ринковій економіці державного боргу є об'єктивним фактором. Держава, прагнучи використати свої економічні і фінансові ресурси з найбільшою ефективністю, допускає дефіцит бюджету, а для його фінансування залучає додаткові кошти на внутрішньому або зовнішньому фінансових ринках. Ці кошти залучаються для використання в державному секторі економіки і їх ефективного трансформування у зростання доходної частини бюджету. Іншими словами

базовою умовою платоспроможності держави є перевищення продуктивності використання позичених коштів над рівнем відсоткових ставок за користування цими позиками. Останнє дає змогу виплатити відсотки за користування залученими коштами, самі позичені кошти і, більше того, отримати додаткові доходи, які можуть бути використані на суспільні потреби.

Державний борг – це загальна сума, на певний момент, непогашених позик, отриманих державою для фінансування дефіциту бюджету та інші визначені законодавством цілі, невикладених відсотків за обслуговування цих позик, а також наданих гарантій за зобов'язаннями інших державних структур [7].

Відповідно до законодавства України, державний борг є суверенним боргом і являє собою абсолютне й безумовне зобов'язання держави. Держава несе повну відповідальність за ним згідно з умовами випуску державних боргових цінних паперів та укладених кредитних договорів (договорів позики) [1].

Основними причинами виникнення державного боргу є:

- хронічний дефіцит державного бюджету;
- перевищення темпів зростання державних видатків над темпами зростання доходів;
- розширення економічної функції держави;
- циклічні спади в економіці, особливо якщо вони глибокі та тривалі;
- залучення коштів нерезидентів з метою підтримки стабільності національної валюти;
- вплив політичних бізнес-циклів (надмірне збільшення державних видатків напередодні виборів з метою завоювання популярності у виборців, в періоди соціальних конфліктів) тощо.

Державний борг можна класифікувати за різними класифікаційними ознаками. Залежно від сфери розміщення позик розрізняють внутрішній та зовнішній борг. На рисунку 1 зображено динаміку державног боргу України протягом 2007-2016 років.

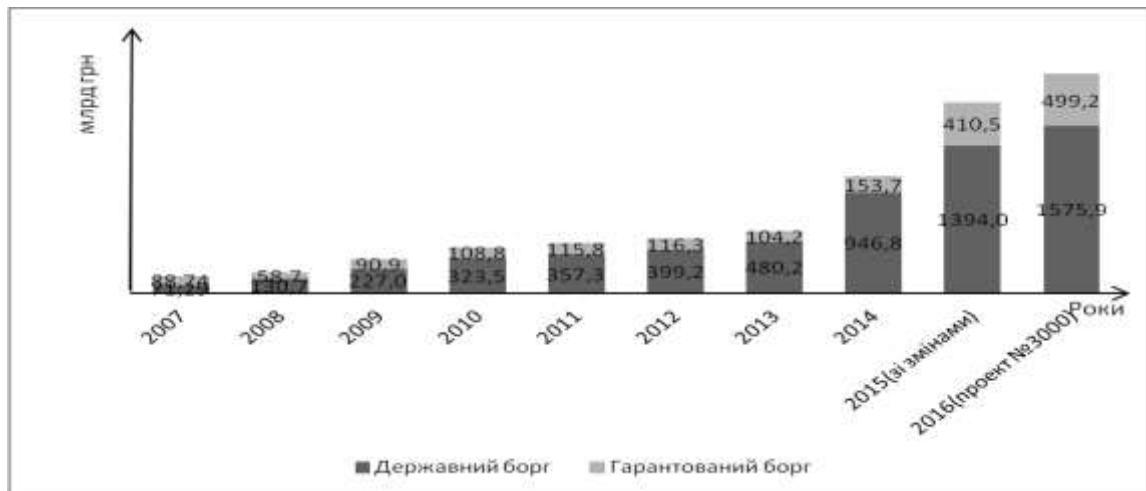

Рисунок 1 – Динаміка державного та гарантованого боргу України протягом 2007-2016 рр.

Джерело: [4]

Відповідно до даних рисунку 1, можна зробити такі висновки, що сума державного боргу України зберігає тенденцію до зростання, так у період з 2007 року по 2016 рік державний борг збільшився майже у 22 рази, а гарантований майже у 6 разів.

Державні внутрішні та зовнішні запозичення здійснюються в межах, визначених законом про Державний бюджет України, з дотриманням граничного обсягу державного боргу. Граничний обсяг державного внутрішнього та зовнішнього державного боргу, граничний обсяг надання гарантій відповідно до вимог ст. 18 Бюджетного кодексу визначаються на кожний бюджетний період законом про Державний бюджет України на поточний бюджетний період чи рішенням про місцевий бюджет [2].

Правове регулювання державного та гарантованого державою боргу в Україні здійснюється відповідно до Конституції України, Бюджетного Кодексу України та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини, які виникають у зв'язку з погашенням та обслуговуванням державного та гарантованого державою боргу [3].

Державний борг складається із прямого й гарантованого боргів: прямий борг – це загальна сума безумовних боргових зобов'язань країни за отримані та непогашені на визначену дату кредити (позики), які з'являються в результаті державних запозичень; гарантований державою борг – загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями. Залежно від джерел, із яких здійснюються запозичення, державний борг може бути внутрішнім (заборгованість держави всім громадянам чи юридичним особам, які тримають внутрішні державні облігації) чи зовнішнім (запозичення держави на зовнішньому ринку). Управління державним боргом в Україні здійснюється при тісній взаємодії і співпраці Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Національного банку України та Державної казначейської служби України, що несуть

відповідальність за розробку та реалізацію ефективної боргової стратегії держави, мета якої – забезпечення фінансової стабільності та боргової стійкості країни.

Щодо етапу державного боргу у 2016 році в Україні, то у квітні 2016 року державний і гарантований державою борг України (зовнішній і внутрішній) в іноземній валюті виріс на 3,57% – до \$ 67350 млн, а в гривні знизився на 7,01% – до 1,42 трлн.

У цілому за січень-квітень 2016 року державний борг у гривні збільшився на 316,6 млрд, а у іноземній валюті зменшився на \$ 2,47 млрд. Основною причиною таких змін у Міністерстві фінансів називають девальвацію гривні, курс якої до березня підвищився, а до кінця квітня трохи знизився, але все одно набагато перевищує той, який був на початок року. Такий борг є важким тягарем для держбюджету при нинішньому складному стані економіки країни. Тому уряд прагне реструктуризувати минулі борги, але також намагається отримати нові кредити, які надаються на вигідних умовах.

У жовтні 2016 року було підписано Меморандум про взаєморозуміння з Євросоюзом щодо надання макрофінансової допомоги Україні у вигляді кредиту на 1,8 млрд євро. Гроші будуть виділені трьома траншами, кожен по 600 млн євро. Очікується, що перша частина надійде вже в червні – вона виділяється без попередніх умов. Друга – наприкінці поточного, а третя – на початку наступного року. Але ці терміни можуть бути відсунуті: дія меморандуму розрахована до кінця 2017, а рішення про надання траншу буде прийматися тільки після аналізу Єврокомісією результатів виконання Україною зобов'язань, включених до меморандум. Терміни кредитів і їх ціна поки не визначені, але як правило, допомога ЄС є більш вигідною для позичальника, ніж кредити МВФ.

Для контролю над використанням цієї допомоги Євросоюз і Україна найближчим часом створять спільну антикорупційну команду. Подібна структура буде вперше створена в країні-одержувачеві допомоги ЄС. До неї увійдуть як українські фахівці, так і дерективи з країн Євросоюзу.

Крім того, 19 травня 2016 року рада директорів Європейського інвестиційного банку ухвалила рішення надати Україні кредит в 400 млн євро, який витратять на розвиток муніципальної інфраструктури. За інформацією банку, загальна вартість проекту оцінюється в 800 млн євро, а партнером по його розробці з боку України виступає Міністерство регіонального розвитку [6].

Варто зауважити, що на кожного українця станом на жовтень 2016 року в Україні припадає понад 1000 доларів боргу іноземним позичальникам і близько 13 000 гривень українським банкам. Крім того, є борги бізнес-структур, за які держава не відповідає, вони складають близько \$60 млрд, але їх наявність впливає на інвестиційний клімат. Що стосується відсотків по кредитах, то по державних позиках вони істотно є нижчими, ніж по комерційних. Так відповідно до Міністерства фінансів: середня процентна

ставка зовнішнього держборгу становить 1,6% річних у валюті, внутрішнього держборгу – 12,1% в гривні. На сьогоднішній день стан державного боргу в доларовому еквіваленті \$65,15 млрд (без урахування відсотків), які треба погасити до 2026 року. З них 2/3, або \$43,4 млрд становить зовнішній держборг, а 1/3 – внутрішній держборг, переважно в гривнях, це близько 550 млрд грн [5].

Одним із напрямів покращення системи управління державним боргом може бути підвищення інвестиційної спрямованості державних позик, оскільки структура державного боргу за напрямками використання залишається вкрай незадовільною. Іншими словами, боргова політика України характеризується переважно бюджетним використанням запозичень, або “проїданням”. Така політика, є безперспективною і суперечить цілям довгострокового розвитку держави. Посилення ж інвестиційної складової дозволило б створити сприятливі умови для економічного зростання та підвищення ефективності залучених коштів. Важливою перешкодою в формуванні ефективної стратегії управління в Україні є відсутність цілісної системи законодавчого забезпечення регулювання витрат з обслуговування і погашення державного боргу.

Слід взяти за мету зниження розміру боргу та сплати процентів перед міжнародними офіційними кредиторами, розробивши стратегію переорієнтації на ринкові джерела запозичень із використанням широкого набору інструментів, випробуваних міжнародною практикою [8].

Висновки. Для того щоб зробити більш досконалою систему державного боргу в Україні, в пріоритеті мають бути такі заходи як: визначення концептуальних засад боргової політики, а також розробка і законодавче закріплення обґрунтованої стратегії залучених коштів та їх використання. Основними напрями цієї стратегії мають бути: підвищене значення внутрішніх державних запозичень; розробка законодавчого забезпечення формування державного та гарантованого державою боргу; необхідно передбачити можливість залучення коштів фізичних осіб за допомогою випуску ощадних облігацій; сприяння внутрішньому розвитку фінансового ринку; надання переваг довгостроковим залученням позик для уникнення перенавантажень при погашенні державних запозичень; встановлення законодавством лімітів на позики із плаваючою відсотковою ставкою та на обсяги позик терміном до одного року; планування державної заборгованості у декілька років, що дозволило б приймати рішення стосовно державних запозичень більш зважено; здійснення жорсткого контролю за цільовими використаними коштами суб’єктів господарювання, які отримані під державні гарантії; зменшення обсягів гарантованого зовнішнього боргу; переорієнтування державної боргової політики на фінансування розвитку експортних і високотехнологічних галузей національної економіки вживання заходів для підвищення кредитного рейтингу боргових зобов’язань України; здійснення пошуку резервів скорочення дефіциту державного бюджету України та напрямів зростання ефективності здійснення видатків,

розроблення енергетичної стратегії, яка б дозволила зменшити залежність від імпорتنих енергоносіїв, а також запровадження системи недержавного пенсійного та медичного страхування, що дозволить скоротити бюджетні видатки.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/> – Назва з екрану
2. Казначейська система : підручн. / В. І. Стоян, О. С. Даневич, М. І. Мац. – 3-тє вид. змін. й доп. - К. : “Центр учбової літератури”, 2014. – 868 с.
3. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/borg> – Назва з екрану.
4. Національний банк України: офіційне інтернет представництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/control/uk/index>. – Назва з екрану.
5. Сегодня.ua. Скільки винна Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukr.segodnya.ua/economics/enews/ukrainskiy-dolzhoz-kak-budem-otdavati-65-milliardov-dollarov-688625.html> – Назва з екрану
6. Сегодня.ua. Старі і нові борги України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/economics/enews/starye-i-novye-dolgi-ukrainy-pravitelno-nabiraet-kredit-619331.html> – Назва з екрану.
7. Фінанси : навч. посіб. / С. Л Лондар, О. В. Тимошенко-видавництво “Нова книга” Вінниця, 2009р. – 384 с.
8. Фінансова аналітика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.finalearn.com/lifers-1287-3.html> – Назва з екрану.

M. Gaitova. Status of state debt of Ukraine.

The paper studied the state of the national debt, its causes, the direction of overcoming. Characterized by the amount of debt on one Ukrainian. The directions on the effective management of public debt in Ukraine.

Key words: public debt, government guaranteed debt, state budget, domestic and foreign debt, budget deficit

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лункіна Т. І.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.011

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ СТАНОВЛЕННЯ ФІНАНСІВ ЯК НАУКИ В СУСПІЛЬСТВІ

***Г. Ю. Іваненко, студентка обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет***

У статті проаналізовано основні елементи становлення фінансів як категорії в суспільстві. Досліджено дефініції “фінансова наука”. Доведено, що хоча фінанси як наука виникла не так давно, проте бурхливий розвиток спостерігається і до сьогодення.

Ключові слова: генезис фінансів, етапи еволюції фінансів, передумови виникнення фінансів, теоретичні уявлення про фінанси, сфера фінансових відносин.

Постановка проблеми. Фінанси – це те, без чого на даному етапі життя ми не можемо уявити наше існування. Спираючись на визначення, фінанси – це система економічних відносин, яка створює і розподіляє фонди грошових коштів. Фінанси є також однією з провідних умов функціонування держави, господарюючих суб'єктів. Саме тому, на нашу думку, дане питання залишається актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансової науки як окремої галузі наукових знань до XIII ст. не існувало, хоча окремі її аспекти розглядалися з іншими науками, наприклад з філософською наукою, зокрема з представниками античної науки Арістотелем, Платоном, Ксенофонт, Цицероном та іншими. У 1577 р. була опублікована праця французького науковця Ж. Боден “Фінансові нерви держави”, яку вважають початком публічної фінансової науки [6, с. 27]. Сучасні погляди фінансової науки висвітлено у працях: О.Д. Василика, Е. П. Кудрякова, В.М. Опаріна та інших.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності еволюції фінансів як науки в суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Наука про фінанси, з'явилася з практичної діяльності. Спочатку, мало місце безліч фінансових господарств, які розвивалися, розширювалися, слабшали і відходили у небуття, але під час існування нічого не знали про фінансову науку. Фінансова наука виникла пізніше ряду інших соціально-політичних наук. Початок закладення її основ багато дослідників економічної історії відносять до XV-XVI століть. У табл. 1 нам наведено визначення фінансової науки багатьма науковцями.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття “фінансова наука” в економічній літературі

Автор	Визначення
О.Д. Василик	Фінансова наука вивчає явища та процеси, які здійснюються у державі при створенні й використанні фондів фінансових ресурсів на цілі її економічного та соціального розвитку.
В.Л. Андрущенко	Фінансова наука – впорядкований процес одержання знань, їх організації та систематизації в світлі певної парадигми, а також сума об'єктивізованих знань про явища державних фінансів і достовірно установлені закономірності їх функціонування.
Г. Адамс	Наука фінансів має справу з державними видатками і доходами, досліджує ті різноманітні зв'язки, що за необхідності супроводжують ці видатки і доходи, аналізує потреби держави та способи їх забезпечення.
С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Усенко, С.І. Юрій	Фінансова наука – наука, яка на підставі діалектичного методу дослідження вивчає закони, закономірності та їх форми вияву у процесі діяльності різних економічних суб'єктів з приводу формування, обміну, розподілу і використання фінансових ресурсів і грошових коштів, а також шляхи ефективного використання таких ресурсів.
С.І. Юрій, В.М. Федосов	Фінансова наука – суспільно-економічна наука, що вивчає сукупність фінансових явищ, пов'язаних із розподілом і перерозподілом ВВП.

Джерело: [5]

Одне з найбільш коротких і ємних визначень цього напрямку дав професор Павийського університету (Північна Італія) Л. Косса, праці якого в галузі фінансів були дуже популярні в Європі в кінці XIX-початку XX століття: “Фінансова наука – є теорією державного майна. Вона навчає кращим правилами, за якими слід складати його, управляти і користуватися ним” [4, с. 25].

Місцем виникнення фінансової науки можна вважати портові міста середньовічних італійських республік, де вже тоді бурхливими темпами розвивалася торгівля, банківська справа і кредитування, відбувалося накопичення капіталу, звичайно і лихварського, а також виявлялися і інші форми цієї діяльності. Сферою виникнення фінансової системи є відтворювальний процес, вона ж є другою стадією, на якій розподіл вартості відбувається за цільовим призначенням і суб’єктам господарювання, кожен з яких повинен отримати свою частку у виробленому продукті. Тому, важливою ознакою фінансів як економічної категорії є розподільний характер фінансових відносин.

Первісною сферою виникнення фінансових відносин є процеси первинного розподілу вартості суспільного продукту, коли ця вартість складається зі складових її елементів і відбувається утворення форм грошових доходів і накопичень. Подальший перерозподіл вартості і конкретизація цільового її використання теж відбувається на основі фінансової сфери.

Виникнення і розвиток фінансів відбулося за рахунок зростання продуктивних сил, насамперед це товарно-грошових відносин для досягнення певного рівня суспільного добробуту. Своєю суттю фінанси зобов’язані з появою та прогресом різних видів державних утворень. Фінанси можуть успішно функціонувати, активно сприяти економічному та соціальному прогресу лише за активного втручання у ці процеси держави. Тому є підстави стверджувати, що фінанси – це продукт розвитку товарно-грошових відносин і держави.

Варто зауважити, що в XVI столітті зміцнюється зв’язок між фінансовою теорією і практикою, інакше кажучи, наука набуває більш помітний вплив на фінансову практику.

Видатним економістом XVI століття є представник Франції Ж. Боден (1530-1597). “Фінанси, нерви держави”, як він називає їх, складають в його творі “Шість книг про республіку” (1577 р.) предмет систематичного огляду, що зробило його першим у даному напрямі. Ж. Боден у свою систему фінансів включає сім джерел доходу правителя:

- 1) домени;
- 2) військова видобуток;
- 3) подарунки дружніх держав;
- 4) збори з союзників;
- 5) доходи від торгівлі;
- 6) мита з вивезення та ввезення;

7) данину з підкорених народів [1].

У XIX – на початку XX століть в економічній науці існували дві тенденції: до диференціації (спеціалізації) наук і до утримання їх у сфері політичної економії. Обидві тенденції знаходили своє відбиття і в класифікації економічних наук.

Протягом другої половини XIX століття в самій фінансовій науці мали місце дві точки зору на її співвідношення з фінансовим правом. Згідно з першою, вчені (А. Вагнер, Л. Штейн, Г. Еллінек, І.Х. Озеров та інші) заперечували самостійність фінансового права і не визнавали межі між фінансовим правом і фінансовою наукою. Професор Озеров, наприклад, ототожнював поняття “фінанси”, “фінансове право”, “фінансова наука” і «наука про фінанси» як ідентичні. На його погляд, фінансова наука (або в просторіччі “фінанси”) вивчає господарство союзів публічного характеру (держави, общин), тобто сукупність відносин, що виникають в процесі формування і витрачання цими союзами матеріальних засобів; вона досліджує також відбиття різних форм господарства на різних сторонах народного життя [7, с. 126].

Найвищого розквіту фінанси досягли у XX столітті, коли функції держави набагато розширилися і вдосконалилися, а товарно-грошові відносини посіли головне місце в економічних системах. Фінанси перетворилися на універсальний і надзвичайно активний елемент економічного життя, розвинулися методи і форми мобілізації коштів та їх розподіл у державі з метою задоволення потреб населення, удосконалення виробничих та соціальних процесів [2, с. 416].

При обмеженості фінанси не можуть виявити всіх своїх потенційних можливостей, оскільки їхнє функціонування жорстко обмежується відповідними державними законодавчими та нормативними актами. І тому свого найвищого розвитку й досконалості фінанси досягають в умовах ринкової економіки, фундаментальною основою якої є різні форми власності.

Є три передумови виникнення фінансів:

- Перша передумова з'явилась в Центральній Європі у результаті перших буржуазних революцій. Хоча збереглися монархічні режими, але влада монархів була скасована й саме головне відбулося відторгнення глави своєї держави від скарбниці. Тоді був здійснений загальнодержавний фонд коштів, а саме це бюджет, яким монарх не міг одноосібно користуватися.

- Друга передумова – це використання й формування бюджету стало носити системний характер, тобто вже виникли системи державних видатків та доходів з певною структурою, складом, й законодавчим закріпленням. Зазначимо, що основні групи видаткової бюджетної частини практично не змінювалися, в плині багатьох сторіч. Уже тоді були позначені чотири напрями видатків: управління, на військові цілі, економіку та соціальні потреби.

- Третя передумова – це податки у грошовій формі мають переважний характер, тоді як раніше доходна частина держави формувалася таким чином

за рахунок натуральних податків і трудових повинностей. Тому, тільки на даному етапі розвитку грошових відносин й державності став можливим розподіл створеного продукту у вартісному вираженні.

Розподільчі відносини – частина економічних відносин і фінанси, будучи вираженням цієї об'єктивно існуючої сфери економічних відносин, є економічною категорією. Вони мають яскраво виражене специфічне суспільне призначення – формування й використання грошових фондів держави за допомогою особливих форм руху вартості. Фінанси разом з тим й історична категорія, тому що вони мають стадії виникнення, розвитку, тобто змінюються в часі [3, с. 240].

Висновки. Отже, підсумовуючи вищезазначене, варто відмітити, що сама фінансова наука яка виникла лише в XV столітті є досить молодого (в порівнянні з багатьма іншими соціально-політичними науками). Фінансова думка налічує набагато більшу історію, починаючи ще з часів Аристотеля, Платона і Ксенофонта. А на межі середньовіччя і нового часу торговий капіталізм створив нагальну потребу в свідомому відношенні до фінансового господарству, а, отже, і в створенні фінансової теорії.

Сучасна теорія фінансів у своїх основних рисах формувалася в XIX столітті, коли вона розвивалася великими темпами. В університетах відкривалися кафедри фінансової науки, з'являлися великі наукові праці, що охоплюють всі сторони державного господарства.

Тим не менше, і зараз, в епоху становлення постіндустріального інформаційного суспільства, фінансова теорія надає величезне поле для дослідників та аналітиків: у подальших дослідженнях потребують, наприклад, система електронних грошей у “світі пластикових карток”; поява міжнаціональних та міждержавних валютних одиниць, таких як євро – разом з можливим світовим аналогом єдиних грошей.

Сучасна фінансова наука, незважаючи на те, що по ній написано вже практично незлічену кількість книг, праць і монографій, все ж таки все ще надає широке поле для діяльності дослідників.

Список використаних джерел

1. Бібліотека Гумер – економіка і менеджмент. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Econom/Puschk/ – Назва з екрану
2. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик : НІОС, 2001. – 416 с.
3. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : / В. М. Опарін. – Київ: КНЕУ, 2001. – 240 с.
4. Сенгачов В. К . Фінанси, грошовий обіг і кредит : Підручник. – 2-е видання, перероблене і доповнене / В. К Сенгачов, А. І. Архипов та ін : Видавництво «Прспект», 2004. – 720 с.
5. Студопедія. Ваша школопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studopedia.com.ua/1_251367_navchalni-zavdannya-do-temi-.html – Назва з екрану
6. Юрій Е. О. Фінанси. Навчальний посібник. / Е. О. Юрій. – Чернівці: БДФА, 2004. – 27 с.
7. Юрій Е. О. Фінанси. Навчальний посібник. / Е. О. Юрій. – Чернівці: БДФА, 2004. – 126 с.

A. Ivanenko. Evolution of Finance.

The article analyzes the main elements of becoming a Finance category in society. Investigated the definition of "financial science." Proved that although finances as a science emerged recently, but rapid development is observed until today.

Key words: genesis Finance Finance stages of evolution, the prerequisites of finance, theoretical understanding of the finance sector financial relations.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лункіна Т. І.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.143.232 (477)

**БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА
НАПРЯМИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ**

Т. А. Костенко, студентка обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття державний дефіцит, значення управління державним дефіцитом у функціонуванні економіки держави. Проаналізовано сучасний стан державного дефіциту в Україні. Також визначено напрями та підходи до його врегулювання та подолання.

Ключові слова: державний дефіцит, державний профіцит, державний бюджет, бюджет, доходи, видатки, економіка держави.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку України все більш гостро постає питання регулювання бюджетного дефіциту країни та знаходження напрямів його подолання та підходів щодо регулювання. У першу чергу дефіцит державного бюджету зумовлений недостатніми надходженнями коштів, у зв'язку з економічною кризою та нестабільною політичною ситуацією в країні. Збільшення дефіциту в державі призводить до підвищення інфляційних процесів, зростання диференціації в доходах та кризи у сфері державних фінансів, грошової системи. Тому дослідження даної теми є актуальним на даному етапі розвитку економіки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи бюджетного дефіциту та питання щодо його управління висвітлюються в працях таких українських вчених, як: Л. Гладченко, К. Самсонова, В. Федосова, та інших авторів.

Основною метою їхніх досліджень є аналіз загальних проблем пов'язаних з бюджетним дефіцитом в Україні та напрями й підходи щодо його врегулювання та подолання.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд сучасного стану державного дефіциту України, визначення основних причин виникнення державного дефіциту та пропозиції щодо забезпечення ефективного управління ним.

Виклад основного матеріалу. Бюджетний дефіцит виражає об'єктивні економічні відносини, що виникають між учасниками суспільного виробництва в процесі використання публічних коштів. Дії, які призводять до дефіциту бюджету вказують на необхідність розроблення програми фінансового маневру в межах грошової спроможності країни, пошуку ефективних джерел покриття дефіциту, контролю за його розвитком.

Відповідно до п. 21 ст. 2 Бюджетного кодексу України дефіцит бюджету – це перевищення видатків бюджету над його доходами. Профіцит бюджету – перевищення доходів бюджету над його видатками [1].

Бюджетний дефіцит – це важливий інструмент державної фінансової політики, що впливає на економічне та соціальне становище країни та потребує заходів щодо його ліквідації. Проблеми формування бюджетного дефіциту та визначення його розміру і пошук джерел погашення є одними з ключових при розробці стратегії розвитку держави на декілька наступних періодів. Зростання бюджетного дефіциту, в свою чергу, у більшості випадків впливає на підвищення боргової залежності країни, що виступає фактором стримування розвитку економіки та знижує інвестиційну привабливість [2].

На рисунку 1 наведено основні класифікаційні ознаки видів бюджетного дефіциту.

Отже, за формою прояву розрізняють відкритий та прихований; за причинами виникнення свідомий та вимушений; за напрямками фінансування пасивний та активний; за періодом існування стійкий та тимчасовий бюджетний дефіцит.

Рисунок 1 – Основні класифікаційні ознаки видів бюджетного дефіциту
Джерело: [1]

Наявність бюджетного дефіциту пояснюється багатьма причинами. Серед головних причин варто виділити низьку ефективність економіки і зовнішньо-економічних зв'язків, національну структуру видатків, високу питому вагу держави в секторі економіки. В Україні частка держави в структурі ВВП оцінюється в 35%. Це високий показник, який може бути лише в умовах розвинутої ринкової економіки. Заплановані податки збираються недостатньо повно, неоптимальна структура неподаткових надходжень, тощо. Існують глибинні, загальні проблеми бюджетного дефіциту, що властиві будь-якій державі, в якій видатки бюджету перевищують доходи, і конкретні, особливі причини, що мають місце в окремій країні. Глибинними причинами бюджетного дефіциту в Україні є спад виробництва, зниження ефективності функціонування галузей економіки і підприємств, не виважена соціально-економічна політика в

державі. На сучасному етапі серед основних проблем дефіциту бюджету варто виділити наступні:

- а) структурна розбалансованість економіки та несвоєчасне і неефективне проведення структурних перетворень;
- б) неефективний механізм оподаткування суб'єктів господарювання;
- в) збереження значної кількості нерентабельних державних підприємств, що одержують дотації;
- г) невідповідна наявним фінансовим можливостям держави структура бюджетних витрат;
- д) значний обсяг тіньової економічної діяльності;
- е) нецільове і неефективне використання бюджетних коштів;
- є) втрати, неефективне використання виробленої продукції, не є об'єктом ефективного державного фінансового контролю;
- ж) неефективність фінансово-кредитних відносин, тощо [3].

Все це свідчить про нагальність вирішення проблеми збалансування державного бюджету на сучасному етапі розвитку економіки України, посилює значимість і важливість формування та функціонування фінансового механізму управління дефіцитом бюджету держави. За даними Міністерства фінансів України профіцит в Україні спостерігався лише у 2000 (1 млрд грн) й у 2002 (1,6 млрд грн) роках [4] (табл. 1).

Таблиця 1

Виконання державного бюджету України у 2016 році (у млн грн)

Місяці	Доходи	Видатки	Кредитування	Сальдо (дефіцит бюджету)
Січень	29436,9	27158,9	25,9	+2452,1
Лютий	70585,4	72921,3	67,6	-2403,5
Березень	129158,6	140165,6	-433,1	-10575,1
Квітень	171948,0	193672,7	466,1	-22190,7
Травень	219227,2	245598,8	75,1	-26446,7
Червень	265631,9	300416,6	310,4	-35095,1
Липень	301300,4	349995,7	1249,3	-49944,5
Серпень	361180,3	403155,8	960,7	-42936,2
За плановими показниками	595163,1	667815,5		-83694,0

Джерело: [4]

Проаналізувавши дохідну та видаткову частину державного бюджету України за даний період ми бачимо, що спостерігається стабільне зростання по місяцях. До державного бюджету за вказаний період надійшло 29,4 млрд грн, збільшення надходжень відбулося в основному в податкових надходженнях, окрім податку на прибуток підприємств. Видатки державного бюджету України за січень 2016 року виконано у сумі 27,2 млрд грн. Слід відмітити, що майже протягом усього періоду спостерігається зростання дефіциту державного бюджету, лише в січні спостерігається профіцит.

Проаналізуємо динаміку доходів, видатків, кредитування Державного бюджету України за 2008–2015 роки, використавши дані Міністерства фінансів України щодо виконання Державного бюджету України за 2008–2015 роки (табл. 2).

Таблиця 2

Державний бюджет України з 2008-2015 роки (в млн. грн)

Роки	Доходи	ВВП %	Витрати	ВВП %	Кредитування	ВВП %	Сальдо (дефіцит бюджету)	ВВП %
2008	231686,3	22,44	241454,5	25,47	2732,5	0,29	-12500,7	-1,32
2009	209700,3	22,96	242473,2	26,54	2780,3	0,30	-35517,2	-3,89
2010	240615,2	22,23	303588,7	28,04	1292,0	0,12	-64265,5	-5,94
2011	314616,9	23,90	333459,5	25,33	4715,0	0,36	-23557,6	-1,79
2012	346054,0	24,56	395681,5	28,08	3817,7	0,27	-53445,2	-3,79
2013	339180,3	23,31	403403,2	27,73	484,7	0,03	-64707,6	-4,45
2014	356957,7	22,78	430108,8	27,45	4919,4	0,31	-78070,5	-4,98
2015	534648,7	27,01	576848,3	29,14	2950,9	0,15	-45150,5	-2,28

Джерело: побудовано з використанням матеріалів [4]

Отже, за даними таблиці 2 можна відмітити, що протягом аналізованих років в Україні наявний дефіцит державного бюджету.

Наявність дефіциту державного бюджету спричинено такими факторами:

- неефективністю системи оподаткування,
- зростанням виплат державного боргу;
- збільшенням трансфертних платежів;
- збільшення оборонних видатків.

У таблиці 2 графічно наведено Державний бюджет України, згідно з наведеними даними.

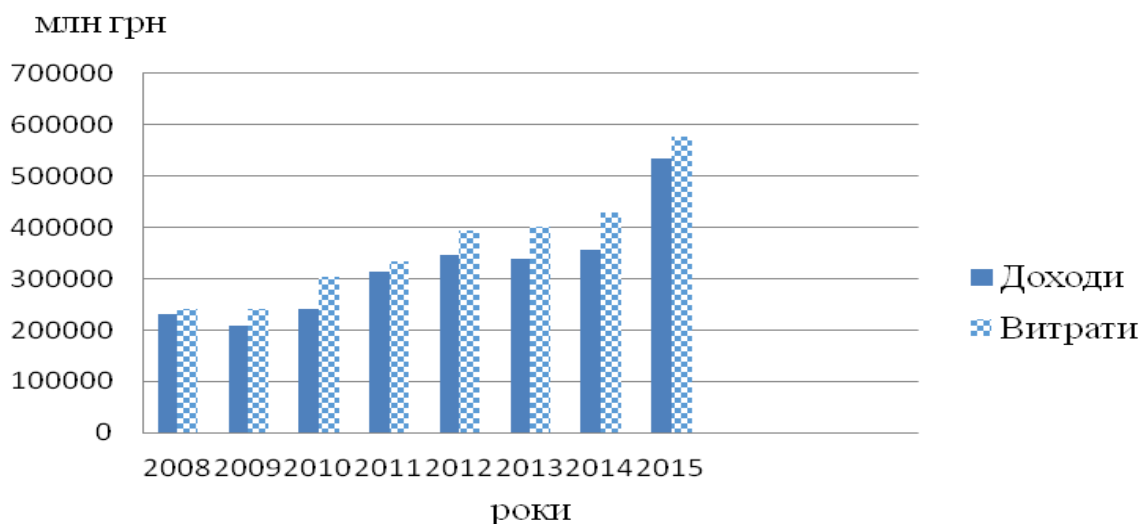

Рисунок 2 – Державний бюджет України

Джерело: [4]

Наявність бюджетного дефіциту перешкоджає розв'язанню соціально-економічних проблем держави та впливає на економічну ситуацію в інших країнах. Існує декілька основних напрямів подолання дефіциту:

1. Збільшення дохідної частини бюджету за рахунок збільшення прямих і скорочення непрямих податків;

2. Скорочення видаткової частини бюджету за рахунок скорочення витрат на народне господарство, зменшення до мінімуму участі держави у виробничих інвестиціях;
3. Зміна структури видаткової частини;
4. Здійснення внутрішніх і зовнішніх позик, проте це може вплинути на фінансову безпеку держави [5].

Висновки. Дослідивши поняття бюджетний дефіцит, можна сказати що це фінансове явище, яке необов'язково являє собою надзвичайну подію. В сучасному світі немає держави, яка в ті чи інші періоди своєї історії не зіткнулася б з бюджетним дефіцитом. Однак дефіцит може проявляти себе по різному. Щоб скоротити рівень бюджетного дефіциту варто розробляти і послідовно реалізовувати заходи, спрямовані на збільшення доходів бюджету і скорочення його видатків, регулювання бюджетного дефіциту. Цілеспрямоване керування його розміром у сукупності з іншими економічними антикризовими мірами, сприятимуть соціально-економічному розвитку і процвітанню країни.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України : закон України від 08.07.10 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> – Назва з екрану
2. Невінчаний І.С. Основні шляхи подолання бюджетного дефіциту в Україні / І. С. Невінчаний /Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6. – С. 98-100.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua> – Назва з екрану
4. Самсонова К. В. Проблеми фінансування бюджетного дефіциту в Україні / К. В. Самсонова. – Кіровоградський національний технічний університет. – 2011. – С. 115-117.
5. Федосов В. Бюджетний дефіцит у контексті західної фінансової теорії і практики / В. Федосов, Л. Гладченко // Финансовые риски. – 2009. – № 3. – С. 19-32.

T. Kostenko. Ukraine budget deficit in the current state and direction of overcoming.

The article discusses the concept of public deficits, the value of public deficits in the functioning of the national economy. The current state of public deficit in Ukraine. Also, the directions and approaches to settlement and overcoming.

Keywords: government deficit, government surplus, the state budget, the budget, revenues, expenditures, the economy of the state.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лункіна Т. І.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 330.55(477)

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ РІВНЯ ВВП В УКРАЇНІ

**О. Є. Підшивалова, студентка обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет**

У статті розглянуто рівень валового внутрішнього продукту в Україні, охарактеризовано чинники, що впливають на нього. Досліджено стан ВВП протягом 2008-2016 років. Проаналізовано рівень ВВП на 1 особу.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, номінальний ВВП, реальний ВВП, дефлятор ВВП.

Постановка проблеми. В Україні валовий внутрішній продукт є одним з найважливіших показників системи національних розрахунків країни. Він є узагальнюючим показником економічного розвитку держави, який відображає кінцеві результати діяльності країни, що виробляють товари та послуги за певний відлік часу і на певній території. Рівень життя людей залежить не тільки від обсягу ВВП на душу населення, але і в значній мірі від структури ВВП по використанню. Залежно від росту економічного рівня країни, підвищення рівня життя населення виражається ВВП не тільки в збільшенні обсягу споживання, але й у зміні його структури. Зростає зокрема, частка товарів тривалого користування та послуг [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти формування валового внутрішнього продукту протягом років досліджували такі вчені як: В.М. Опарін, Г.П. Журавльова, Н.Л. Стасюк, О.Д. Василик та інші. Проте виклики сьогодення потребують дослідження та аналізу даного показника.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз рівня валового внутрішнього продукту в Україні.

Викладення основного матеріалу. Валовий внутрішній продукт (ВВП) – один із найважливіших показників розвитку економіки, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері матеріального і нематеріального виробництва. Вимірюється вартістю товарів та послуг, виготовлених цими одиницями для кінцевого використання [3]. Головними чинниками зростання реального ВВП є зростання використаних ресурсів і технологічне зростання.

Зростання використаних ресурсів означає, що відбувається зростання робочої сили і капіталу. Кількість робочої сили збільшується із зростанням населення. Проте для ВВП важливе значення має не тільки і не стільки збільшення робочої сили, скільки її використання [1].

Нами проаналізовано рівень ВВП в Україні протягом II кварталу 2016 року (рис. 1). Так як номінальний ВВП у II кварталі 2016 року становив 531,8 млрд. грн. Реальний ВВП у II кварталі 2016 року порівняно з попереднім кварталом (з урахуванням сезонного фактору) склав 100,6%, а порівняно з II кварталом 2015 року – 101,4% (рис. 1).

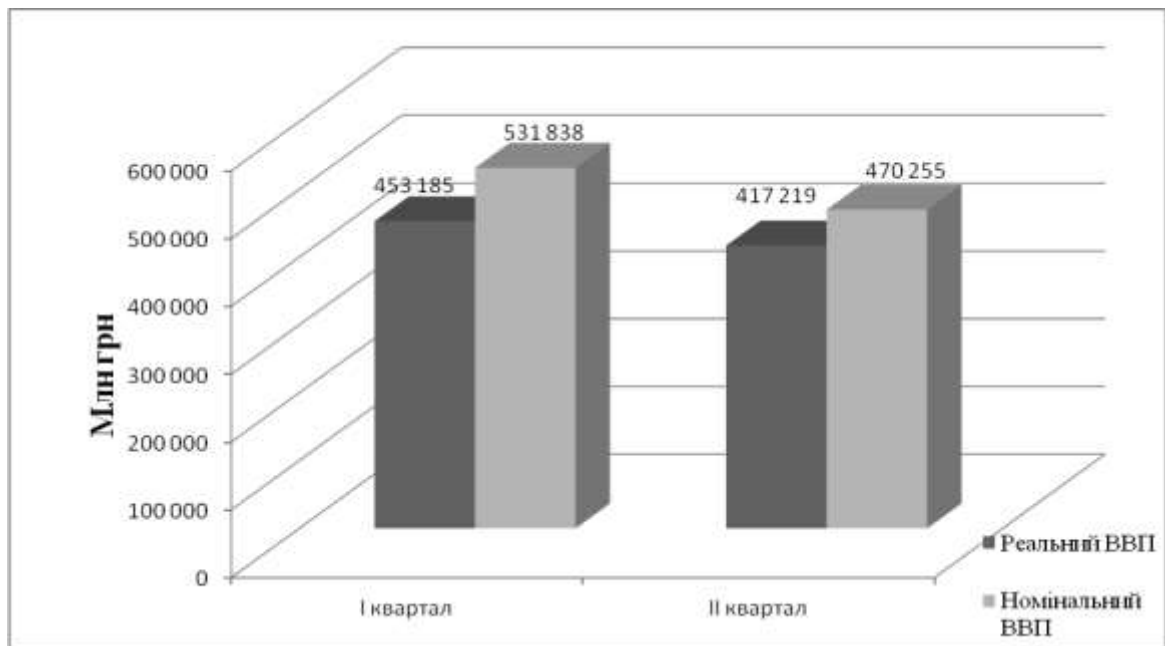

Рисунок 1 – Характеристика ВВП в Україні в 2016 році, (млн грн)

Джерело [9]

З наведених даних таблиці ми можемо зробити висновок, що валовий внутрішній продукт (ВВП) у II кварталі 2016 р. порівняно з попереднім кварталом (з урахуванням сезонного фактору) збільшився на 0,6%, а порівняно з II кварталом 2015р. – збільшився на 1,4%.

Номинальний ВВП становив 531,8 млрд. грн, а в розрахунку на одну особу – 12453 грн (у II кварталі 2015р. – 10618 грн).

Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції [4].

Щодо дефлятора ВВП, то він недооцінює зростання загального рівня цін, оскільки на цей індекс впливають структурні зрушення, які компенсують підвищення цін на окремі товари і послуги.

Індекс споживчих цін і дефлятор ВВП дають різну характеристику зміни рівня цін. Це пояснюється тим, що між цими двома індексами є три відмінності:

- індекс споживчих цін відображає лише зміну цін споживчих товарів і послуг. Набір товарів для обчислення дефлятора ВВП містить як споживчі, так і капітальні блага, які купують підприємства і держава;

- в індексі споживчих цін знаходиться відображення і зміна цін на імпортовані товари, які також входять до споживчого кошика. При обчисленні дефлятора ВВП враховуються тільки вітчизняні товари і послуги, в тому числі експортовані;

- найсуттєвіша відмінність полягає в тому, що індекс споживчих цін обчислюють на підставі незмінного набору товарів і послуг, тоді як при обчисленні дефлятора ВВП зі зміною структури ВВП змінюється набір товарів і послуг. Інакше кажучи, індекс споживчих цін є індексом із постійними вагами, а дефлятор ВВП є індексом із змінними вагами [8].

На рис. 2 зображено динаміку ВВП протягом 2008-2016 років

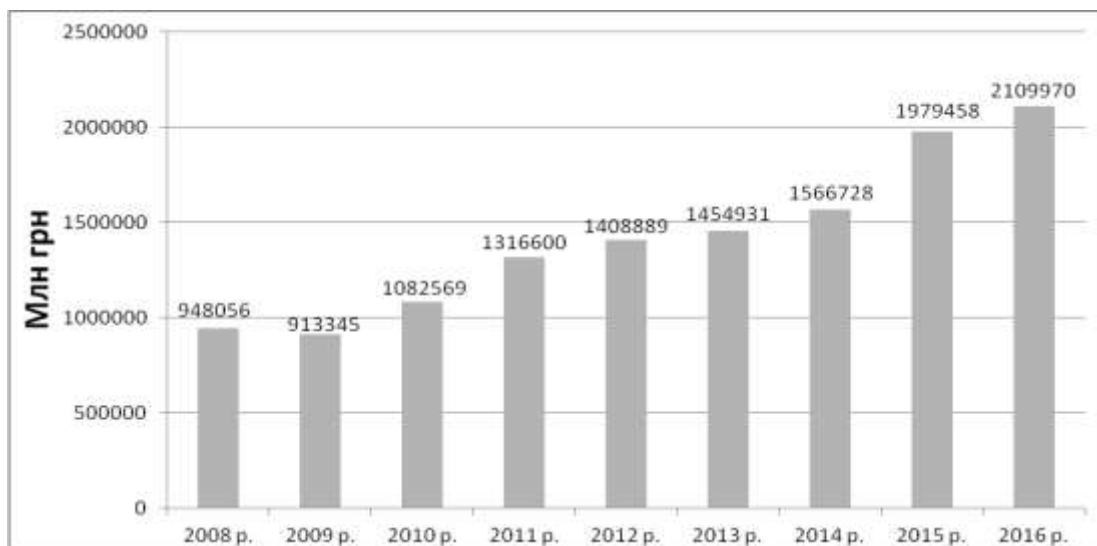

Рисунок 2 – Динаміка ВВП протягом 2008-2016 років в Україні
Джерело [2]

Отже аналізуючи динаміку валового внутрішнього продукту бачимо, що у 2015 році ВВП складало 1979458 млн грн, а у 2016 – 2109970 млн грн, що свідчить про збільшення на 130512 млн грн в 2016 в порівнянні з 2015 роком.

Щодо рівня ВВП на душу населення (табл. 1), то можемо сказати що з кожним роком номінальний ВВП на душу населення зростає, а чисельність населення зменшується.

Таблиця 1

Динаміка ВВП на одну душу населення в Україні протягом 2002-2015 років

Роки	Номінальний ВВП (в грн) на душу населення	ВВП (в USD) на душу населення	Населення (тис.)
2002	4681,9	879	48230.3
2003	5591,5	1048,5	47813.0
2004	7272,9	1367,4	47451.6
2005	9371,6	1828,7	47105.2
2006	11630,2	2303	46787.8
2007	15496,5	3068,6	46509.4
2008	20494,9	3891	46258.2
2009	19832,3	2545,5	46053.3
2010	23600,4	2974	45870.7
2011	28813,9	3570,8	45693.3
2012	30912,5	3856,8	45576.7
2013	31988,7	4030,3	45482.7
2014	35834	3014,6	43721.8
2015	46210,2	2115,4	42836.0

Джерело: [11]

Проаналізувавши динаміку ВВП на одну душу населення в Україні протягом 2002-2015 років бачимо, що номінальний ВВП на душу населення становить у 2002 році 4681,9 грн, а у 2015 році 46210 грн це свідчить про те

що відбувається поступове збільшення рівня ВВП на душу населення. За даними таблиці бачимо, що з кожним роком номінальний ВВП на одну душу населення зростає, проте сама кількість населення зменшується.

Варто порівняти рівень ВВП на душу населення в різних країнах (рис. 3)

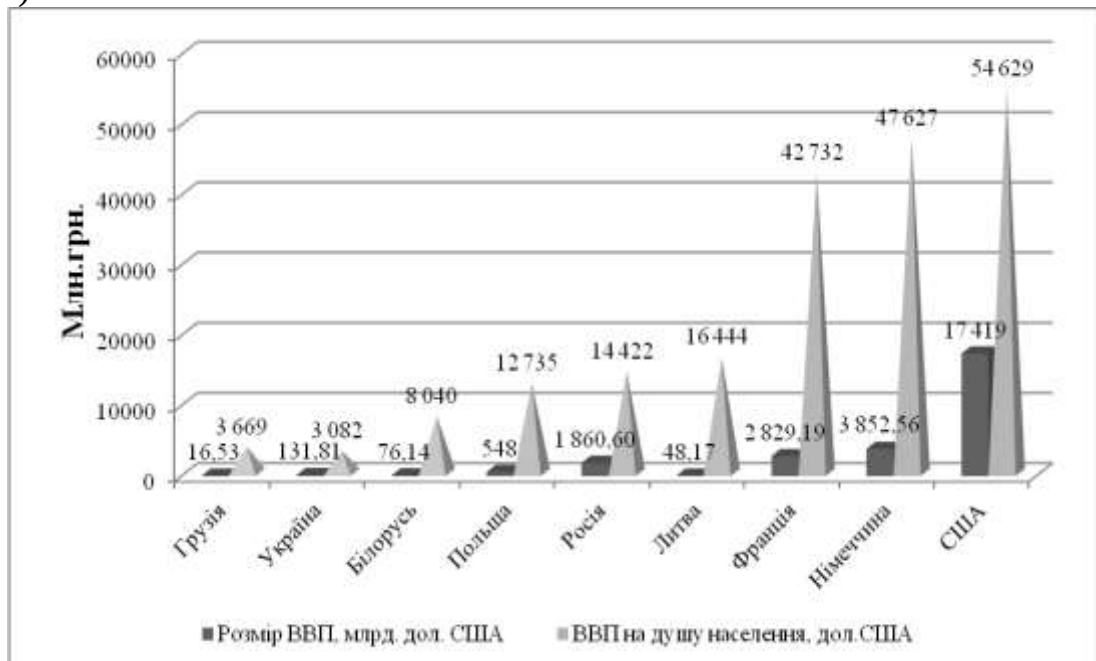

Рисунок 3 – Показники рівня ВВП в країнах світу за 2015 рік, млн грн
Джерело: [10]

Аналізуючи показники ВВП країн світу можливо зробити висновок, що найбільше значення рівня валового внутрішнього продукту є в таких країнах як: США, Німеччина, Франція, Україна знаходиться серед дев'яти досліджуваних країн на восьмому місці за своїм показником ВВП. Це означає про низький рівень ВВП в Україні.

Проте варто відмітити, що відбулося зростання ВВП України на 1,3% за підсумками II кварталу 2016 року (квітень-червень) у порівнянні з аналогічним періодом попереднього 2015 року. Таким чином бачимо, що квартальне зростання економіки України прискорилося в порівнянні із зростанням на 0,1% за підсумками I кварталу. Згідно з оперативними даними Державної служби статистики, по відношенню до попереднього (першого) кварталу ВВП України у квітні-червні з урахуванням сезонного фактора збільшився на 0,6%, тоді як в першому кварталі був зафіксований спад на 0,7%. Економіка України скорочувалася кілька років поспіль. За даними Державної служби статистики, Україна вступила в рецесію у другій половині 2012 року (хоча в цілому за рік статистичне відомство відзвітувало про зростання на 0,3%). Спад продовжився і в 2013 році, проте Державна служба статистики знову повідомила про зростання на 0% (за четвертий квартал року ВВП виріс на 3,4% після падіння протягом трьох попередніх). У 2014 році ВВП України знизився на 6,6%, у 2015 році – на 9,9%. Україна може оголосити про те, що вона формально вийшла з рецесії, якщо зростання ВВП продовжиться два квартали поспіль.

Національний банк прогнозує зростання ВВП в 2016 році на 1,1% при інфляції 12% і зростання ВВП – 3% при інфляції – 8% у 2017. Кабінет міністрів України 24 червня затвердив бюджетну резолюцію на 2017 рік, яка передбачає зростання ВВП України в 2017 році на 3% і на 4% в 2018 і 2019 роках. Очікується уповільнення інфляції з 8,1% у 2017 році до 5,5% в 2018 році і 5,2% в 2019 році [5].

Висновки. Охарактеризувавши стан рівня ВВП в Україні можемо зробити такі висновки, що в країні необхідно створювати робочі місця для розвитку економіки країни. Бачимо що з кожним роком динаміка ВВП на душу населення збільшується, а кількість самого населення зменшується, необхідно підвищувати народжуваність в країні, а щоб її підвищити необхідно створювати на рівні держави певні сприятливі умови. За даними показниками рівня ВВП країн світу в 2015 році бачимо що серед досліджуваних дев'яти країн Україна знаходиться на восьмому місці, це свідчить про те що необхідно розвивати економіку нашої країни.

Міжнародний досвід свідчить про те, що є два напрями швидкого зростання економіки за рахунок іноземного капіталу: залучення іноземних інвестицій або стимулювання грошових переказів мігрантів. Одним із таких напрямів реалізації цієї мети є зміцнення гривні та детінізації економіки. Для цього необхідно активно працювати над скороченням частки “тіньових” переказів і їх збільшенням через фінансово-банківську систему. Це позитивно вплине на зростання ВВП. Враховуючи обмежене надходження іноземних інвестицій в Україну, органам державної влади слід вжити заходів щодо:

- впровадження програм з мотивування мігрантів надсилати більші обсяги переказів саме через банківську систему;
- стимулювання банків до залучення одержувачів переказів у банківську систему, в тому числі для користування депозитними, кредитними, платіжними і страховими послугами;
- просування підприємницьких і соціальних програм на засадах партнерства (органів місцевої влади, територіальних громад, мігрантів, фінансових організацій тощо). На сьогодні в світовій практиці є близько 30 різних механізмів залучення коштів мігрантів. Упровадження міжнародного досвіду в Україні дасть можливість істотно збільшити приплив фінансових ресурсів. Словом, в Україні є шанс подвоїти ВВП за десять років, і країна має для цього свої потужності [6].

Список використаних джерел

1. Бібліотека економіста. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/61/4388.html> – Назва з екрану
2. Блог Сео Сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://seosait.com/dinamika-vvp-ukrainy-s-2002-ro-2016-gody/> – Назва з екрану
3. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Валовий_внутрішній_продукт. – Назва з екрану.
4. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрану.

5. ZN.UA Дзеркало тижня. Україна. Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/ECONOMICS/zrostannya-vvp-ukrayini-v-drugomu-kvartali-dosyaglo-1-3-derzhstat-216340_.html – Назва з екрану

6. ZN.UA Дзеркало тижня. Україна. Електронний ресурс]. – Режим доступу : [\[http://gazeta.dt.ua/finances/yak-ukrayini-podvoyiti-vvp-i-yakim-shlyahom-piti-krayini-_.html\]](http://gazeta.dt.ua/finances/yak-ukrayini-podvoyiti-vvp-i-yakim-shlyahom-piti-krayini-_.html) – Назва з екрану

7. Навчальні посібники. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/dohody-zarplata/12.htm> – Назва з екрану

8. Навчальні матеріали онлайн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12590605/politekonomiya/vpliv_tsini_valoviy_natsionalniy_produkt – Назва з екрану

9. Сайт Insider [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://insiders.com.ua/spravochnik/valovoj-vnutrennij-produkt> – Назва з екрану

10. Сайт Insider [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://insiders.com.ua/spravochnik/valovoj-vnutrennij-produkt> – Назва з екрану

11. Фінансовий портал Мінфін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/?2016> – Назва з екрану

O. Pidshyvalova. Characteristics of GDP in Ukraine.

The article examines the level of gross domestic product in Ukraine, described the factors that affect it. The state's GDP during 2008-2016 years. The level of GDP per 1 person.

Key words: GDP, nominal GDP, real GDP, the GDP deflator.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657. 28 : 004. 087 : 336. 711

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

***К. Р. Самбуренко, студентка обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет***

У статті досліджено сутність поняття “системи електронних платежів Національного банку України”. Запропоновано його визначення, як платіжної системи. Охарактеризовано здійснення розрахунків за допомогою СЕП в Україні. Досліджено правову основу функціонування платіжних систем в Україні.

Ключові слова: система електронних платежів, On-line, банк, кореспондентський рахунок, технічний рахунок.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, незважаючи на зростання ефективності системи електронних платежів, ще залишилися певні недоліки: відсутність контролю системи електронних платежів; низький рівень нормативного та інформаційного забезпечення учасників системи електронних платежів, відсутність організаційних та фінансових механізмів, дія яких має забезпечувати прозоре та справедливе ціноутворення на послуги.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження “системи електронних платежів Національного банку України” та обґрунтування її необхідності в банківській діяльності.

Виклад основного матеріалу. Система електронних платежів Національного банку України (СЕП НБУ) – платіжна система, що забезпечує проведення міжбанківського переказу через кореспондентські рахунки банків (філіалів) у Національному банку з використанням електронних засобів прийняття, обробки, передачі та захисту інформації у файловому режимі (за яким між списанням грошей з кореспондентського рахунку банківської установи (платника) та зарахуванням грошей на кореспондентський рахунок банківської установи (отримувача) є певний проміжок часу) або в режимі реального часу з миттєвим зарахуванням коштів на рахунок банка-отримувача. СЕП побудована на базі новітніх апаратних та програмних засобів, забезпечує належний рівень швидкої дії, надійності, катастрофостійкості, відмовостійкості а також потреби банківської системи України в електронних міжбанківських розрахунках. Вона забезпечує обмін електронними розрахунковими документами та технологічною інформацією з користувачами в файловому (off-line) режимі та режимі реального часу (on-line), створює можливості для отримувача приймати в off-line режимі платіж, який був відправлений в on-line режимі [4].

On-line (“на лінії”) – це режим, при якому реакція на ініціалізовану транзакцію, з точки зору користувача, відбувається практично миттєво, а результат її виконання оформлений технологічно як невід’ємна частина самої транзакції. Причому між ініціалізацією транзакції і отриманням результату не можуть бути виконані дії, що не стосуються даної транзакції. Будь-яка інформація в онлайн-режимі надається учаснику тільки у відповідь на його запит [4].

У режимі реального часу кошти зараховуються на рахунок отримувача негайно, у момент надходження платежу від відправника до СЕП. Саме це є головною ознакою платіжних систем класу RTGS згідно з міжнародною класифікацією. Системи RTGS є системами, які виконують розрахунки в режимі реального часу на валовій основі. Валові розрахунки передбачають виконання кожного платежу в індивідуальному порядку, без використання нетто схем, які використовують різницю між вхідними і вихідними грошовими потоками. Розрахунки в системах RTGS передбачають використання кореспондентських рахунків, відкритих учасникам системи в центральному банку [4].

Система електронних платежів є власністю Національного банку України та забезпечує розрахунки між клієнтами-учасниками СЕП в національній валюті України і в найбільш вживаних іноземних валютах [4].

Основні принципи СЕП:

- задоволення потреб економіки, що реформується та розвивається;

- удосконалення кредитно-монетарної політики, яку проводить НБУ, завдяки отриманню оперативної та достовірної інформації про переміщення грошових коштів і стан кореспондентських рахунків;
- мінімізація часу на виконання міжбанківських розрахунків та обіг грошових коштів;
- високий рівень безпеки міжбанківських розрахунків;
- достатній рівень організації бухгалтерського обліку і контролю;
- мінімізація вартості банківського посередництва шляхом оптимізації платіжних засобів і раціоналізації систем [3].

Функції СЕП:

- проведення розрахунків між банками (або іншими фінансовими установами) в національній валюті держави та в інших іноземних валютах;
- ефективне використання тимчасово вільних ресурсів банків;
- здійснення контрольних функцій Національного банку щодо стану кореспондентських рахунків банків;
- обмін інформацією в електронному вигляді щодо проведених розрахунків;
- забезпечення надійності проведення розрахунків;
- багатоступеневий контроль за достовірністю даних на всіх стадіях розрахунків;
- багаторівневий захист інформації від несанкціонованого доступу, використання, викривлення та фальсифікації на всіх стадіях обробки та передачі даних [4].

Механізм здійснення міжбанківських розрахунків через СЕП НБУ показано на рис. 1.

Рисунок 1 – Порядок проходження платежів с СЕП НБУ

Джерело: розроблено автором з використанням [3]

Результати розрахунків за відісланими та отриманими розрахунковими документами в електронному вигляді відображаються на технічних рахунках комерційних банків (філій) у СЕП. Інформація про стан цих рахунків надається учасникам розрахунків протягом робочого дня з періодичністю, що визначається діючою технологією міжбанківських розрахунків у СЕП.

Нами розглянута нормативна база щодо функціонування платіжних систем. Основними нормативними документами з функціонування платіжних систем виступають: Закон “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні”, Закон “Про Національний банк України”, Закон “Про банки і банківську діяльність”, Інструкції. Правова, нормативна та довідкова інформація використовується з метою оцінки, контролю і прогнозування відповідності платіжних систем чинному законодавству, директивним документам, стандартам (табл. 1).

Таблиця 1

Законодавчі та нормативно-інструктивні документи, що регламентують функціонування платіжних систем

Нормативно-правові документи	Характеристика
Закон “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” № 2346-ПІ від 05.04.2001 р.	Визначає загальні засади функціонування платіжних систем і систем розрахунків в Україні, порядок проведення переказу коштів, а також визначає загальний порядок здійснення нагляду (оверсайта) за платіжними системами.
Закон “Про Національний банк України” № 679-ХТУ від 20.05.1999 р.	Визначає функції НБУ щодо регулювання діяльності платіжних систем та систем розрахунків в Україні, забезпечення безперервного, надійного й ефективного функціонування та розвитку створених ним платіжних та облікових систем.
Закон “Про банки і банківську діяльність” № 2121-ПІ від 07.12.2000 р.	Визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків.
Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління	Визначає загальні вимоги щодо функціонування в Україні СЕП та порядок виконання міжбанківського переказу коштів через кореспондентські рахунки банків-резидентів у національній валюті.

Національного банку України від 16.08.2006 року № 320.	
Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22.	Визначає загальні правила, форми і стандарти розрахунків банків та інших юридичних і фізичних осіб у національній валюті на території України, що здійснюються за участю банків

Джерело: розроблено автором з використанням [1]

В Україні станом на 01 липня 2016 року учасниками СЕП є 232 установи, з них: 111 – банки України; 93 – філії банків України; 27 – Державна казначейська служба України та її органи; 1 – Національний банк України. У першому півріччі 2016 року СЕП було оброблено 146 871 тис. початкових платежів на суму 9 320 млрд грн, у тому числі:

- у файловому режимі – 146 328 тис. початкових платежів на суму 5 482 млрд. грн.;
- у режимі реального часу – 543 тис. початкових платежів на суму 3 838 млрд. грн.

Переважна більшість початкових платежів надіслана до СЕП банками України та їх філіями – 137 304 тис. початкових платежів (93% від їх загальної кількості) [2].

Висновки. Отже, Національний банк України створив усі умови для задоволення потреб учасників СЕП у переказі коштів та забезпечив високий рівень безпеки і надійності проведення міжбанківських переказів у національній валюті через цю систему. На сьогоднішній день, електронні платежі є найбільш поширені і потужні серед банківської системи.

На нашу думку, система електронних платежів Національного банку України є перспективним напрямом для розвитку платіжної системи не тільки в Україні, а й у світі.

Список використаних джерел

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> – Назва з екрану
2. Національний банк України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/> – Назва з екрану.
3. Розвиток платіжної системи України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/bank/20768/> – Назва з екрану
4. Системи електронних платежів Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1115121264063/finansi/sistema_elektronnih_platezhiv_natsionalnogo_banku_ukrayini – Назва з екрану

K. Samburenko. Characteristics of the system of electronic payments of the national bank of Ukraine.

The paper studies the essence of the concept of “electronic payment systems the National Bank of Ukraine”. It proposed to define it as the payment system, settlements, the legal basis for the functioning of the system.

Keywords: electronic payment system, On-line, the bank's, correspondent account, the technical account.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Полторак А. С.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 2.351.862.4:336.02

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

*А. О. Яковенко, студентка обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті досліджено економічну сутність податкової безпеки суб'єктів господарювання в Україні, проаналізовано податкову стратегію як основний інструментарій реалізації економічної безпеки, виокремлено 4 види податкових стратегій, які незалежно від факту формального проголошення реалізуються підприємствами.

Ключові слова: податкова безпека, економічна безпека, податкова стратегія, стратегія максимальної податкової безпеки, стратегія ухилення від оподаткування, стратегія “пом'якшення” податкових наслідків, стратегія податкової оптимізації.

Постановка проблеми. Податкова безпека є частиною фінансової безпеки поряд із банківською, небанківською, борговою, бюджетною, валютною та грошово-кредитною безпекою країни. Податки, що надходять до бюджету, створюють фінансову базу для розвитку країни в цілому, пов'язують між собою економічну і бюджетну системи, відповідно, проблема оцінки стану податкової безпеки є актуальною, через те, що розроблені методи оцінки здійснюють вплив на ефективність діяльності та рівень безпеки підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню рівня податкової безпеки підприємств та її значення в системі управлінні приділяли значну увагу сучасні дослідники. Сутність і ризики податкової безпеки суб'єктів господарювання досліджував О. В. Грачов [8], податковим стратегіям присвячені статті О. Є. Власової [1], І. Г. Кеменяш [9] досліджувала податкову безпеку підприємницьких структур, а також методи оцінки її ефективності, визначила напрями та пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування системи податкової безпеки підприємницьких структур в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження економічної сутності податкової безпеки суб'єктів господарювання в Україні, аналіз

податкової стратегії як основного інструментарію реалізації економічної безпеки, класифікація податкових стратегій.

Викладення основного матеріалу досліджень. Податкову безпеку підприємства доцільно розглядати як такий фінансово-економічний стан конкретного платника податків, що дозволяє сприяти мінімізації його податкових ризиків (у тому числі зменшенню податкових платежів в умовах дотримання вимог законодавства) та гармонізації взаємовідносин із державою [4].

Податкова стратегія – основний інструментарій реалізації економічної безпеки, що вирішує усе коло питань, направлених на легальне зменшення негативного впливу зовнішнього податкового середовища на діяльність підприємства від планування податків до їх фактичного зменшення, а також пристосування або відстоювання отриманої податкової вигоди перед податковими органами [7].

Тиск на українські підприємства з боку контрольних органів та інших державних структур є суттєвим, відповідно, впровадження та управління податковою безпекою підприємства є важливим фактором управління підприємством. На сучасному етапі розвитку Україна перебуває в умовах скрутного становища в економічній та політичній системах, що здійснює негативний вплив на діяльність підприємств і підвищує ризики банкрутства. Зазначимо, що податкову безпеку доцільно ставити на одне з перших місць в системі управління фінансово-економічною безпекою підприємств загалом.

Реалізація податкової стратегії буде впливати не тільки на оптимізацію податкових платежів та мінімізацію ризиків, але і на управління грошовими потоками.

У загальному випадку формування і реалізація системи податкової безпеки буде передбачати: аналіз податкового середовища підприємства з точки зору збереження його економічної безпеки; розробку та реалізацію самої стратегії податкової оптимізації, а також контроль за досягненням поставлених нею цілей [5].

Загалом, можна виокремити 4 види податкових стратегій, які незалежно від факту формального проголошення реалізуються підприємствами:

– стратегія максимальної податкової безпеки, спрямована на абсолютне виконання вимог податкового законодавства на основі абсолютного визнання позиції податкових органів з усіх спірних питань. Вона дозволяє мінімізувати податкові ризики, але супроводжується максимальним податковим навантаженням, що не відповідає головній меті фінансової стратегії збільшення ринкової вартості шляхом максимізації чистого прибутку, а також надає системі податкової безпеки підприємства формального характеру;

– стратегія ухилення від оподаткування, яка полягає у свідомому порушенні податкового законодавства (спотворенні доходів та (або) витрат, маніпулюванні нормами цивільного та податкового права при кваліфікації

угод, несплаті податків та ін.). У її основі лежить використання методів, що знаходяться за межами правового поля, що не може бути прийнятним для організації, яка будує стратегію розвитку;

– стратегія “пом’якшення” податкових наслідків припускає відмову від свідомо неправомірних угод і мінімізацію сумнівних господарських операцій. Фактично вона “балансує” між стратегією ухилення від оподаткування і стратегією податкової оптимізації. Порівняно з останньою генерує додаткові податкові ризики і може бути досить небезпечною. В рамках цієї стратегії система забезпечення податкової безпеки набуває особливого значення, оскільки передбачає в першу чергу управління такими ризиками;

– стратегія податкової оптимізації, що проявляється в зменшенні величини податкових зобов’язань (чи перенесенні їх виконання на пізніші терміни), а також скороченні податкових ризиків за допомогою цілеспрямованих дій платника податків в рамках правового поля [1].

Висновки. Таким чином, проаналізувавши економічну сутність податкової безпеки суб’єктів господарювання в Україні, зроблено наступні висновки:

1. Податкова безпека – один з основних компонентів економічної безпеки суб’єктів господарювання, а податкова стратегія – основний важіль забезпечення реалізації економічної безпеки, від якого залежить, яку методику для досягнення позитивних результатів буде використовувати керівництво.

2. Виокремлено 4 види податкових стратегій, які незалежно від факту формального проголошення реалізуються підприємствами, а саме: стратегія максимальної податкової безпеки; стратегія ухилення від оподаткування; стратегія “пом’якшення” податкових наслідків; стратегія податкової оптимізації.

Список використаних джерел

1. Власова О. Є. Податкова безпека в системі заходів забезпечення економічної безпеки суб’єктів господарювання / О. Є. Власова // Комунальне господарство міст : Науково-техн. Збірник. – № 108. – 2012. – С. 401-407.

2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://goo.gl/c9i7aZ>

3. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V / Верховна Рада України [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <http://goo.gl/sG1ogp>

4. Дюбо О. М. Податкова безпека як складова забезпечення економічної безпеки підприємств / О. М. Дюбо // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 14–16 травня 2015 року) – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 471.

5. Глущенко О. О. Концептуальна модель податкової стратегії підприємства як захід збереження його економічної безпеки / О. О. Глущенко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 24(1). – 2012. – С. 215-223.

6. Чиж А. Ю. Податкова безпека як функціональна складова економічної безпеки підприємства / А. Ю. Чиж [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу : <http://goo.gl/Vh6J3X>

7. Глущенко О. О. Податкова стратегія підприємства як ефективний захід забезпечення його економічної безпеки / О. О. Глущенко // Культура народів Причорномор'я. – 2011. – № 215. – С. 41-44.

8. Грачов О. В. Податкова безпека як невід'ємна складова економічної безпеки підприємства / О. В. Грачов // Вісник економіки транспорту і промисловості. – № 29. – 2010. – С. 86–88.

9. Кеменяш І. Г. Управління податковою безпекою суб'єктів підприємництва в Україні : автор. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук / І. Г. Кеменяш. – Львів : ЛДФА, 2011. – 20 с.

A. Yakovenko. Economic security tax nature of business entities in Ukraine.

In the article the essence of economic security tax entities in Ukraine, analyzed the tax strategy as the main instrument of implementation of economic security, singled out four types of tax strategies that regardless of whether a formal declaration realized by enterprises.

Keywords: tax security, economic security, tax strategy, tax maximum security strategy of evasion strategy “softening” of tax effects, tax optimization strategy.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Полторак А. С.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 2.351.862.4:336.02

**ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК
СКЛАДОВОГО ЕЛЕМЕНТУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

О. Г. Юрченко, студентка обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено економічну сутність дефініції “фінансова безпека держави” як складового елемента економічної безпеки виокремлено місце фінансової безпеки держави в системі її економічної безпеки, узагальнено складові фінансової безпеки та їх індикатори.

Ключові слова: фінансова безпека, економічна безпека, банківська безпека, безпека небанківського фінансового сектору, боргова бюджетна, валютна, грошово-кредитна безпека.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших характеристик економічної системи є рівень фінансової безпеки, який визначає її здатність функціонувати в режимі розширеного відтворення, забезпечувати

фінансовими ресурсами національне господарство і стимулювати економічний розвиток. Ізолюване існування країни протягом тривалого часу спричинило цілий ряд серйозних проблем, які є викликом для національної безпеки країни, в тому числі її фінансової складової.

Як свідчить світовий досвід, забезпечення належного рівня фінансової безпеки – це гарантія незалежності держави, умова стабільності та ефективної життєдіяльності суспільства, досягнення успіху державою на міжнародній арені. Так, лише підтримання необхідного рівня фінансової безпеки надасть можливість уникнути настання негативних наслідків відкритості національної економіки, забезпечити конкурентоспроможність, захистити вітчизняну фінансову сферу та ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теоретичному та методологічному аспектах фінансову безпеку держави досліджували такі вітчизняні та зарубіжні дослідники як: І. Бінько, В. Олейников, В. Мунтіян та інші. Однак, у зв'язку з уніфікацією законодавчо-нормативної бази з європейським законодавством, проведенням податкової реформи, кризовими явищами в економіці держави проблема виокремлення індикаторів стану фінансової безпеки держави та коригування їх характеристичних значень вимагає підвищеної уваги науковців.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження економічної сутності дефініції “фінансова безпека держави” як складового елемента економічної безпеки, розкриття теоретичних аспектів вказаної категорії.

Викладення основного матеріалу досліджень. На сьогодні відсутнє єдине загальноприйняте визначення поняття “фінансова безпека”. Наявні формулювання відображають лише окремі аспекти фінансової безпеки і не можуть претендувати на її однозначне та виключне трактування, так, розглянемо наявні визначення фінансової безпеки держави (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування сутності дефініції “фінансова безпека держави”

Автор	Джерело	Визначення
В. І. Мунтіян	[1, с. 10]	Стан фінансової, і грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання
В. К. Сенчагов	[2, с. 314]	Умови функціонування фінансової системи, за яких, по-перше, гранично мала можливість переспрямування фінансових потоків до незакріплених законодавчими нормативними актами сфери їх використання і, по-друге, до мінімуму знижено можливість явного зловживання фінансовими коштами
М. М. Єрмошенко	[3, с. 115]	Стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток

Джерело: узагальнено автором за [1, 2, 3]

Сучасні дослідники стану економічної безпеки виокремлюють її різноманітні складові. Так, колектив авторів під керівництвом В. М. Гесця у монографії “Моделювання економічної безпеки” виділяють наступні структурні елементи економічної безпеки: енергетична безпека, фінансова безпека, соціальна безпека, Інноваційно-технологічна, продовольча безпека, зовнішньоекономічна, демографічна безпека, екологічна безпека.

На думку Г. Пастернака-Таранушенка економічна безпека поділяється на демографічну, екологічну, харчову, військову, ресурсну, питноводну, енергетичну, цінову, фінансово-грошову, політичну, соціальну, кримінальну, медичну безпеку [4]. М. Воропай, Г. Славін і М. Чельцов зазначають, що економічна безпека складається з загальноекономічної, фінансової, зовнішньоекономічної, технологічної, енергетичної, сировинної, продовольчої, працересурсної, водогосподарської, протистихійної [5].

На думку В. Шлемко та І. Бінько, основними складовими економічної безпеки є сировинно-ресурсна, енергетична, фінансова, військово-економічна, технологічна, продовольча, зовнішньоекономічна (експортна й імпортна) безпека [6]. Зауважимо, що на нашу думку в усіх наведених структурах економічної безпеки автори використовують різнопланові критерії їх розподілу на складові, крім того, всі ці наведені структурні елементи надають досить широке трактування економічної безпеки.

Фінансова безпека являє собою надзвичайно складну багаторівневу систему, яку утворюють ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру і логіку розвитку, У літературі з питань дослідження фінансової безпеки ця категорія є складовою економічної безпеки на рівні з екологічною, військовою та іншими [7].

У цілому фінансова безпека охоплює: фінансову безпеку окремого громадянина, домашніх господарств, населення в цілому, підприємців, підприємств, організацій, установ та їх асоціацій, галузей господарського комплексу, регіонів, окремих секторів економіки, держави (у свою чергу фінансова безпека держави складається з таких складових, як банківська, безпека небанківського фінансового сектору, боргова, бюджетна, валютна, грошово-кредитна безпека) та різноманітних міждержавних утворень, а також світового співтовариства в цілому [8].

Складові фінансової безпеки та індикатори їх стану представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Складові фінансової безпеки та їх індикатори

Підсистема фінансової безпеки	Поняття	Індикатори
Банківська безпека	Рівень фінансової стійкості банківських установ країни, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і	1) питома вага заборгованості за кредитами, що є простроченою, в їх загальному обсязі, 2) відношення кредитів, отриманих резидентами, до депозитів, отриманих від

	внутрішніх дестабілізуючих чинників незалежно від умов її функціонування	резидентів депозитними корпораціями в іноземній валюті; 3) питома вага іноземного капіталу у структурі статутного капіталу банків; 4) відношення кредитів та депозитів тривалістю понад 1 рік; 5) рентабельність активів; 6) відношення ліквідних активів банків до їх короткострокових зобов'язань; питома вага активів 5 найбільших банків України в структурі сукупних активів її банківської системи.
Безпека небанківського фінансового сектору	Рівень розвитку фондового та страхового ринків, що дає змогу повною мірою задовольняти потреби суспільства в зазначених фінансових інструментах та послугах	1. рівень волатильності індексу Першої фондової торговельної системи; гштова вага в надходженнях страхових премій (без урахування страхування життя) страхових премій найбільших страхових компаній;
Боргова безпека	Відповідний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування та с ф е к т и в і \ о с т і в и к о р и с т а н н я внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимальної о Співвідношення між н и м и , достатній для задоволення нагал ь н их соціально- економічних потреб	1) відношення державного боргу і гарантованого країною боргу до ВВП; 2) відношення валового зовнішнього боргу до ВВП; 3) середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики на первинному ринку; 4) відношення міжнародних резервів до валового зовнішнього боргу.
Бюджетна безпека	Стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції	1) відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП; дефіцит/профіцит бюджетних фондів та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління,
Валютна безпека	Стан курсоутворення, який характеризується високою довірою суспільства до національної грошової одиниці, її стійкістю, створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняної економіки, залучення в країну іноземних Інвестицій, Інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясін ь иа міжнародних валютних ринках	1) індекс зміни офіційного курсу гривні до долара США; 2) різниця між форвардним і офіційним курсом гривні; 3) валові міжнародні резерви країни; 4) питома &ага кредитів в іноземній валюті в їх загальному обсязі; 5) сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти; 6) рівень доларизації грошової маси.
Грошово-кредитна безпека	Стан грошово-кредитної системи, що забезпечує всіх суб'єктів національної економіки якісними та доступними кредитними ресурсами в обсягах та на умовах, сприятливих для досягнення економічного зростання національної економіки	1) питома вага позабанківських готівкових коштів в загальному обсязі грошової маси; 2) різниця між рівнем процентних ставок за кредитами, отриманими резидентами, та рівнем процентних ставок за депозитами, що отримані від резидентів депозитними корпораціями; 3) рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами, що надані депозитними корпораціями у гривні, відносно індексу споживчих цін;

		4) питома вага у загальному обсязі кредитів (скорегованому на курсову різницю) кредитів тривалістю понад 1 рік; 5) обсяг вивезення за межі країни фінансових ресурсів.
--	--	---

Джерело: узагальнено автором за [9]

Фінансову безпеку будь-якої держави визначає перш за все її фінансова незалежність. При цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій.

Багато в чому фінансова безпека держави визначається таким характером фінансово-кредитної політики, яку вона провадить. Підводячи певний підсумок, сутність дефініцій “фінансова безпека держави” доцільно визначити як такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю попередити зовнішню фінансову експансію, забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи і економічне зростання.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши економічну сутність фінансової безпеки як складового елементу економічної безпеки, з’ясовано, що фінансова безпека безпосередньо пов’язана із захистом системи головних національних і фінансових інтересів країни. На кожному конкретному історичному етапі її розвитку для забезпечення фінансової безпеки необхідне ви використання особливих методів і засобів, застосування специфічних механізмів та наявність відповідної системи спеціальних органів держави. Механізм забезпечення фінансової безпеки повинен реалізовуватися на основі розробки відповідних наукової теорії; концепції, стратегії і тактики, проведення адекватної фінансової політики, визначення об’єктів, наявності необхідних інститутів забезпечення безпеки (суб’єктів), визначення та конкретизації інтересів, систематизації загроз, застосування засобів, способів і методів забезпечення безпеки.

Список використаних джерел

1. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К. : КВІЦ, 1999. – 462 с.
2. Сенчагов В. К. Экономическая безопасность / В. К. Сенчагов. – М : Дело. – 2005. – 896 с.
3. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : монографія / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева. - К. : Національна академія управління. – 2010. – 232 с.
4. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави / Г. А. Пастернак-Таранушенко. – К. : ІДУС при Кабміні України. – 1994. – 140 с.

5. Воропай Н. И. Энергетическая безопасность – важнейшая составляющая и снова экономической безопасности / Н. И. Воропай, Г. Б. Славин, М. Б. Чельцов. // Вісник Укр. будинку екон. і наук.-техн. знань. – 1998. – № 6. – С. 5-7.

6. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД. – 1997. – 144 с.

7. Юрій С. І. Фінанси : навч. посіб. / С. І. Юрій, В. М. Федосов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/n5AGai> (Останній доступ до ресурсу: 12.11.2016 р.).

8. Оспіщев В. І. Фінанси : навч. посіб. / В. І. Оспіщев, О. П. Близнюк, І. Лачкова та ін.; за ред. В. І. Оспіщева. – К. : Знання, 2006. – 189 с.

9. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України № 1277 від 29.10.13 р. / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/tGyLuvv>. (Останній доступ до ресурсу: 12.11.2016 р.).

O. Yurchenko. Economic essence of financial security as part of economic security

In the article the economic substance of the definition of "financial security" as a component of economic security, singled place financial security of the state system of economic security, summarizes the financial security and their indicators.

Keywords: financial security, economic security, bank security, security of non-banking financial sector\ debt, budget, currency, monetary, security.

Науковий керівник – асистент Боднар О. А.

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 332.055.2

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

***М. І. Богачук, студентка обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет***

У статті розглянуто сутність і складові інноваційної діяльності України. Наведено основні моделі інноваційної діяльності. Досліджено сучасний стан інноваційної діяльності України. Виявлено необхідність запровадження заходів щодо своєчасної адаптації до змін.

Ключові слова: інновації, індекс інноваційного розвитку, свобода бізнесу.

Постановка проблеми. Економічне зростання країни в умовах сталого розвитку та обмеженості природних ресурсів є запорукою інноваційної діяльності. Інноваційний розвиток держави виступає основною стратегією ведення бізнесу, в якому знання та капітал є конкурентними перевагами для країни та її регіонів більше ніж природні ресурси.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань інноваційної діяльності здійснили наступні вчені: Є.В. Редзюк, Е.О. Уткін, Г.А. Краюхин, М.Т. Пашуту, В.П. Семиноженко, П.Г. Перерва, Б. Твісс. Але, більшість питань залишаються досить не вирішеними.

Метою роботи є дослідження сутності інноваційної політики України та перспектив її розвитку в умовах трансформації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під інноваційною діяльністю розуміється вид економічної діяльності суб'єкта господарювання, який побудований на використанні наукових досліджень та випуском на ринок новітніх конкурентоспроможних товарів.

Інноваційна діяльність в Україні побудована на принципах:

- орієнтація на інноваційний розвиток України;
- визначення пріоритетів інноваційного розвитку;
- розробка законодавчо-нормативної документації інноваційного розвитку;
- забезпечення взаємодії всіх сфер життя в розвитку інноваційної діяльності;
- фінансова підтримка інноваційної діяльності;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності.

При розгляді державної інноваційної політики не варто забувати й про ризики. До найбільш поширених видів інноваційних ризиків належать ті, що пов'язані з нестабільністю економічного законодавства та поточної економічної ситуації: ризик умов інвестування та використання прибутку; зовнішньоекономічний ризик; ризик несприятливих змін у державі; неповна або неточна інформація про динаміку технічно-економічних показників, параметри нової техніки та технології, коливання ринкової кон'юнктури, цін, валютних курсів; виробничо-технологічний ризик; невизначеність цілей, інтересів та поведінки учасників, неповна або неточна інформація про фінансовий стан та ділову репутацію підприємств-учасників.

Виділяють три стратегічні моделі інноваційної політики:

1. Стратегічна модель “перенесення” – інноваційна діяльність передбачає закупівлю іноземного науково-технічного потенціалу для економіки власної країни;

2. Стратегічна модель “запозичення” – полягає у виробництві продукції, яка вироблялася раніше в індустріально розвинених країнах з використанням дешевої робочої сили та частки власного науково-технічного потенціалу;

3. Стратегічна модель “нaroщування” – заснована на використанні власного науково-технічного потенціалу, іноземних вчених, об’єднанням фундаментальних та прикладних наук для створення нової продукції та технологій.

Україна має абсолютно всі умови для стратегії нарощування інноваційної діяльності.

Розглянемо величину витрат підприємств на інноваційну діяльність (рис. 1).

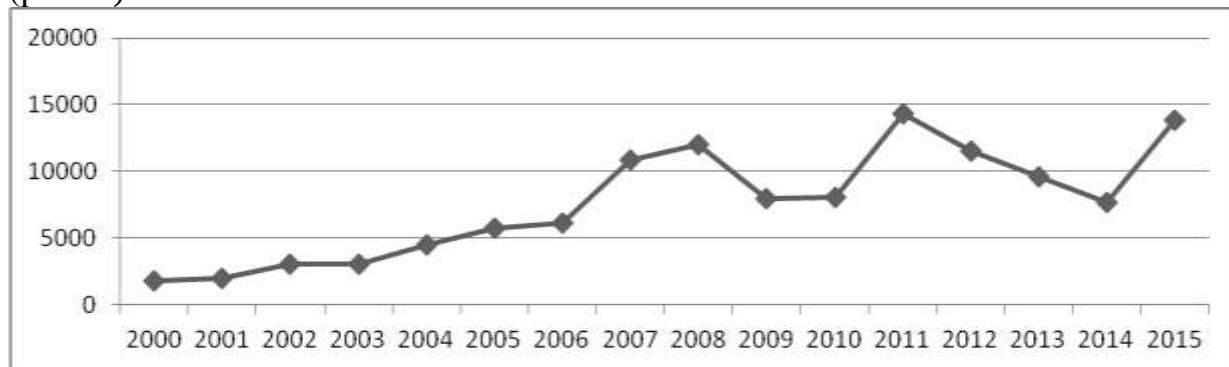

Рисунок 1 – Динаміка витрат на інноваційну діяльність в Україні в 2015 році, млн.грн

Джерело: розроблено автором з використанням [2]

За оцінкою вкладених коштів в інноваційні розробки слід звернути увагу, що в 2015 році кошти були вкладено у внутрішні НДР (1834,1 млн. грн), зовнішні (205,4 млн. грн), придбання нових технологій (84,9 млн. грн), придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (11141,3 млн. грн) та інші витрати (548 млн. грн).

Глобалізація інноваційних процесів набуває всеохоплюючого характеру. Серед основних напрямів інноваційної діяльності є дослідження інноваційних рейтингів світового економічного розвитку. Інноваційні рейтинги оцінюються за допомогою інноваційного індексу, який включає три групи індикаторів:

1. Ресурсні можливості (людські та фінансові ресурси);
2. Інноваційна активність суб'єктів господарювання (інвестиції, підприємництво);
3. Економічний ефект (рівень зайнятості на наукоємних підприємствах).

За інноваційним індексом держави розділяються на чотири групи:

- а) держави-лідери (Швеція, Німеччина, Данія, Фінляндія);
- б) держави, які наздоганяють лідерів (Нідерланди, Великобританія, Франція, Кіпр, Бельгія);
- в) помірні новатори (Литва, Італія, Греція, Іспанія, Мальта, Чехія);
- г) новатори зі скромними результатами (Польща, Болгарія, Латвія, Румунія).

Україна втрачає власні інноваційні позиції посівши в 2015 році 64 місце за інноваційним індексом серед 140 країн світу. Розглянемо рейтинг країн за показниками інноваційного індексу на рисунку 2.

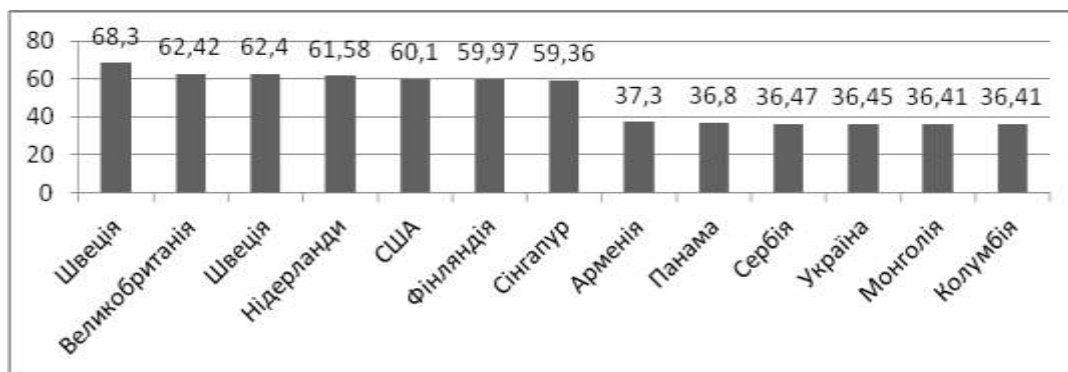

Рисунок 2 – Рейтинг країн за індексом інноваційного розвитку в 2015 році, %

Джерело: розроблено автором з використанням [2]

Серед основних показників інноваційного розвитку є показник ефективності регулювання, який включає свободу бізнесу, свободу праці, індекс валютної свободи. Порівняльний аналіз показників свободи бізнесу в Україні та сусідніх країнах представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники свободи бізнесу в порівнянні України та сусідніх держав

Країна	Працевдатне населення	Легкість ведення бізнесу	Легкість реєстрації бізнесу	Вартість проживання	Рівень знань англійської мови
Україна	22	83	30	19	середній
Греція	5,3	36	93	27	високий
Білорусь	4,5	44	12	29	-
Польща	18,5	25	85	25	Дуже високий

Джерело: розроблено автором з використанням [2]

Незважаючи на високі показники ведення бізнесу Україна залишається відсталою за рівнем інноваційного розвитку від передових країн світу. За рівнем свободи праці Україна має значні переваги за рахунок великої кількості фахівців та не високої оплати праці.

Загальновідомо, що лише та країна, що має розвинену систему захисту інтелектуальної власності здатна генерувати та трансформувати продукти інтелектуальної діяльності, а саме, об'єкти права промислової власності на матеріальні блага, що збільшують національне багатство та слугують основою соціально-економічного розвитку країни. Проте, існування лише самої інтелектуальної власності не достатньо, оскільки, по-перше, повинен бути дієвий механізм її захисту та, по-друге, ефективний механізм її

використання, що б спирався на національну політику та стратегію інноваційного розвитку. Тобто, задля реалізації свого інноваційного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності національної економіки політика держави в сфері інтелектуальної власності, у тому числі промислової, повинна бути невід'ємною складовою інноваційної політики.

Серед причин стримування інноваційного розвитку виділяють: цінові, інформаційні та ринкові. Цінові чинники полягають у відсутності коштів підприємства, відсутності зовнішнього фінансування підприємств, занадто великі витрати на інновації.

Інформаційні чинники включають труднощі у залученні партнерів інноваційної діяльності, відтік наукових кадрів, недостатня кваліфікація персоналу, не розвинена матеріально-технічна база, відсутність інформованості про ринки та технології.

Ринкові чинники полягають у незначному попиті на інноваціях та домінування на ринках конкурентів.

Нами виділено ряд рішень з метою нейтралізації негативних чинників, що стримують інноваційні процеси, а саме:

- виділення фінансових ресурсів на модернізоване обладнання;
- застосування податкових пільг до підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність;
- нарощення частки венчурних інвестицій;
- побудова адаптивної інфраструктури інноваційної діяльності;
- підготовка кваліфікованих кадрів на основі прийняття зрозумілих ступенів освіти, постійному навчанні кадрів, підвищення мобільності викладачів та студентів.

Венчурне фінансування вважається найбільш ефективним та повинно займати не менше 70% загального обсягу інвестицій у високотехнологічне виробництво.

Венчурне фінансування повинне бути спрямоване на вирішення наступних завдань реструктуризації економіки:

- залучення значного об'єму приватного капіталу в науково-технічне виробництво, обсяг якого перевищить державні інвестиції в сотні разів;
- побудова системи залучення до господарського обігу інтелектуальної власності з іншими результатами інтелектуальної діяльності;
- модернізація вітчизняних виробничих потужностей, базою яких є високі технології;
- створення умов для раціонального використання основних фондів більшості компаній, які втратили конкурентоспроможність;
- мобілізація значних обсягів фінансових ресурсів населення з метою розвитку науково-технічної сфери;
- залучення іноземних інвестицій з метою розвитку технологічної сфери;
- створення новітніх спеціалізованих і високоприбуткових ринків цінних паперів невеликих високотехнологічних підприємств;

- зменшення рівня безробіття, що допоможе зняти проблему соціальної напруженості в країні.

Серед механізмів реалізації державної науково-технологічної та інноваційної політики виділяють програмно-цільовий метод управління, ефективність якого підтверджена світовою практикою. Державна підтримка інноваційних процесів різних рівнів повинна визначатися їх взаємозв'язком із системою державних науково-технологічних та інноваційних пріоритетів, ієрархічність складових яких повинна ґрунтуватися на прогностично-аналітичних дослідженнях та релевантному інформаційному забезпеченні.

Для структурної перебудови економіки згідно вимог інноваційної моделі слід, насамперед, побудувати нову структуру державних замовлень. Необхідно досягти того, щоб високотехнологічний інноваційний товар посів в ньому чільне місце, а також слід запроваджувати окреме державне замовлення на інноваційний товар.

Висновки. Отже, ефективна інноваційна діяльність є запорукою конкурентних переваг та забезпечення виробництва конкурентної продукції. Інноваційна діяльність України є досить результативною та вказує на вірний шлях розвитку країни. Лише інноваційно оновлене виробництво товарів має місце у майбутньому держави.

Проблемами розвитку інноваційної діяльності є відсутність державної підтримки, незадовільна податкова система, відсутність мотивації до впровадження інновацій, застаріла матеріально-технічна база, нестача фінансових ресурсів. Серед проблем також виділяють недосконалість та недостатність інформаційного забезпечення інноваційної, відсутність чіткої методології формування облікової інформації та впорядкованої системи внутрішньої звітності щодо інноваційної діяльності підприємств.

Шляхами вирішення проблем можуть бути:

- вдосконалення нормативно-правової бази державного регулювання та стимулювання інноваційної сфери;
- збільшення обсягів фінансового забезпечення інноваційної діяльності;
- створення ефективної самостійної національної інноваційної системи;
- проведення системної політики щодо стимулювання нарощування та використання інноваційного потенціалу підприємств;
- формування системи державного замовлення науково-технічної та інноваційно-технологічної продукції;
- створення умов для формування інфраструктури, яка б здійснювала фінансовий, інформаційний, консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних процесів;
- розробка пропозицій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення інноваційних процесів.

Зазначені заходи дадуть змогу сформувати сприятливий інноваційний клімат, задіяти всі необхідні механізми та стимули для підвищення зацікавленості підприємств у впровадженні наукомістких технологій.

Список використаних джерел

1. Геращенко О. Методологічні основи інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств у контексті застосування важелів венчурного фінансування / О. Геращенко // Управління розвитком складних систем. – 2014. – Вип. 19. – С. 30-37.
2. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Фарат О. В. Формування механізму реалізації державної інвестиційної політики України та напрями його вдосконалення / О. В. Фарат // Вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. – 2013. – № 1 (24). – С. 276-282.

M. Bogachuk. Innovative activity in Ukraine: problems and prospects.

The article examines the nature and components of innovation Ukraine. The basic model of innovation. The modern state of innovation Ukraine. Revealed the need for timely implementation of measures to adapt to change.

Keywords: innovations, innovative development index, freedom of business.

Науковий керівник – асистент Боднар О. А.

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 338.2

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В АНАЛІЗІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

***Т. В. Молчанова, студентка обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет***

В статті обґрунтовано основні науково-методичні підходи в аналізі потенціалу розвитку підприємства, а також виявлено три напрями уявлення про потенціал розвитку з економічної точки зору. В ході роботи надаються визначення структурних елементів потенціалу розвитку підприємства.

Ключові слова: економічний потенціал, науково-методичні підходи, виробничий потенціал, маркетинговий потенціал, інформаційний потенціал, техніко-технологічний потенціал, організаційно-управлінський потенціал, фінансовий потенціал, соціальний потенціал, інноваційний потенціал.

Постановка проблеми. В умовах нестабільності економічного середовища України розвиток підприємств залежить від ефективності формування і використання виробничого, економічного та стратегічного потенціалів. В цьому аспекті важливим питанням є систематизація, обґрунтування науково-методичних підходів його оцінки та визначення перспектив. Правильність використання даних підходів дають можливість поліпшення якості управління підприємством, як відкритою економічною системою [1].

Проведення дослідження науково-методичних підходів дозволяє виявити основні й існуючі переваги підприємства при формуванні стратегії розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки ефективності використання окремих видів ресурсів, формування та аналізу стратегічного, економічного та виробничого потенціалів підприємства розглядали: О.Ю. Амосов, Д. Васильківський, В.А. Винокуров, З.І. Галушка, В.Я. Заруба, С.І. Левик, Ю.Ю. Мороз, К.І. Редченко, Т.І. Світлична, О.М. Скібіцький, Л.М. Таранюк та багато ін. Формалізація підходів різних науковців дозволила всебічно розглянути існуючу проблему та зробити висновок щодо аналізу потенціалу розвитку підприємства.

Постановка завдання. Метою даної статті є розгляд існуючих науково-методичних підходів, що використовуються в аналізі потенціалу розвитку підприємства, а також систематизація і характеристика даних підходів. Основним завданням є розкриття функціонування даних підходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до визначення “Великого економічного словника” потенціал як економічна категорія становить наявні можливості, ресурси, запаси, засоби, що можуть бути використані для досягнення, здійснення будь-чого. Основна маса публікацій з теорії потенціалів присвячена такій категорії як економічний потенціал підприємства [3].

Аналіз існуючих наукових досліджень в сфері оцінки потенціалу підприємства дозволило виділити декілька підходів. Деякі вчені пропонують оцінку економічного потенціалу підприємства здійснювати на основі інформації, яка представлена у бухгалтерській (фінансовій) звітності. Цей підхід пропонується визначати, як балансовий, оскільки його базовими положеннями є те, що актив балансу з відповідною точністю й співставленістю характеризує економічний потенціал у вартісному вираженні, а пасив – відношення, які виникають у процесі залучення коштів. Балансовий підхід дозволяє отримати кількісні оцінки економічного потенціалу. Проте фіксація показників економічного потенціалу на відповідну дату не враховує таку його важливу ознаку як динамічність [4].

Представники вартісно-орієнтованого підходу потенціалу підприємства акцентують увагу на його вартісній характеристиці. На відміну від балансового представники вартісно-орієнтованого підходу пропонують комплексну оцінку економічного потенціалу із врахуванням таких його важливих елементів, як виробничий, фінансовий, кадровий, підприємницький, природно-ресурсний, інфраструктурний й інтелектуальний потенціал.

Індикативний підхід оцінки потенціалу підприємства використовується для визначення конкурентоспроможності підприємства шляхом розрахунку системи індикаторів, які відображають стан та використання доходів та ресурсів.

Деякі вчені приділяючи значну увагу виробничому потенціалу виробництва, відповідно пропонують здійснювати оцінку в контексті його ресурсних складових. Такий підхід можна визначити як ресурсний, де оцінюються виробничі фонди, промислово-виробничий персонал, технологія, енергія й інформація. Використання цього підходу має досить сумнівний характер, оскільки окремо не визначається економічний потенціал підприємства, перевага віддається ресурсним складовим й не враховані інноваційно-інформаційні, стратегічні, маркетингові аспекти формування й використання потенціалу.

У розвитку сучасних уявлень про потенціал підприємства з економічної точки зору можна виділити три напрями.

Представники першого (ресурсного) підходу стверджують, що потенціал – це сукупність необхідних для функціонування або розвитку системи різних видів ресурсів. До складових потенціалу в цьому розумінні відносять відповідні трудові, матеріальні, фінансові й інформаційні ресурси, які залучаються у сферу вдосконалення виробництва.

Друга група (факторний підхід) уявляє потенціал як систему матеріальних та трудових факторів (умов, складових), що забезпечують досягнення мети виробництва. Основою для такого підходу є висловлювання К. Маркса про те, що засоби праці, предмет праці та робоча сила як фактори виробництва та елементи утворення доданої вартості виступають як можливості, що підкреслює їхній потенційний характер. Для перетворення цієї можливості на дійсність “вони мають з’єднатися”. Представники даного напрямку стверджують, що дослідження ефективності розвитку економіки мають базуватися не лише на досягнутому рівні використання ресурсів, а на потенційних можливостях виробництва.

Вчені третього напрямку (системний підхід) розглядають потенціал як здатність комплексу ресурсів економічної системи (підсистеми) виконувати поставлені перед нею завдання. Потенціал, на їхню думку, це цілісне уявлення про єдність структури і функції об’єкта, вияв їх взаємозв’язку. Тобто представники останнього напрямку визначають не лише структурну (ресурсну або факторну) складову потенціалу, а й намагаються характеризувати точки функціональної залежності між ними [5].

Незважаючи на різні підходи до розуміння потенціалу підприємства, автори одностайні в думці, що він складається з певних структурних елементів:

- виробничий потенціал;
- маркетинговий потенціал;
- інформаційний потенціал (характеризує можливості створеної інформаційної бази гарантувати своєчасне та повне насичення підприємства достовірною вхідною, вихідною, нормативно-довідковою, оперативною інформацією для прийняття рішень у процесі господарської діяльності підприємства та досягнення цілей його розвитку);
- техніко-технологічний потенціал;
- організаційно-управлінський потенціал;
- фінансовий потенціал;
- соціальний потенціал;
- інфраструктурний потенціал (характеризує привабливість місця розташування підприємства з погляду розвитку ринкової інфраструктури, транспортних комунікацій та інших факторів);
- інноваційний потенціал (характеризує можливості підприємства в сфері розробки та впровадження інновацій) [6].

Серед факторів, що впливають на рівень потенціалу розвитку підприємства, слід виділяти:

- здатність до проведення макроекономічного аналізу ситуації у сфері діяльності підприємства;
- здатність до прогнозування змін в обсягах і структурі споживчого попиту;
- здатність до розробки й реалізації конкурентоспроможних ідей у сфері технології та організації технологічних процесів;
- здатність до забезпечення стійкості підприємства в умовах зміни факторів зовнішнього середовища, що негативно відбиваються на діяльності підприємства, за рахунок розробки і реалізації ефективних захисних стратегій;
- здатність до забезпечення внутрішньої гнучкості підприємства за рахунок активної інноваційної політики;
- здатність до використання конкурентних переваг у ринковій боротьбі;
- здатність до ефективного використання інвестиційних можливостей для розвитку ресурсного потенціалу;
- рівень адаптивності стратегії і тактики діяльності підприємства до змінних умов господарювання.

Кожне підприємство самостійно обирає необхідні перспективні підходи та розробляє відповідні стратегії розвитку потенціалу [2].

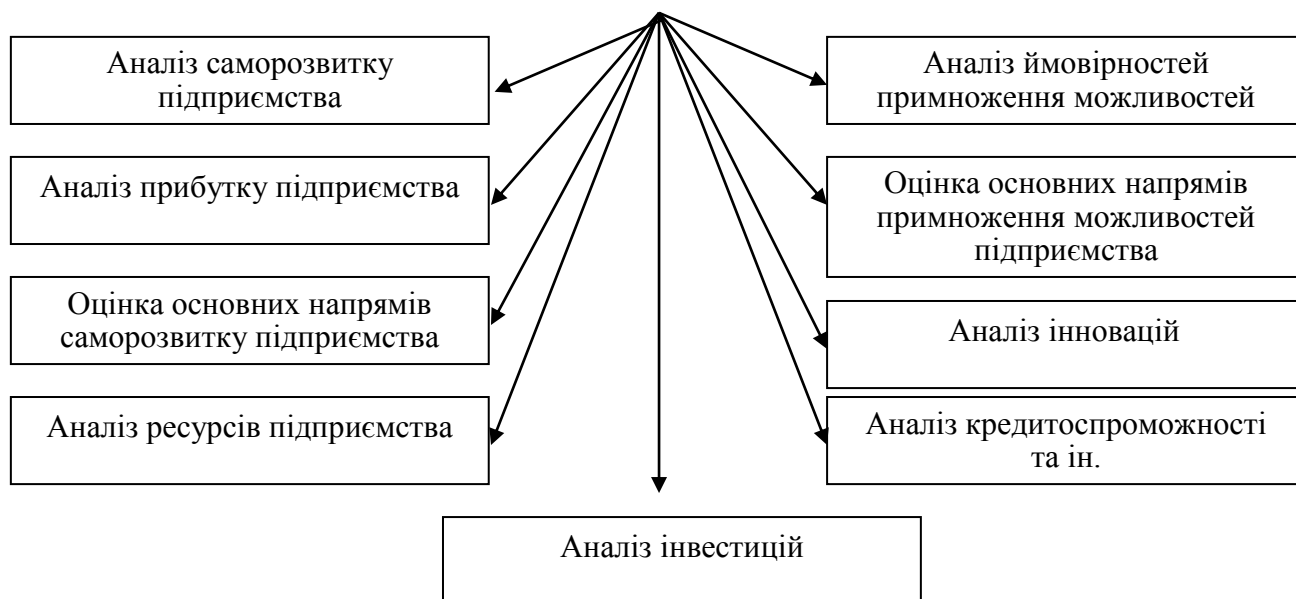

Рисунок 1 – Основні наукові підходи до аналізу потенціалу розвитку підприємства

Висновки. Таким чином, питання методичного забезпечення оцінювання потенціалу підприємства сьогодні залишаються невирішеними та актуальними. Методичний підхід має спиратися як на показники фінансово-економічного стану підприємства, так і на спеціальні характеристики, що визначають рівень потенціалу підприємства. В ході даної статті розглянули існуючі науково-методичні підходи, що використовуються в аналізі потенціалу розвитку підприємства, а також його структурні елементи. В результат дослідження виявлено недоліки деяких із методів оцінки потенціалу підприємства. Для аналізу потенціалу підприємства необхідно розробляти відповідні методи, що дозволяють визначити не тільки сам потенціал, а й ефективність його використання. Іноді підприємству для отримання більш високих показників фінансово-економічної діяльності зовсім не обов'язково збільшувати свій потенціал, а достатньо підвищити ефективність його використання. Загалом, вибір методу його оцінки залежить від багатьох чинників впливу, які слід враховувати для діагностування діяльності кожного окремо взятого підприємства.

Список використаних джерел

1. Левик С. І. Методологічні основи управління потенціалом підприємства: [монографія] / С. І. Левик. – Х. : ХНЕУ, 2004. – 215 с.
2. Винокуров З. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: [навч.-метод. посібник] / З. І. Винокуров, І. М. Репіна, О. І. Олексик. – К. : КНЕУ, 2005. – 261 с.
3. Амосов О. Ю. Оцінка потенціалу конкурентоспроможності як основного аспекту розвитку підприємства / О. Ю. Амосов. – Проблеми економіки, 2011. – 83 с.
4. Галушка З. І. Стратегічний менеджмент: [навч.-метод. посібник] / З. І. Галушка // 2006. – 247 с.

5. Заруба В. Я. Потенціал і розвиток підприємства: [навч.-метод. посібник] / В. Я. Заруба, І. В. Заблудська, О. О. Решетняк, 2009. – 400 с.
6. Скібіцький Л. М. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. посібник] / Л. М. Скібіцький. – 2005. – 352 с.
7. Мороз Ю. Ю. Економічний потенціал підприємства промисловості: формування, оцінка, управління : [автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук.] – 2006. – 37 с.
8. Редченко Т. І. Теоретичні основи аналізу та визначення сутності економічного потенціалу підприємства / Т. І. Редченко. – Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – 84 с.

T. Molchanova. Scientific and methodological approaches used to analyze the potential of the company.

In the article the basic scientific and methodological approaches in analyzing the potential development of the company and identified three areas of understanding of the potential development economically. The work provided the definition of the structural elements of the development potential of the company.

Keywords: economic potential, methodological approaches, manufacturing capacity, marketing capacity, information capacity, technical and technological capabilities, organizational and management capacity, financial capacity, social capacity, innovation potential.

*Науковий керівник – асистент Боднар О. А.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.71

**ВПЛИВ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА БАНКІВСЬКУ
СИСТЕМУ УКРАЇНИ**

***Т. М. Роман, студент обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет***

У даній статті досліджено вплив іноземного капіталу на розвиток банківського ринку в умовах фінансової кризи та обґрунтовано доцільність входження іноземних банків на вітчизняний ринок.

Ключові слова: іноземний капітал, банківський ринок, банківська система, фінансові ринки, регулювання.

Постановка проблеми. На сучасному етапі у банківській системі України, банки з іноземним капіталом відповідають інтересам розвитку національної фінансової системи ринкового типу, дає можливість підвищити ресурсний потенціал банку, залучає іноземні інвестиції, стають ефективнішими послуги вітчизняних банків. Економічна політика має витратити мінімум витрат і максимум вигод від участі в поділі праці. Якщо країна почне швидшими темпами відстоювати національні інтереси в цьому процесі, то кориснішими будуть ці наслідки для розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш широко проблеми надходження іноземного капіталу до банківської системи України розкрито в роботах таких вітчизняних дослідників, як О. Барановського, О. Васюренка, А. Гальчинського, В. Гейця, О. Дибі, І. Івасіва, В. Козюка, О. Петрика, А. Поручника, М. Огерчук, М. Савлука, В. Стельмаха, Ф. Шпиґа, В. Халло та інших. У своїх працях вони досліджують підвищення іноземного капіталу як позитивний аспект, і як негативний – в процесі розкриття фінансових криз.

Постановка завдання. Дослідити вплив іноземного капіталу на банківську систему України з точки зору допустимих непередбачуваних ситуацій для фінансової стабільності національної економіки, а також обґрунтувати доцільність входження іноземних банків на вітчизняний ринок.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми значного надходження іноземного капіталу відносяться до більшості країн світу. Ці проблеми пов'язані з євроінтеграційним курсом, фінансової глобалізації та пом'якшення державного тиску фінансових послуг. В свою чергу зростає втручання іноземних інвесторів у роботу банків.

Іноземний банківський капітал – це сукупність інститутів, які повністю або частково створені за рахунок іноземного капіталу, здійснюють свою діяльність на території країни і сприяють розвитку банківської системи [1].

В. Геєць зауважив, що визначальними мотивами входження іноземних фінустанов на ринки східно- та центральноєвропейських країн були ринкові (експансія на нові регіони з метою досягнення вищого рівня прибутковості), а також регуляторні чинники [1]. Але деякою мірою відрізняються від зазначених положень висновки західних дослідників, які говорять про те, що вихід іноземних банків на ринки Східної Європи пояснювався здебільшого кон'юнктурним фактором внаслідок низької платоспроможності національної банківської системи та не підпадає під стандартні критерії інтернаціоналізації фінансового-кредитного сектору країни [2].

На сучасному етапі нараховується понад 100 країн, де існують ті чи інші обмеження доступу іноземних банків на внутрішні ринки банківських послуг [3].

У свою чергу, Національний банк України [4] визначає позитивних моментів більше ніж негативних. Серед позитивних моментів виділяє такі:

1. Більш швидке та ефективне впровадження передових методів банківської діяльності. Система менеджменту іноземного банку та наявність новітніх інформаційних технологій може покращити ефективність функціонування національної банківської системи.

2. Підвищення якості кредитного аналізу.

3. Зростання обсягу кредитних ресурсів та посилення стабільності їх джерел. Іноземні банки з більш високою капіталізацією, на відміну від місцевих, будуть спроможні здійснювати кредитну діяльність навіть під час економічного спаду. Досвід країн Латинської Америки свідчить про те, що філії іноземних банків не зменшували пропозицію кредитів під час економічного спаду [4]. У дійсності, вони вбачали дану ситуацію як можливість розширити присутність своїх філій шляхом процесів злиття та поглинання.

4. Розширення спектра якісних послуг, комплексний підхід до обслуговування різних клієнтів.

5. Здешевлення банківських послуг (за розрахунками експертів відміна бар'єрів у банківському секторі знизить вартість послуг на 21-28 %).

6. Трансформація банківської системи в процесі розподілу кредитно-інвестиційних ресурсів.

7. Запровадження міжнародного досвіду фінансового оздоровлення, реорганізації та реструктуризації банків, що набуває виключно важливого значення в умовах майбутніх об'єднань, поглинання і злиття банків.

8. Збільшення обсягу залучення недорогих ресурсів.

9. Покращення банківського нагляду і регулювання банківської діяльності.

10. Зменшення можливості відмивання брудних коштів.

11. Посилення дієвості національних банківських систем як засобу розподілу інвестиційних ресурсів [4].

Серед негативних виділяє такі:

1. Іноземні банки можуть бути менш схильними до здійснення кредитної діяльності у приймаючій країні, наприклад, коли економічна ситуація в країні різко змінюється, або надавати кредити виключно великим компаніям, особливо компаніям з іноземним капіталом, лишаючи компанії з низьким кредитним рейтингом та роздрібний кредитний ринок місцевим банкам [4].

2. Присутність іноземних банків може послабити позиції ще недостатньо розвиненої банківської системи країни. Місцеві банки, які не спроможні на рівних конкурувати з іноземними банками – банкрутують, що може призвести до фінансової нестабільності. Іноземні банки завдяки конкурентним перевагам “відбирають” найбільш прибуткові вітчизняні ринки та клієнтів, залишаючи місцевим банкам обслуговування інших (більш ризикових) клієнтів, збільшуючи загальний рівень ризиків їх портфелів [4].

3. Іноземні банки можуть проводити лише спекулятивну діяльність не надаючи повний спектр якісних банківських послуг. Таке спостерігалось в

Україні в другій половині 1990-х років, коли основною метою приходу частини іноземних банків було інвестування в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Після зниження ставок по ОВДП та зниження обсягів спекулятивних прибутків від цих операцій, такі банки (зокрема, “Кредіт Свісс Фьорст Бостон Україна” та “Сосьєте Женераль Україна”) згорнули свою діяльність на українському ринку банківських послуг. На сьогодні в Україні залишилося сім банків, капітал яких належить провідним банкам світу – “Райффайзенбанк Україна”, “Кредит банк (Україна)”, ІНГ банк Україна, Сітібанк (Україна), ХФБ банк Україна, Банк Креді Ліоне Україна та Банк Пекао (Україна) [3].

Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків за період 1 вересня – 1 жовтня 2016 року збільшилась з 31% до 37,9% в результаті зростання суми іноземного капіталу, в т. ч. за рахунок докапіталізації банків з російським капіталом на 16,6 млрд. грн. У вересні також спостерігалось незначне зростання достатності регулятивного капіталу, переважно за рахунок скорочення обсягу активів, зменшених за ризиком. Частка простроченої заборгованості за кредитами у вересні продемонструвала невелике зростання: з 18,6% на початок місяця – до 19,9% на 1 жовтня. Це пояснюється зростанням на 9,0 млрд. грн. загальної суми прострочених кредитів за одночасного скорочення на 18,6 млрд. грн. обсягу наданих кредитів. В той же час, за вересень 2016 року загальний обсяг збитків діючих банків становив 6,1 млрд. грн., при цьому 77% збитків понесли два банки. Проте 68 банків отримали за минулий місяць прибуток на загальну суму 1,1 млрд. грн [3].

Наразі іноземний капітал в Україні представлений 23-ма країнами. Найбільшу частку в загальній сумі становить капітал Кіпру (20,3%), Австрії (20,3%), Франції (12,3%), Росії (9,7%), Нідерландів (8,2%), Польщі (7,9 %), Швеції (6,1%). Найбільша частка іноземних активів контролюється інвесторами з колишніх метрополій – Росії (12%) та Австрії (35%). Спільність історичного минулого і геополітичні амбіції урядів даних держав безперечно відіграли свою роль у процесі захоплення українського банківського ринку. Решта великих банків з іноземним капіталом належить французьким, італійським, угорським, німецьким, шведським інвесторам, що свідчить про особливу зацікавленість у контролі над українським банківським бізнесом фінансових інститутів з Європейського Союзу [3].

За результатами з січня по жовтень 2016 року, частка іноземного капіталу в статутному капіталі України банків зменшилася з 129053 млн. грн. на 59007 млн. грн., що є позитивним показником у діяльності банку [3].

Збільшення частки сектора банківської системи, який контролюється іноземним капіталом, потенційно може призвести до перерозподілу кредитних ресурсів, які інвестують банки на розвиток української економіки. З метою уникнення цього доцільним є введення змін до системи банківського регулювання та нагляду в Україні. Збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі повинно відбуватися з урахуванням внутрішніх умов

розвитку банківського сектора та підвищення конкурентоспроможності українських банків. Вплив іноземних банків на розвиток вітчизняної банківської системи відбувається поступово. Безумовно, сьогодні ще важко передбачити всі наслідки впливу іноземних банків на розвиток української банківської системи. Проте, вже зараз помітними є нові тенденції, до яких можна віднести, зокрема, посилення конкуренції між українськими та зарубіжними банками за клієнтів, у результаті чого зростає якість обслуговування, розширюється асортимент послуг; зміни в структурі джерел формування банківського капіталу (іноземні банки через свої материнські структури отримали доступ до дешевших, ніж в Україні, фінансових ресурсів); зростання залежності банківської системи України від іноземного капіталу у зв'язку з орієнтацією на дешевші ресурси [5].

Сьогодні немає потреби протистояти процесам глобалізації у фінансовій сфері. Але можна й потрібно протистояти і протидіяти впливу негативних факторів, притаманних цим процесам на нинішньому етапі їх розвитку. Необхідно управляти процесами входження іноземних банків на вітчизняний фінансовий ринок, регулювати їх діяльність у тих напрямках, які відповідають інтересам вітчизняної економіки, забезпечують стабільність функціонування вітчизняної банківської системи. Збільшення частки іноземного банківського капіталу у банківській системі України має відбуватися поступово – відповідно до створення сприятливих внутрішніх умов розвитку банківського сектору та підвищення конкурентоспроможності національного банківського капіталу [5].

Висновки. Отже, зростання кількості банків з іноземним капіталом має більше позитивних наслідків, сприяючи поглибленню економічної інтеграції України з розвинутими країнами. Але слід враховувати, що головною проблемою у діяльності філій іноземних банків є недосконалість законодавства у частині визначення інструментів впливу за необхідності на діяльність філії, що не є юридичною особою.

На сьогоднішній день немає спроб суперечити глобалізації у фінансовій сфері. Це протистоїть базовим умовам ринку, потрібно відвернути вплив негативних факторів, характерним цим процесам на теперішньому етапі розвитку. Потрібно керувати процесами входження іноземних банків на вітчизняний фінансовий ринок, регулювати їхню діяльність у тих напрямках, які відповідають інтересам вітчизняної економіки.

Список використаних джерел

1. Гесць В. Іноземний капітал у банківській системі України / В. Гесць // Дзеркало тижня. – 2013. – № 26 (605). – С. 124-126.
2. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2015 році. Експрес-випуск [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Бюлетень НБУ. – 2015. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
4. Національний банк України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

5. Крилова В. В. Перспективи консолідації банківського сектору України / В. В. Крилова, А. А. Крилова // Вісник Української академії банківської справи. – 2008. – № 1(24). – С. 76-78.

T. Roman. The influence of foreign capital in the banking system of Ukraine.

In this paper, the influence of foreign capital in the banking market in the financial crisis and the expediency of foreign banks entering the domestic market.

Keywords: foreign capital bank market, banking system, financial markets regulation.

Науковий керівник – асистент Боднар О. А.

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 338.2: 351.72

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В НАУКОВО-ДОСЛІДНІЙ РОБОТІ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

К. Хонич, студентка обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі висвітлено основні шляхи та методи здійснення регулювання та стимулювання інноваційної діяльності. Охарактеризовано напрями фінансування державної інноваційної політики України на сучасному етапі. Надано практичні рекомендації з метою активізації розвитку інноваційної інфраструктури в Україні в майбутньому.

Ключові слова: інновація, інноваційна політика, інноваційний розвиток, державна інноваційна політика.

Постановка проблеми. В сучасних умовах перехід держави на постіндустріальний рівень економіки забезпечує ефективна інноваційна політика, що має стати фундаментом, на основі якого планується та реалізується промислова політика країни. Для отримання позитивних результатів реалізації державної інноваційної політики необхідно здійснювати активну регіональну інноваційну політику. Але у мовах сьогодення державна інноваційна політика не забезпечує збільшення обсягу інновацій, що загострює проблему конкурентоздатності як на рівні регіонів, так і країни в цілому. Тому питання дослідження сутності та основних засад функціонування зазначеної політики залишається актуальним.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. У зв'язку з великим інтересом до цієї проблеми, у вітчизняній і зарубіжній літературі визначилися різноманітні підходи до участі та ролі держави в інноваційній діяльності. Проблема участі держави в інноваційній діяльності досліджувалась великою кількістю науковців, серед них: Л.І. Абалкіна, А. Динкіна, І.Г. Дежіна, С.Ю. Глазьева, Б. Губський, Д. Лук'яненко,

С. Соколенко, Ю. Козак, Ю. Макогон, В. Осипов, О. Сидоренко, Ю. Полунєєв та ін. Водночас чимало аспектів проблеми інвестиційної сфери та ролі держави в ній залишаються недостатньо розкритими та обґрунтованими.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення й обґрунтування основних напрямів забезпечення сталого інноваційного розвитку економіки України за участі держави. Завданнями даної статті є: охарактеризувати основні напрямки та методи державного стимулювання інновацій, надати рекомендації з приводу розвитку інноваційної інфраструктури України і оцінити роль держави в інноваційній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день близько 90% продукції, що виробляється в Україні, не має відповідного науково-технологічного забезпечення. Наукомісткість українського промислового виробництва не перевищує 0,3%, що в 10-20 разів менше ніж загальноприйнятий світовий рівень, а частка наденерго- і надматеріаломісткої промисловості сягає 60% ВВП. Енергомісткість української важкої промисловості, яка дає найбільше валютних надходжень, є в 10 разів вищою, ніж у Західній Європі (для порівняння: для виробництва 1 дол. ВВП США потрібно приблизно 0,3 кВт/год., Росії – відповідно 2, а Україні – 2,4 кВт/год [5, с. 221].

Для того, щоб оцінити яким чином держава може стимулювати інноваційну діяльність визначимо основні методи державного стимулювання інноваційної діяльності (табл. 1).

Основними шляхами здійснення державного регулювання інноваційної діяльності є:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального і місцевого рівнів;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захист прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансова підтримка виконання інноваційних проектів [1, с. 80].

Таблиця 1

Методи державного стимулювання інноваційної діяльності

Форми	Інструменти
Податкове стимулювання	Зниження ставки податку, інноваційна податкова знижка, відміна податків на реінвестування, податкові угоди з іншими країнами, податкові кредити
Фінансове стимулювання	Прискорена амортизація, пільгові кредити, інноваційні гарантії, безвідсоткові кредити
Інфраструктурне забезпечення	Надання земельних ділянок у безоплатне користування або за пільговими цінами, надання необхідних приміщень у безоплатне користування або за пільговими цінами
Стимулювання конкретних інноваційних проектів	Цільове фінансування ресурсо- і природозберігаючого обладнання, цільове фінансування проектів на підвищення кваліфікації,

	перепідготовку кадрів, поліпшення умов праці, сприяння у проведенні техніко-економічного обґрунтування проектів
--	---

Джерело: [9]

Дослідження показують відсутність податкових стимулів використання відкриттів, впровадження результатів НДДКР, нових технологій. Не виконуються положення Закону України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій”, вимоги Указу Президента України, виданого в 2006 році, про подання до Верховної Ради України законопроекту “Про стимулювання інноваційної діяльності та виробництві високотехнологічної продукції в Україні”, який передбачав застосування інвестиційно-інноваційного податкового кредиту і прискореної амортизації [7, с. 154].

Якщо Україна надалі не звертатиме увагу на світові тенденції інноваційного розвитку, то це призведе до втрат науково-технологічного потенціалу високотехнологічного сектора і обмеже можливості мати власні конкурентні переваги.

Тому державна інноваційна політика України на сучасному етапі має використовувати джерела фінансування на такі напрями:

- розвиток і модернізація паливно-енергетичного комплексу, створення власної бази та інфраструктури енергоносіїв, впровадження енергозберігаючих технологій;
- структурна перебудова народного господарства;
- розвиток інфраструктурних галузей з використанням інноваційних проектів;
- реконструкція і створення нових, екологічно чистих виробництв; інвестування галузей і виробництв, які сприяють розширенню конкурентного середовища, розвитку приватизації й підприємництва [8, с. 288].

Необхідно сформувати нормативно-правову базу забезпечення рівноправного входження України в науково-технологічний простір країн Європи та світу. Нормативно-правова база повинна формуватися у відповідності з тенденціями, що спостерігаються у світі. Україна приєдналася до більшості існуючих угод та конвенцій у сфері захисту інтелектуальної власності, ноу-хау тощо.

Для віднесення України до країн з високим інноваційним розвитком необхідно залучати зарубіжних інвесторів до розвитку вітчизняної сфери інновацій та вести активну політику міжнародного співробітництва.

При недостатності внутрішніх ресурсів країни для підтримки стабільного економічного зростання одним з факторів розвитку реального сектора економіки України слід визнати прямі іноземні інвестиції. Сьогодні відношення прямих іноземних інвестицій до ВВП коливається в Україну на рівні 1,21-2,39%. На думку економістів, для макроекономічної стабілізації країни з перехідною економікою, можливості її інтеграції у світову економіку і соціального добробуту необхідно забезпечити щорічні темпи зростання інвестицій на рівні 10-12% ВВП [2].

Щодо інвесторів з розвинутих країн Європи, Азії та США, то, як свідчить статистика, вони можуть бути залучені не тільки до вже існуючих підприємств, але і для здійснення інвестицій в нові проекти та виробництва. Важливим кроком в цьому напрямі повинно стати створення відповідних баз даних та підрозділів (агенцій) у міністерствах і відомствах, які мають проводити активну політику залучень інвесторів через проведення відповідних конференцій, презентацій тощо.

Висновки. Отже, враховуючи вищевикладене, з метою активізації розвитку інноваційної інфраструктури в Україні необхідно:

1. Удосконалювати механізм процесу створення та ефективного функціонування інноваційних структур, в першу чергу технополісів.
2. Регіональним органам влади необхідно надати повноваження приймати рішення щодо тих чи інших інноваційних структур. Центральним органам ж повинна бути відведена роль координування зусиль місцевої влади щодо створення регіональних і технологічних мереж інноваційних структур та сприяння їх інтеграції в європейську і світову інноваційну мережу.
3. Розробити державну програму організації в Україні технопарків та бізнес-інкубаторів.
4. Законодавчо визначити організаційно-правові засади діяльності бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів, і тим з них, які пройдуть державну акредитацію, будуть відповідати встановленим нормативам, надавати різні форми підтримки, спрямовуючи їх діяльність на випуск інноваційної продукції та надання послуг інноваційним підприємствам.
5. Більше уваги приділяти проблемам інтеграції науки і виробництва, об'єднання зусиль науково-дослідних інститутів і установ, конструкторських організацій, територіальних інноваційних структур різних форм власності з розробки нових та ефективних технологій і продукції для забезпечення безперервності інноваційного процесу.

Список використаних джерел

1. Білюк А. В. Пріоритети державного податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні / А. В. Білюк // Економіка та держава. – № 1 (73). – 2009. – С. 80-83.
2. Богуславська О. Г. Інноваційна діяльність як фактор забезпечення економічного розвитку / О. Г. Богуславська // Вісник НКУВ. – 2008. – № 35. – С. 21-32.
3. Прядко І. В. Особливості регіональної інноваційної політики України / І. В. Прядко // Комунальне господарство міст. – 2014. – № 15. – С. 57-67.
4. Ратушка Т. К. Бізнес-інкубатор міжрегіонального типу: форма стимулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві / Т. К. Ратушка // Вісник: серія – Економічні науки. – 2016. – № 41. – С. 75-84.
5. Семенихин Г. В. Инновационная деятельность в Украине. Проблемы и пути их преодоления / Г. В. Семенихин // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2014. – № 10. – С. 221-228.
6. Стойко І. В. Аналіз досвіду здійснення інноваційної політики зарубіжними країнами [Електронний ресурс] / І. Стойко, Ю. Вовк, О. Юрчак // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип. 2 (5). – Режим доступ : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11siipzk.pdf>.

7. Третяк В. Проблеми формування та напрямки реалізації регіональної інноваційної політики / В. Третяк, Н. Дронова // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 2. – С. 154-156.

8. Чепеленко А. М. Інноваційний розвиток як чинник конкурентоспроможності економіки України / А. М. Чепеленко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – № 53. – С. 288-294.

9. Швобод Г. Ю. Роль державного регулювання в інноваційній діяльності України [Електронний ресурс]. – Режим доступ : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/182>

10. Яненко І. Г. Інноваційний розвиток підприємства: [навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей] / І. Г. Яненко, І. С. Комаренко. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – 318 с.

K. Khonich. The state's role in the research work as a factor of Innovation in Ukraine.

There are the main ways and methods to regulate and stimulate innovation in the article. The direction of financing state innovation policy of Ukraine, were described. Practical recommendations, to enhance the development of innovation infrastructure in Ukraine in the future, were given.

Keywords: innovation, innovation policy, innovative development, state innovation policy.

Науковий керівник – асистент Боднар О. А.

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.6

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

***О. В. Юхимець, студентка обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет***

У статті розглянуто сутність і складові фінансового сектору України. Визначено основні суб'єкти фінансового сектору. Досліджено сучасний стан суб'єктів фінансового сектору України. Виявлено необхідність запровадження заходів щодо покращення їх діяльності.

Ключові слова: фінансовий сектор, кредитування, страхування, лізинг, пенсійне забезпечення.

Постановка проблеми. Розвиток фінансового сектору є важливою сферою національної економіки, в якій формуються та розподіляються фінансові ресурси та послуги пов'язані з діяльністю фінансових установ.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань розвитку фінансового сектору здійснили такі вчені: О. Василик, В. Опарін, Л. Павлова, Л. Красавина, С. Боринець, В. Колесніков, О.В. Онікієнко, Г.Г. Козоріг та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий сектор виступає у формі фінансового ринку, що забезпечує накопичення та розподіл інвестиційних ресурсів, фінансових послуг, взаємозв'язок між споживачами та виробниками згідно правил, встановлених державою.

Розвиток суб'єктів фінансового сектору не є можливим без належного управління всіма процесами, що в них протікають (ефективне управління персоналом, управління вхідними та вихідними фінансовими потоками, прибутком тощо). Актуальність даної тематики визначена необхідністю дослідження специфіки управління окремими суб'єктами фінансового сектору, вдосконалення елементів механізму функціонування таких суб'єктів. Суб'єктами фінансового сектору є банки, депозитні установи, фінансові посередники, допоміжні фінансові організації, страхові корпорації і пенсійні фонди. Окремі суб'єкти фінансового сектору та цілі їх діяльності наведено на рис. 1.

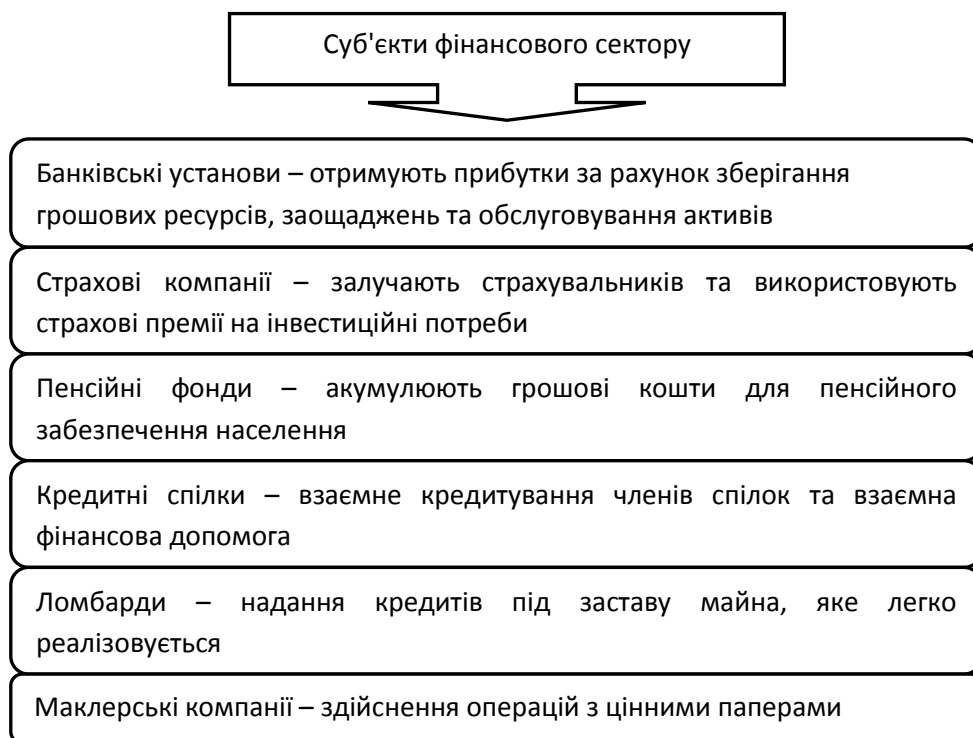

Рисунок 1 – Окремі суб'єкти фінансового сектору економіки

Джерело: розроблено автором з використанням [2]

Страхові компанії є основним сегментом фінансового сектору, який забезпечує ефективне функціонування бізнес середовища. Розвиток страхового ринку сприятиме формуванню ринкового фінансового середовища, що у свою чергу значно зменшить рівень ризику, а, відповідно, активізує діяльність населення та підприємців у фінансовому секторі, дозволить мобілізувати значні фінансові ресурси для інвестиційних проектів та сприятиме розвитку механізму фінансування через фінансовий ринок.

У контексті означеної проблеми розглянемо особливості становлення і функціонування допоміжних фінансових організацій в Україні, таких як фірми з випуском та купівлею цінних паперів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів випущених акцій в Україні, млн. грн

Місяць	2015 рік	2016 рік
Січень	1572,23	9946,8
Лютий	8689,84	686,85
Березень	3095,74	18263,68
Квітень	832,89	5325,36
Травень	14773,38	1136,57
Червень	8573,8	6975,87
Липень	1020,8	464,03
Серпень	14665,95	248
Вересень	1189,29	10843,2
Жовтень	3774,21	590,45
Листопад	6288,02	-
Грудень	64078,65	-

Джерело: розроблено автором з використанням [3]

Проаналізуємо стан страхового ринку України за 9 місяців 2015 та аналогічний період 2016 року (рис. 2).

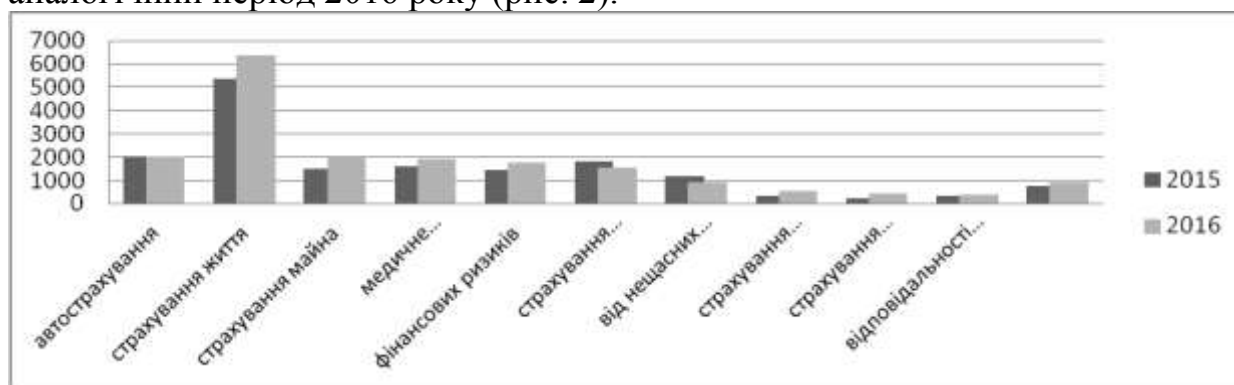

Рисунок 2 – Структура наданих страхових послуг, млн.грн

Джерело: розроблено автором з використанням [4]

Аналіз стану страхової складової фінансового сектору за 2015-2016 роки свідчить, що економічна криза, що вплинула на всі сфери економіки, позначилась і на розвитку страхування в Україні. Відсутність ціленаправленої державної політики щодо стратегії розвитку ринку страхових послуг, нестабільне фінансове середовище країни, процвітаючий рівень недовіри населення до страхування – є основними проблемами на ринку страхування України. Серед шляхів розвитку страхового підсектору, повинні стати:

- реалізація єдиного бачення стратегічного розвитку вітчизняного страхового сектору та його окремих складових;
- приведення чинного законодавства у відповідність з нормами, правилами та вимогами країн Європейського союзу;
- вдосконалення державного нагляду шляхом впровадження пруденційного нагляду за страховою діяльністю, що передбачає комплексний контроль таких параметрів діяльності страховиків, як внутрішня система управління і контролю за ризиками, прозора фінансова звітність, виявлення недоліків у діяльності страховиків на ранніх стадіях їх розвитку;

- сприяння зростанню довіри населення до страхових організацій та посередників.

Кредитні спілки здійснюють акумулювання фінансових ресурсів з подальшим розміщенням через боргові взаємовідносини з виникнення зобов'язань з повернення конкретних сум та оплата доходу за використання.

Кредитний сектор виконує наступні функції [6]:

- об'єднує заощадження держави, населення, інвесторів та підприємств;
- трансформує кошти у позиковий капітал;
- надає позики державі та населенню;
- забезпечує стабільний рівень банку і грошового ринку.

Наведемо структуру клієнтського кредитного портфелю за видами економічної діяльності в Україні (рис. 3). З приведених даних видно, що найбільшу питому вагу к структурі займає кредитування роздрібної торгівлі (34%) та переробної промисловості (25%).

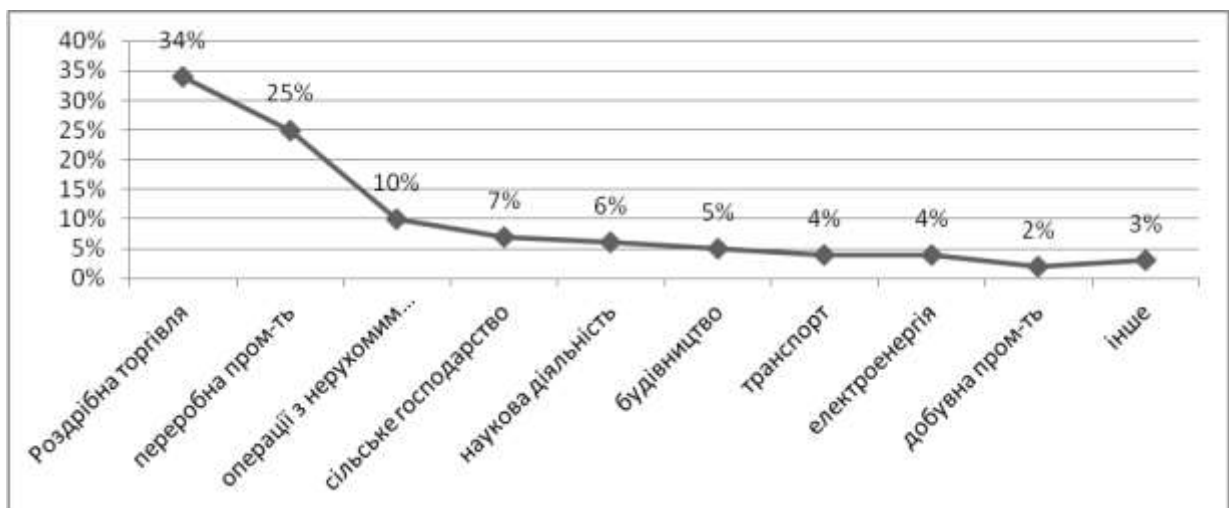

Рисунок 3 – Структура клієнтського кредитного портфелю за видами економічної діяльності в Україні в 2016 році, %

Джерело: розроблено автором з використанням [1]

У сфері недержавних пенсійних послуг України діють недержавні пенсійні фонди, компанії, що виконують функції управління активами та адміністраторів НПФ, банківські установи, які здійснюють функції зберігачів пенсійних активів, а також страхові компанії, що спеціалізуються на страхуванні життя. В Україні в 2016 році недержавних пенсійних фондів зареєстровано у 9 областях: Київська область (50 од.), Донецька область (6 од.), Дніпропетровська область (4 од.), Львівська область (2 од.), Івано-Франківська область (2 од.), Харківська область (2 од.), Одеська область (1 од.), Херсонська область (1 од.). Проаналізуємо динаміку укладених контрактів з пенсійного забезпечення (рис. 4).

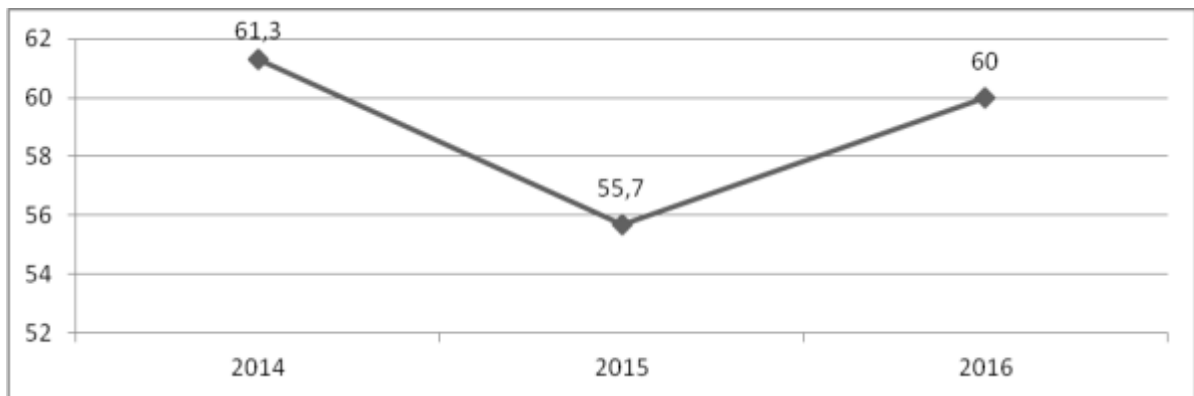

Рисунок 4 – Динаміка укладених пенсійних контрактів, тис. од
Джерело: розроблено автором з використанням [8]

Вітчизняна галузь лізингу представлена переважно лізингом легкового автотранспорту. Слабо розвинутим є лізинг виробничих основних фондів, машин та обладнання для сільського господарства, галузі медицини, житлово-комунального господарства, освіти, науки тощо.

Не досконале управління фінансовим сектором та вплив ризиків спричиняє зменшення його активності та залучення іноземного капіталу.

Те, які міри для покращення системи управління по кожному окремому суб'єкту фінансового сектору можуть бути запроваджені – вирішується відповідними фінансовими службами, а держава, у свою чергу, теж може провадити комплекс заходів, спрямованих на загальний розвиток фінансового сектору та його суб'єктів. Отже, можемо визначити напрями вдосконалення процесу управління окремими суб'єктами фінансового сектору:

- якщо суб'єктом управління виступає фінансова служба (необхідне впровадження систем управління фінансовим сектором);
- якщо суб'єктом виступає держава (необхідне створення законодавчої бази, впровадження МСФЗ, збільшення капіталізації суб'єктів фінансового сектору).

Основною метою здійснення економічного розвитку є розробка стратегії розвитку. Стратегія розвитку фінансового сектору повинна включати розробку системи нагляду та регулювання діяльності небанківських фінансових установ; вдосконалення законодавчої бази; створення незалежних органів оцінки та регулювання за діяльністю суб'єкта господарювання на ринку; розробка напрямів розвитку фінансового сектору; реструктуризація кредитів; збільшення довіри населення до банківського кредитування.

Конкретними шляхами розвитку банківського сектора України є [7]:

- розробка сучасного банківського законодавства зорієнтованого на законодавство Європейського Союзу та сучасну міжнародну практику;
- перехід банківської системи на систему обліку, що базується на Міжнародних стандартах фінансової звітності;
- створення національної платіжної системи на основі передових комп'ютерних технологій;

- створення й постійне вдосконалення системи банківського нагляду.

Конкретними шляхами розвитку страхового сектора України є [2]:

- впровадження інвестиційного страхування;
- впроваджувати обов'язкове медичне страхування;
- розробка моделі державної підтримки аграрного страхування;

Конкретними шляхами розвитку ринку цінних паперів України є [7]:

- унеможливити маніпуляцію цінами на фінансові інструменти;
- розробка іпотечного покриття;
- збільшити капіталізацію емісійних цінних паперів;
- запропонувати інвестиційно привабливі фінансові інструменти та гарантії захисту інвестицій.

Для підвищення ефективності діяльності недержавних пенсійних фондів та привабливості послуг, що вони надають, необхідно насамперед вжити заходи щодо розширення фінансового інструментарію, який забезпечує надійність та прийнятну дохідність для інвестування активів цих установ. Пріоритетними завданнями за цим напрямком є: розвиток організованого і ліквідного ринку цінних паперів та розробка нового й удосконалення чинного законодавства, що регулює створення організаційно оформлених ринків товарних ресурсів (землі, нерухомості, об'єктів комерційної інфраструктури тощо), випуск середньо- і довгострокових державних боргових цінних паперів із плаваючим доходом, іпотечних облігацій, житлових сертифікатів, що враховують рівень інфляції, та можуть бути використані або спеціально призначені для інвестування пенсійних коштів.

Висновки. Отже, сучасний етап розвитку фінансового сектору та його складових є вкрай складним, динамічним і важкопрогнозованим. Однак, саме такий період є найбільш сприятливим для впровадження інноваційних, а часом і радикальних заходів щодо реформування всього фінансового ринку. Досить є зрозумілим, що в фінансовому секторі необхідно впроваджувати кардинально нові фінансові інструменти та методи управління.

Необхідно створити такі умови у фінансовому секторі, які забезпечать інвестування приватного сектору з таких джерел, як кредити надійних банків, добре розвинений фондовий ринок, венчурний капітал та інші фінансові інструменти, а для цього необхідно побудувати прозору державну фінансову політику в напрямку регулювання фінансового ринку із поданням чітких і зрозумілих інструментів, механізмів регулювання, а також забезпеченням відповідного рівня захисту прав інвесторів та акціонерів.

Список використаних джерел

1. Аналітичний огляд банківської системи України за I квартал 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rurik.com.ua/>.
2. Козоріз Г. Г. Пріоритетні напрями модернізації страхового ринку України в умовах глобальних викликів / Г. Г. Козоріз // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 26-34.

3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ssmc.gov.ua/>.
4. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ssmc.gov.ua/>.
5. Николишин І. Ю. Роль та значення фінансового ринку в фінансовій системі України / І. Ю. Николишин, Н. В. Зізак // ХКТЕІ. – “Young Scientist”. – 2014. – № 7. – С. 53-55.
6. Онікієнко О. В. Сутність фінансового ринку, його роль у фінансовій системі та перспективи розвитку / О. В. Онікієнко, С. О. Передерієва // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2014. – № 8. – С. 127-134.
7. Параниця Н. В. Стан фінансового ринку в Україні та його вплив на розвиток економіки / Н. В. Параниця // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 10. – С. 41-45.
8. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.03.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>

A. Yuhymets. Prospects for the financial sector of Ukraine.

In the article the essence and the financial sector of Ukraine. The main subjects of the financial sector. The current state of the financial sector of Ukraine. Revealed the need to introduce measures to improve their operations.

Keywords: financial sector, credit, insurance, leasing, pension provision.

Науковий керівник – асистент Боднар О. А.

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 339.732.4:33(477)

**МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД І ЙОГО
СПІВРОБІТНИЦТВО З УКРАЇНОЮ**

***В. В. Гусаренко, студентка обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет***

У статті досліджено діяльність Міжнародного валютного фонду, визначено його цілі та функції. Проаналізовано співробітництво валютного фонду з Україною, обґрунтовано переваги та недоліки. Окреслено необхідність подальшого співробітництва України з Міжнародним валютним фондом у контексті модифікації економіки, соціальної сфери, фінансової системи, тощо.

Ключові слова: міжнародний кредит, Міжнародний валютний фонд, міжнародні фінансові-кредитні установи, квота, державний кредит, валюта, зовнішній борг.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку міжнародний кредит є важливою складовою економічних відносин між державами. Він являю собою сукупність кредитних відносин, які діють на міжнародному рівні шляхом переміщення позичкового капіталу з однієї країни до іншої.

Суб'єктами кредитних відносин на міжнародному рівні безпосередньо виступають: банки, населення, держава, підприємства та міжнародні фінансово-кредитні установи (Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції та розвитку), тощо. Сучасні міжнародні валютні відносини є дуже нестабільними. Це в свою чергу примушує велику кількість країн брати участь у координації економічної політики, яку на практиці здійснюють Міжнародний валютний фонд (далі – МВФ) та Міжнародний банк реконструкції та розвитку (далі – МБРР).

МВФ надає кредити країнам, які постраждали від фінансових криз, з однієї сторони, є дуже важливим напрямом стабілізації становища економіки країни, але з іншої, за час існування так і не зміг розробити результативних механізмів, щодо запобігання криз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема співпраці України з МВФ відображена в працях багатьох науковців. Серед них: І. Фурман, А. О. Підгірняк, Я. С. Паламар О. Михайлик та ін. Проте, тема є до кінця не розкритою та потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження співробітництва України з МВФ, обґрунтування основних переваг та недоліків.

Виклад основного матеріалу дослідження. МВФ є головним світовим фінансовим інститутом, який має статус спеціалізованої установи ООН. Він був заснований на міжнародній конференції в Бреттон-Вудсі (США) у 1944 р., та розпочав своє функціонування з 1947 р. [1]. Україна стала повноправним членом МВФ з 3 вересня 1992 р. [4].

Метою діяльності МВФ є підтримка розвитку міжнародної торгівлі, а також співробітництво у сфері валютного регулювання, надання кредитів в іноземній валюті, для країн-членів фонду, які мають нестабільне економічне становище. Така допомога поліпшує становище країн, які намагаються поповнити свій міжнародний резерв, активізувати зростання економіки, а також стабілізувати національну грошову одиницю. МВФ порівняно з іншими міжнародними фінансово-кредитними організаціями, кредитує окремі, конкретні проекти держав [2].

Країна, яка є членом МВФ, має право звернутися за фінансовою допомогою, в частині фінансування платіжного балансу, для погашення зовнішнього боргу, а також для покриття чистих міжнародних платежів по імпорту товарів. Кредитування від МВФ гарантує резервну можливість, яка поліпшить проведення заходів, щодо стабілізації економічного становища країн. Кожний член МВФ має сплачувати внесок тобто квоту, яка встановлена в спеціальних правових запозиченнях (СПЗ). Її величина залежить від економічного розвитку країни та визначається Радою директорів МВФ [3].

При вступі в членство, Україні було виділено квоту у розмірі 10678 акцій на загальну суму у 1,3 млрд. дол. США. Готівку за членство в сумі 7,9 млн. дол. в банк внесли Нідерланди. Отже, Україна з 1944 р., почала отримувати від МВФ кредити Stand-by. Варто наголосити, що частка цих

коштів була витрачена на поповнення золотовалютних резервів країни, а також на фінансування дефіциту торговельного та платіжного балансу [5].

Основні етапи співробітництва України з МВФ наведемо у табл. 1.

Таблиця 1

Основні етапи співробітництва України з МВФ

Етап	Період співробітництва	Програма фінансування	Фінансове забезпечення
1	1994-1995 рр.	Системна трансформаційна позика (STF)	763,1 млн. дол. США
2	1995-1998 рр.	Трирічні програми Stand-by	1935 млн. дол. США
3	1998-2002 рр.	Програма розширеного фінансування EFF	1591 млн. дол. США
4	2002-2005 рр.	Попереджувальний Stand-by затверджена 29.03.2004	600 млн. дол. США
5	2005-2008 рр.	Сфера технічної допомоги	Кошти не виділялись
6	2008-2010 рр.	Дворічна програма Stand-by, затверджена 05.11.2008 р.	16,43 млрд. дол., однак освоєно 10,6 млрд. дол. США
	2010-2014 рр.	Програма Stand-by, затверджена 28.07.2010 р.	15,1 млрд. дол. США
7	2015 -2018 рр.	Чотирьохрічна програма «Механізм Розширеного фінансування» EFF, затверджена 11.03.2015 р.	17,5 млрд. дол. США

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [6, 7]

Отже, на сьогоднішній день існує 7 етапів співробітництва України з МВФ. Кожний період співпраці має свої мету та певні особливості, щодо програми фінансування та фінансового забезпечення. У табл. 2, проаналізуємо поетапно витрачання запозичених коштів.

Таблиця 2

Особливості надання фінансової допомоги Україні від МВФ

Етап	Мета запозичення коштів
1994-1995 рр.	Підтримка платіжного балансу України.
1995-1998 рр.	Підтримки курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України.
1998-2002 рр.	Поповнення золотовалютного резерву України.
2002-2005 рр.	На випадок погіршення становища з валютним резервом країни, а також з платіжним балансом.
2005-2008 рр.	Необхідність поступового перенесення центру ваги у співробітництві з МВФ у площину безкредитних стосунків. Президент України наголосив: “В майбутнє – без боргів”.
2008-2014 рр.	Поповнення золотовалютних резервів Національного банку України; скасування угоди “Stand-by”, затвердженої в листопаді 2008 р.; підтримка державного бюджету.
2015-2018 рр.	Поповнення резервів Національного банку.

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [7]

Варто відмітити, що державний та гарантований борг України станом на 31.12.2015 р. складав 1572,18 млрд. грн. (65,51 млрд. дол. США), у тому числі внутрішній борг становив 508 млрд. грн., а зовнішній – 826,27 млрд. грн. (рис. 1).

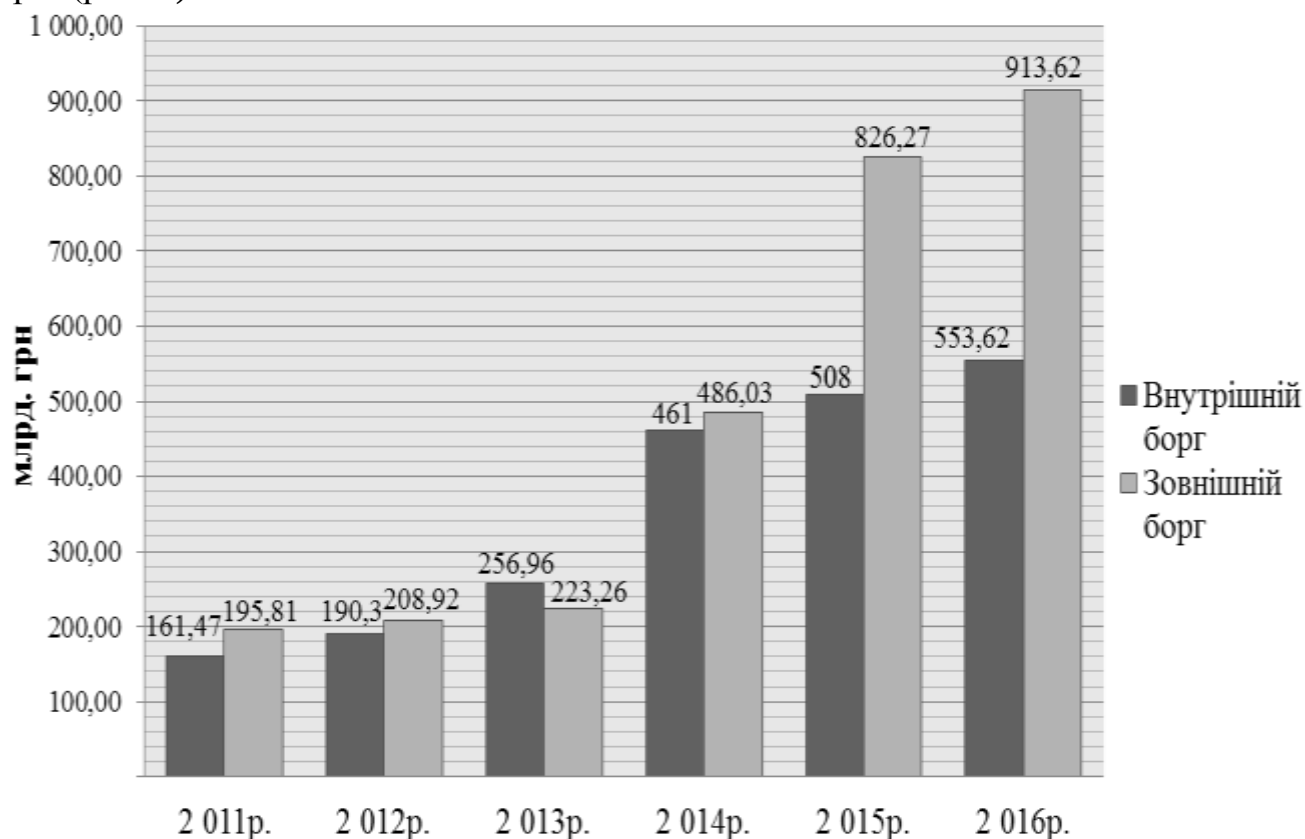

Рисунок 1 – Динаміка державного боргу України, 2011-2016 рр., млрд. грн

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [9]

Основними причинами збільшення боргу є: девальвація гривні, перевищення темпів зростання державних видатків над темпами зростання доходів, постійний дефіцит платіжного балансу країни та ін. За досліджуваний період державний борг України поступово зростає. Станом на 31 серпня 2016 р., державний та гарантований борг України складав 1708,18 млрд. грн. (66,59 млрд. дол. США), у тому числі внутрішній борг складав 553,62 млрд. грн., а зовнішній борг – 913,62 млрд. грн. Варто зазначити, що отримавши фінансову допомогу від МВФ, Україна намагається вирішити проблему зростаючого дефіциту та державного боргу тим самим збільшуючи інші борги. Стрімке нарощування боргу, його обслуговування та погашення вимагає нових запозичень.

Співробітництво України з МВФ має як позитивні так і негативні наслідки (рис. 2).

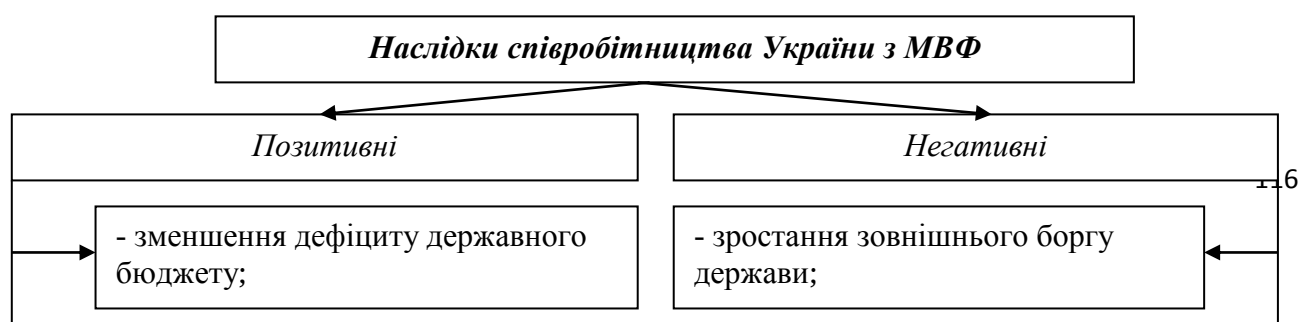

Рисунок 2 – Наслідки співробітництва України з МВФ
Джерело: побудовано автором

Висновки. Отже, для погашення заборгованості перед МВФ, Україна вимушена запозичувати нові кредити, у зв'язку з чим фінансовий борг країни нагадує фінансову піраміду. Через надмірні зовнішні кредити, економічна система України все більше стає залежною від зовнішніх факторів. Окрім того, за рахунок залучення зовнішніх коштів економіка країни належним чином не розвивається. Стійкість економіки України та її зростання досягається лише за рахунок міцних вітчизняних виробників, а також за позитивним зовнішнім сальдо. Тому, Україні потрібно прислуховуватися до своїх власних економічних імпульсів, до ситуації в цілому, яка склалася в соціальній сфері. Співробітництво, а також розрив відносин з МВФ, буде негативно впливати на розвиток країни. Потрібно враховувати, що уряду України необхідно постійно зменшувати витрати, приділяти більше уваги розробці та безпосередньому виконанню програм економічних дій, узгоджених з МВФ.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org>. – Дата останнього доступу: 08.11.16 р.

2. Міжнародний валютний фонд. Інформаційна довідка. Кредитування МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://goo.gl/13пуМО>. – Дата останнього доступу: 08.11.16 р. – Назва з екрану.

3. Фурман І. В. Міжнародний валютний фонд в контексті співпраці з Україною: сучасний стан, ризики, перспективи / І. В. Фурман, А. О. Підгірняк, Я. С. Паламар // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2015. – № 4. – С. 57-64.

4. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України від 03.06.1992 р. № 2402-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>. – Дата останнього доступу: 08.11.16 р.

5. Міністерство економіки України. Досвід співробітництва України з МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua. – Дата останнього доступу: 08.11.16 р. – Назва з екрану.

6. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://goo.gl/uZsfZF>. – Дата останнього доступу: 08.11.16 р. – Назва з екрану.

7. Інформаційна довідка щодо історії співпраці з Міжнародним валютним фондом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://goo.gl/GJEzJZ>. – Дата останнього доступу: 08.11.16 р. – Назва з екрану.

8. Михайлик О. М. Особливості міжнародного кредитування: МВФ та МБРР [Електронний ресурс] / О. М. Михайлик // Режим доступу : <http://goo.gl/>. – Дата останнього доступу: 08.11.16 р. – Назва з екрану.

9. Статистичні матеріали щодо державного та гарантованого державою боргу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://goo.gl/QePIIq>. – Дата останнього доступу: 08.11.16 р. – Назва з екрану.

V. Gusarenko. The international monetary Fund and its cooperation with Ukraine.

The article examines the activities of the International monetary Fund defined its objectives and functions. Analyzed the cooperation of monetary Fund of Ukraine, the advantages and disadvantages. Indicated the need for further cooperation of Ukraine with the International monetary Fund in the context of the modification of the economy, social sphere and financial system.

Keywords: international credit, international monetary Fund, international financial institutions, quota, public credit, currency, external debt.

*Науковий керівник – асистент Щербина Ю. О.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 330. 332 (338.436.33)

ВЕНЧУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

*А. В. Камашев, студент обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті досліджено функціонування венчурного підприємництва в Україні. Проаналізовано світовий досвід оптимальної схеми венчурного інвестування. Визначено, що завдання запуску венчурної системи є досить непростим, враховуючи ризиковану природу даного бізнесу. Узагальнено проблеми і стримуючі фактори розвитку вітчизняної венчурної індустрії.

Ключові слова: інноваційне підприємництво, венчурне підприємництво, невизначеність, ризик, венчурний капітал, фонди, інвестиції, державна підтримка.

Постановка проблеми. Для сучасного етапу розвитку світової і національної економіки характерне зростання ролі інноваційного підприємництва. Інноваційне підприємництво передбачає процес створення і комерційного використання техніко-технологічних нововведень. Як правило, в основі підприємницької діяльності лежить нововведення в області продукції або впровадження послуг, що дозволяє створити новий ринок, задовольнити зростаючі потреби користувачів. Інновації можна вважати специфічним інструментом підприємництва.

Інноваційне підприємництво має власну логіку ведення бізнесу, свої закономірності, свою статистику і динаміку. При цьому надзвичайно важливим є можливість зберігати баланс між якісними змінами на інноваційному підприємстві і забезпеченні стійкості в період його становлення і функціонування. Забезпеченню стійкості сприяє: зв'язок ідеї новатора-підприємця, яка зародилася в минулому, та її місії в сьогоденні і майбутньому; узгоджена стратегія розвитку компанії; наявність балансу між різними сферами організаційного життя (маркетингом, фінансами, технологічними ланцюжками і персоналом). Наріжним каменем ефективного функціонування інноваційного підприємництва в силу ряду об'єктивних і суб'єктивних причин і умов залишається його фінансування. В цьому аспекті особливої актуальності набувають питання основних способів фінансування розробок і впровадження інновацій, тобто поступового впровадження венчурного інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виникнення, еволюцію та особливості здійснення венчурного фінансування досліджували такі вчені як: Н. Євтушенко, М. Котова, О. Дейнеко, І. Лях, Б. Пилипенко та інші. Значна частина науковців відзначає незадовільний стан розвитку венчурного фінансування в Україні, досліджує загальні причини цього стану та пропонує заходи для подолання негативних тенденцій у становленні та розвитку сектора венчурного капіталу в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення особливостей венчурного фінансування та основних стримуючих факторів зростання його ефективності і подальших перспектив розвитку з позицій перетворення венчурних фондів на головне джерело фінансування інноваційної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. За даними Української асоціації інвестиційного бізнесу, в Україні існує близько 50-ти “венчурних” фондів, 5-ть з яких сформовано за участю іноземного капіталу [5]. На законодавчому

рівні функціонування венчурних фондів в Україні передбачено Законом України “Про інститути спільного інвестування” [8]. Але в даному законодавчому акті йдеться лише про інвестиційні фонди, які здійснюють діяльність, пов’язану з об’єднанням (залученням) грошових коштів інвесторів для отримання прибутку від вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість, тобто інвестиції у вже існуючий бізнес або нерухомість.

Не вирішує належним чином питання венчурного фінансування і Закон України “Про інноваційну діяльність” [7]. Зокрема, процедура фінансової підтримки інноваційних проєктів Державною інноваційною фінансово-кредитною установою передбачена тільки за рахунок надання кредитів чи передавання майна у лізинг. Така процедура здійснюється за умови наявності гарантій повернення коштів у вигляді застави майна, договору страхування, банківської гарантії, договору поруки, тощо. Таким чином, питання організаційно-правового та фінансового забезпечення венчурного інвестування усе ще вивчено недосить повно.

Сучасні умови розвитку економіки, а відповідно, і інноваційного підприємництва актуалізують, і навіть ставлять на перше місце питання невизначеності і ризику. У відповідь на необхідність зниження впливу даних чинників практика організації пошукових досліджень і впровадження результатів у виробництво запропонувала таку своєрідну форму підприємництва, як венчурна діяльність.

Під венчурною інноваційною діяльністю прийнято розуміти інноваційну діяльність, яка пов’язана з великим комерційним ризиком і, як правило, довгостроковими фінансовими вкладеннями. Починаючи з 1950-1960-х років венчурний капітал став одним з основних двигунів зростання різноманітних бізнес-проєктів. За останні 30 років венчурний капітал створив сотні тисяч нових робочих місць і мільярди доларів додаткових доходів, став основним двигуном комп’ютерної індустрії. Завдяки венчурному капіталу стала можливою поява таких компаній, як: DEC, Apple, Compaq, Sun, Microsoft, Intel, Silicon Graphics, Google, Skype, тощо. У Західній Європі налічується близько 500 фондів прямих і венчурних інвестицій з щорічним обсягом інвестицій в 14,5 млрд євро [5].

Венчурне підприємництво виступає в різних формах і охоплює велику сукупність економічних відносин. Створенню структур венчурного підприємництва передують формування ряду визначальних ознак-компонентів:

- ідеї-інновації нового виробу, технології;
- суспільної потреби і потреб підприємця, готового на основі запропонованої ідеї організувати нову фірму;
- ризикового капіталу для фінансування.

Венчурні підприємства можуть бути двох видів:

- 1) здійснювати власний ризиковий бізнес;
- 2) впроваджувати внутрішні ризикові проєкти великих корпорацій.

У свою чергу, власний ризиковий бізнес представлений двома основними видами господарюючих суб'єктів: незалежні малі інноваційні фірми і фінансові установи, що надають їм капітал.

Венчурний (ризиковий) капітал є особливою формою вкладення капіталу в об'єкти інноваційної діяльності з високим рівнем ризику в надії на швидке отримання високих доходів. Венчурному капіталу властива подвійна природа, з одного боку, це ризик і спроба отримати дохід від нововведень, а з іншого – прагнення не втратити, а збільшити капітал. Таким чином, венчурний капітал – це сукупність джерел фінансування, призначених для інвестування в інноваційне підприємництво, що відрізняються високим ступенем ризику і які передбачають отримання високого доходу.

Венчурний капітал, як правило, акумулюється в венчурних фондах. При цьому фінансування венчурних фондів здійснюється за рахунок вкладів великих корпорацій, банків, пенсійних, страхових, інших фондів, приватних коштів, тощо.

Інвестиції венчурного капіталу мають наступні основні характеристики:

- є довготривалими – від трьох до семи років;
- об'єкти інвестування – компанії, здатні, на думку венчурного капіталіста, до швидкого збільшення власної ринкової вартості за рахунок розробки та впровадження інновацій або реінжинірингу бізнес-процесів;
- інвестор за допомогою керуючої компанії здійснює контроль над інвестиціями через співпрацю з командою керуючих інвестованою компанією з метою надання підтримки та консультацій, що спираються на експертизу, досвід і контакти венчурних капіталістів, що збільшує цінність інвестицій;
- доходи від вкладень капіталу більшою мірою мають форму приросту вартості капіталу в кінці періоду інвестицій.

Венчурне фінансування має ряд особливостей, які відрізняють його від банківського фінансування або фінансування стратегічного партнера, зокрема:

1. Венчурне фінансування неможливе без принципу “схваленого ризику”. Це означає, що вкладники капіталу заздалегідь погоджуються з можливістю втрати коштів при невдачі фінансованого підприємства в обмін на високу норму прибутку в разі її успіху.

2. Такий вид фінансування передбачає довгострокове інвестування капіталу, при якому вкладникові доводиться чекати в середньому від трьох до п'яти років, щоб переконатися в перспективності проекту, і від п'яти до десяти років, щоб отримати прибуток на вкладений капітал.

3. Ризикове фінансування розміщується не як кредит, а у вигляді пайового внеску в статутний капітал – венчура. Знову створені підприємства, як правило, користуються юридичним статусом партнерств, а вкладники капіталу стають в них партнерами з відповідальністю, обмеженою розмірами вкладу. Залежно від частки участі, яка обумовлюється при наданні грошей,

ризикові інвестори мають право на відповідне одержання майбутніх прибутків від фінансованого підприємства.

4. Венчурний підприємець на відміну від стратегічного партнера рідко прагне захопити контрольний пакет акцій компанії. Зазвичай це пакет акцій порядку 25-40%.

Стримуючими факторами розвитку венчурного підприємництва в Україні є:

- нестабільність економіки і постійні зміни законодавства;
- наявність неефективної системи оподаткування;
- нерівноправність венчурних фірм на ринку кредитних і інвестиційних ресурсів;
- недолік управлінських навичок власників і менеджерів малих інноваційних підприємств;
- високий рівень орендної плати будівель, приміщень, обладнання;
- падіння внутрішнього платоспроможного попиту;
- нерозвиненість ринкової інфраструктури, яка сприяла б розвитку венчурного підприємництва;
- відсутність внутрішніх стимулів у менеджерів і підприємців для здійснення довгострокових інвестицій і розвитку технологій, як наслідок, неможливість розвитку венчурного підприємництва;

Ситуацію, яка склалася в системі вітчизняного венчурного підприємництва, можна охарактеризувати наступними особливостями:

- недостатність коштів в національних венчурних фондах;
- провідна роль в якості інвестора належить ЄБРР;
- регіональний, а не галузевий принцип формування фондів.

Особлива роль у розвитку венчурного фінансування належить державі, так, саме державні органи визначають і закріплюють “правила гри” в даному виді підприємництва, а також здійснюють комплекс заходів щодо стимулювання і розвитку, як венчурного фінансування, так і бізнесу.

Виходячи з досвіду країн, що побудували в 1990-і роки свою венчурну індустрію (країни Європи, Ізраїль, Китай, Тайвань), адміністративна роль держави при формуванні венчурної системи досить суттєва [5]. Всі заходи фінансового та інфраструктурного стимулювання повинні координуватися єдиним урядовим органом, цільовими завданнями якого має стати збільшення числа малих інноваційних компаній, зростання венчурних інвестицій в них, числа успішних “виходів”, а також зростання частки інноваційної продукції в ВВП країни.

У контексті вищесказаного можна виділити основні функції, які має взяти на себе держава:

- акумулювання коштів на наукові дослідження та інновації;
- координація інноваційної діяльності венчурних підприємств;
- стимулювання венчурного підприємництва;
- створення правової бази венчурного підприємництва;
- кадрове забезпечення венчурного підприємництва;

- формування інфраструктури, що забезпечує розвиток венчурного підприємництва;
- регулювання соціальної та екологічної спрямованості венчурного підприємництва;
- регулювання регіональних аспектів венчурного підприємництва;
- регулювання міжнародних аспектів венчурного підприємництва.

Реалізація наведених функцій державними структурами повинна бути орієнтована на створення середовища, сприятливого для розвитку інноваційного підприємництва, покликана сприяти інноваційному способу розвитку як великих, так і малих венчурних підприємств.

Основні заходи державної підтримки розвитку венчурного капіталу можна розділити за ступенем важливості на прямі і непрямі. Прямі заходи підтримки венчурного капіталу включають конкретні механізми державної підтримки, спрямовані на збільшення пропозиції венчурного капіталу. Непрямі заходи підтримки венчурного капіталу включають: розвиток конкурентних фондових ринків для малих і зростаючих фірм, розширення спектра пропонованих фінансовими інститутами продуктів, розвиток довгострокових джерел капіталу, спрощення процедури формування фондів венчурного капіталу, стимулювання взаємодії між великими і малими підприємствами і фінансовими інститутами, заохочення підприємництва, тощо.

Висновки. Отже, венчурне фінансування за підтримки з боку держави може і повинно стати ефективним інструментом реалізації інноваційних процесів, стимулювання інноваційної діяльності в Україні. На державному рівні необхідно забезпечити зв'язок венчурної індустрії:

- з великими підприємствами країни, які виступають потенційними споживачами продукції малих інноваційних компаній;
- з технопарками і бізнес-інкубаторами, котрі є середовищем формування компаній-реципієнтів венчурних інвестицій;
- з сектором прямих приватних інвестицій (private equity), які інвестують в компанії на пізніх стадіях, тощо.

Вищезазначені заходи багато в чому схожі з тими, що використовувалися в Європі, Ізраїлі, а також в США в 1950-1960 рр. Вони є невід'ємною компонентою інноваційної політики в цілому. Ці заходи допоможуть створити в Україні таку венчурну індустрію, яка стане основою переведення вітчизняної економіки на інноваційний шлях розвитку і створить ефективний сектор малих наукомістких підприємств.

Список використаних джерел

1. Буряк Л. Д. Венчурне інвестування як інструмент фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва / Л. Д. Буряк, А. М. Павліковський, Н. Л. Кремпова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 4. – С. 57-61.
2. Євтушенко Н. О. Особливості фінансування інновацій венчурним капіталом / Н. О. Євтушенко // Економічний простір. – 2016. – № 110. – С. 107-117.
3. Котова М. Особливості фінансування венчурного бізнесу в Україні / М. Котова, О. Дейнеко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2014. – № 12. – С. 80-90.

4. Лях І. І. Роль механізму венчурного фінансування в підтримці національної інноваційної системи України / І. І. Лях // Стратегічні пріоритети. – 2015. – № 4. – С. 66-72.

5. Офіційний сайт фонду Євровенчурз Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.evu.kiev.ua>. – Дата останнього доступу: 11.12.2016 р. – Назва з екрану.

6. Пилипенко Б. Г. Про визначення економічної ефективності венчурного фінансування / Б. Г. Пилипенко // Фінансовий простір. – 2015. – № 3. – С. 320-330.

7. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. – Дата останнього доступу: 11.12.2016 р. – Назва з екрану.

8. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>. – Дата останнього доступу: 11.12.2016 р. – Назва з екрану.

A. Kamashev. Venture financing of innovative activity in Ukraine.

The article covers the basics of operation of venture business. Analyzed the world experience the optimal scheme of venture investment. It was determined that the task of launching a venture capital system is very difficult, because of its risky nature. Generalized development problems and constraints of the domestic venture capital industry.

Keywords: innovative entrepreneurship, venture enterprise, uncertainty; risk, venture capital, foundations, investments, governmental support.

Науковий керівник – асистент Щербина Ю. О.

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.748.12(477)

ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

О. Г. Ворошилова, студентка обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено особливості інфляційних процесів в Україні. Розглянуто причини виникнення інфляції та її соціально-економічні наслідки. Обґрунтовано необхідність державного регулювання інфляційних процесів та проведення ефективної антиінфляційної політики в Україні. Запропоновано напрями зменшення рівня інфляції в Україні.

Ключові слова: інфляція, індекс споживчих цін, причини інфляції, антиінфляційна політика, споживчий кошик.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Варто відмітити, що інфляція завжди тягне за собою негативні наслідки, серед яких: знецінення заощаджень фізичних та юридичних осіб, перешкода інвестиціям та вплив на

економічне зростання країни в цілому. Інфляція є залежною від вартості споживчого кошика, набору товарів і послуг який припадає в середньому на одну людину. На сьогоднішній день, гостро постає проблема зростання інфляційних процесів не лише в Україні, а й взагалі у всьому світі. Це зумовлює необхідність втручання та розробки реальних дій держави і уряду, котрі будуть спрямовані на ведення ефективної антиінфляційної політики, яка б могла стримувати високі темпи інфляції та запобігати руйнуванню економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інфляції ставало предметом дослідження багатьох науковців. Серед них: Дж. Кейнс, який вперше проаналізував інфляцію як елемент макроекономічної теорії, М. Фрідман, який під інфляцією розумів стійке та безперервне зростання цін, що завжди і всюди виступає як грошовий феномен, В. Марцин, П. Круш та ін. Проте, тема й надалі залишається актуальною та до кінця не розкритою, потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей інфляційних процесів в Україні, аналіз їх причин та наслідків, обґрунтування найефективніших заходів антиінфляційної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інфляцію можемо визначити, як процес знецінення грошової маси, котрий тягне за собою поступове зростання рівня цін та товари та послуги. Вона є обернено пропорційною до такого поняття як динаміка цін. Тобто, зростання цін на товари і послуги тягне за собою поступове знецінення грошей [3, с. 453].

Варто відмітити, що інфляція є досить складним явищем. Найчастіше її трактують, як знецінення грошей через зростання цін [4, с. 157]. Вона може мати різні форми прояву, зокрема відбувається: зростання цін на товари і послуги (цінова інфляція); зростання вимушених заощаджень при фіксованих державною цінах і доходах (інфляція заощаджень); зниження курсу валюти по відношенню до іноземної валюти (девальвація), тощо. Під час дослідження було встановлено, що економічна сутність інфляції полягає у знеціненні грошової маси, зниженні її купівельної спроможності та дисбалансі між попитом і пропозицією. Тобто відбувається процес переповнення каналів обігу нічим не підкріплених надлишкових паперових грошей [5, с. 43]. Якщо інфляція буде мати затяжний характер, то це в кінцевому рахунку, призведе до' негативних наслідків, зокрема, відбудеться збільшення різниці між цінами на внутрішньому та світовому ринках, що в свою чергу призведе до: зменшення доходів населення, загострення соціальних проблем у суспільстві, зменшення платоспроможного попиту населення, поширення бартерних відносин, гальмування науково-технічного прогресу, тощо.

Основним показником, за допомогою якого вимірюється рівень інфляції є індекс споживчих цін або індекс інфляції.

Індекс інфляції показує на скільки змінилася вартість фіксованого набору товарів і послуг у звітному році порівняно з базисним. Споживчий

кошик встановлюється централізовано, є однаковим для всіх регіонів України і включає найнеобхідніші товари та послуги, які потрібні для домашнього споживання. На рис. 1 зобразимо динаміку індексу інфляції в Україні за 2006-2015 рр.

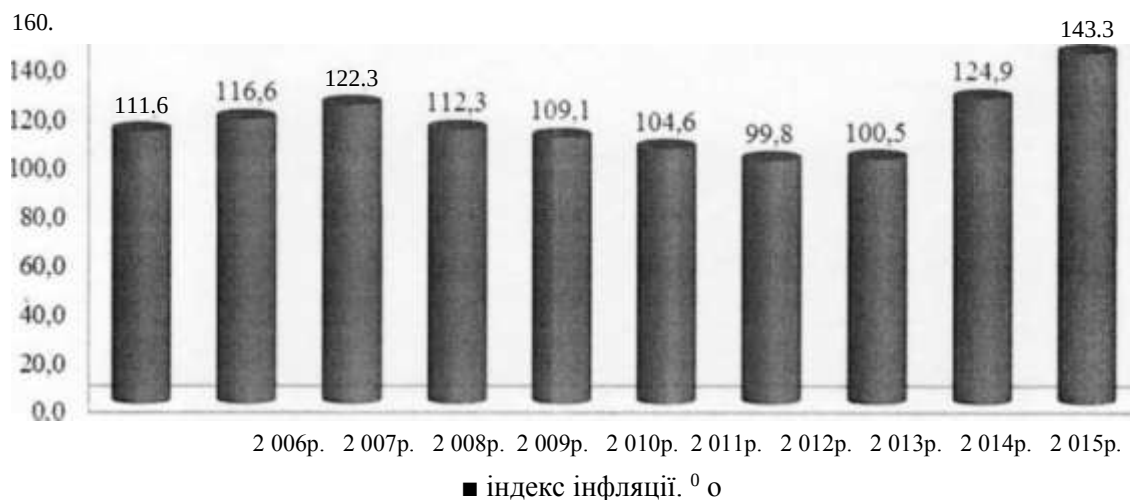

Рисунок 1 – Динаміка індексу інфляції в Україні, 2006-2015 рр.

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [7]

Аналізуючи рис. 1, можемо відмітити, що рівень інфляції впродовж останніх років збільшився. Так, у звітному 2015 р. він становив 43,3%, що на 31,7 в.п. перевищило аналогічний показник базисного року. Це потягнуло за собою негативні наслідки. Зокрема, відбулося зростання цін на природний газ (майже у 4 рази), гарячу воду і опалення (на 78,4%), електроенергію (на 66,9%), овочі (на 66,7%), соняшкову олію і яйця (на 59,4%), безалкогольні напої (на 57,8).

Можна відмітити, що проблема інфляції в Україні має суто практичне значення. Після здобуття Україною незалежності, постала проблема високого рівня інфляції, з якою країна стикається і до сьогоднішніх днів. У 1993 р. рівень інфляції становив 10256% [7]. Найбільш загальною, специфічною рисою цього періоду в Україні є те, що він був перехідним, коли ринкові методи й елементи тісно перепліталися з командно-адміністративними. Така гіперінфляція призвела до негативних наслідків. Зокрема, відбулося значне зростання цін на товари та послуги, підвищення рівня монополізації економіки, значне скорочення обсягів, як промислового, так і сільськогосподарського виробництва, підвищення цін на російські енергоносії, деформування попиту, зменшився рівень життя населення, тощо [4].

Варто відмітити, що інфляція залежить від багатьох факторів. Для того, щоб підняти економіку України, необхідно зводити показники інфляції до мінімуму. На нашу думку, першочерговим є проведення ефективної антиінфляційної політики.

У випадку, коли антиінфляційна політика є неефективною, уряд може застосувати радикальний метод оздоровлення грошового обороту в країні -грошову реформу. Проведення грошової реформи спрямоване на відновлення купівельної

спроможності грошової одиниці. Прикладом є проведена грошова реформа в Україні 02.09.96 р., коли обмінний курс становив 100 тис купоно-карбованців на 1 грн. Протягом цього періоду суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізували товари й надавали послуги населенню, були зобов'язані без обмежень приймати для оплати проданих товарів і наданих послуг, як українські карбованці (з урахуванням курсу обміну), так і гривні, а здачу видавати у гривнях і копійках. Така реформа отримала назву паралельної, коли в обігу застосовувалися 2 види валют.

Висновки. Отже, враховуючи світову практику можемо відмітити, що інфляція може бути контрольованою, але тільки завдяки створенню відповідних умов по її стримуванню. Для будь-якої національної економіки інфляція є шкідливим процесом, який негативно впливає на її розвиток. Інфляція не може зникнути зовсім, адже це призведе до дефляції.

У сучасних умовах, керування інфляцією є найважливішою проблемою грошово-кредитної і економічної політики. При всій значущості скорочення державних витрат, поступового зменшення грошової емісії необхідне проведення широкого комплексу антиінфляційних заходів. Інфляційні процеси не оминули жодної країни, проте навіть найважчі з них зазвичай завершувалися оновленням економіки та її зростанням.

На нашу думку, Україні необхідно використовувати зарубіжний досвід у боротьбі з інфляцією, але з урахуванням особливостей національної економіки. Саме тоді країна буде мати змогу не лише стримати інфляцію на деякий час, а усунути саме причину її виникнення взагалі.

Список використаних джерел

1. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег : учеб. / Дж. М. Кейнс. - М. : Гелиос АРВ. 2002. – 352 с.
2. Фридман М. Количественная теория денег : учеб. / М. Фридман. – М. : Дело, 1996. – 109 с.
3. Гальчинський А. С. Основи економічних знань : навч. посіб. / А. С. Гальчинський, П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. – К. : Вища школа, 2002. – 543 с.
4. Савлук М. І. Гроші та кредит : підруч. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко. - К. : КНЕУ, 2011. – 589 с.
5. Марцин В. С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки / В. С. Марцин // Економіка розвитку. – 2013. – № 1 (65). – С. 42-48.
6. Круш П. В. Інфляція: суть, форма та її оцінка : навч. посіб. / П. В. Круш, О.В.Клименко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 288 с.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://§00.§1/2тT§BT>. – Дата останнього доступу 08.11.16 р.
8. Троцюк Л. П. Інфляція. її сутність, причини, вимірювання / Л. П. Троцюк, Л. І. Дятел // Педагогічний пошук. – 2013. – № 3. – С. 69-70.
9. Ганусик Ю. Б. Причини та наслідки інфляції: вітчизняний та зарубіжний досвід / Ю. Б. Ганусик // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2013. – № 2. – С. 42-52.
10. Вдовиченко Н. Є. Інфляція та її вплив на економіку України / Н. Є. Вдовиченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 1. – С. 93-102.

O. Voroshilova. Peculiarities of inflation processes in Ukraine.

In the article the features of inflation processes in Ukraine are investigated. The causes of inflation and its socio-economic consequences are considered. The necessity of state regulation of inflation processes and implementation of effective anti-inflationary policy in Ukraine is grounded. The directions of reduction of inflation in Ukraine are offered.

Keywords: inflation, consumer price index, causes of inflation, anti-inflation policy, consumer basket.

Науковий керівник – асистент Щербина Ю. О.

Миколаївський національний аграрний університет

КАФЕДРА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

УДК 378.09:378.147

**КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ БОЛОНСЬКОЇ СИСТЕМИ**

С. Б. Літвінчук, канд. педагог. наук, доцент
Чорноморський державний університет ім. П. Могили,
А. В. Тарасов, студент факультету механізації
Миколаївський національний аграрний університет

Основними засобами реалізації інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні є так звані креативні технології – комп'ютерна графіка, гіпертекст, електронні підручники, ГІС - технології, віртуальна реальність, комп'ютерні мережі. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх спеціалістів має низку переваг – можливість контролювати темп навчальної діяльності, обирати рівень складності завдань, здатність наочно демонструвати певні явища та інші. Поряд з позитивними сторонами комп'ютеризації підготовки молодих спеціалістів, існують і негативні, основними серед яких є неврахування вимог і мотивів особистісної діяльності студентів неможливість виконання виховної функції контролю, складність визначення глибини знань студентів. Тому рекомендується відшукати оптимальне співвідношення у застосуванні комп'ютерних та традиційних технологій у вищій освіті. Модель підготовки майбутнього спеціаліста до професійної діяльності з використанням комп'ютерних технологій включає в себе цілі, принципи, зміст, шляхи та засоби, форму та загальну мету.

Ключові слова: комп'ютерні технології; модель; мультимедійні технології; інформаційні технології; майбутні спеціалісти; студенти; вища школа; гіпертекст.

Актуальність проблеми. Трансформація системи освіти відповідно до Болонської системи, врахування тенденцій глобалізації, досягнення відповідності вимогам інформаційного суспільства та пошук нових форм та методів навчання у вищій школі створює передумови для активізації впровадження комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів. Комп'ютерні технології як потужний засіб засвоєння знань вимагає ґрунтовного підходу в формуванні методики викладання із застосуванням означених технологій.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питання впровадження комп'ютерних технологій в навчальний процес, у тому числі і у вищій школі висвітлено в роботах таких науковців як Грузман М.З., Усач О.Г., Чернилевський Д.В., Зінченко В. І., Беспалько В.П., Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. та ін. Деякі аспекти процесу комп'ютеризації вищої освіти висвітлено в Державній національній програмі “Освіта”.

Метою даної статті є аналіз практичного значення комп'ютерних технологій в навчальному процесі та побудова моделі використання комп'ютерних технологій у процесі підготовки фахівців економічним спеціальностям.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стрімкий розвиток технічних і програмних можливостей персональних комп'ютерів, а також розповсюдження нового виду інформаційних технологій, що відомі під назвою креативних технологій, створюють реальні можливості для використання їх у системі освіти з метою розвитку творчих здібностей людини в процесі навчання. Існують такі види креативних технологій як

комп'ютерна графіка, гіпертекст, геоінформаційні системи (ГІС - технології), мультимедіа - технології, віртуальна реальність [2].

Педагогічна практика роботи в різних типах навчальних закладів свідчить про те, що використання інформаційних можливостей зазначених найсучасніших технологій, а також їх різноманітних поєднань у навчальному процесі створює дійсно технологічний прорив у методології, організації та практичній реалізації навчального процесу під час вивчення різних дисциплін на всіх рівнях системи освіти. Так, використання комп'ютерної графіки відкриває нові можливості для розвитку такої важливої якості людини, як просторове мислення [3]. Виправданим та ефективним є також використання і геоінформаційних систем (ГІС - технологій) – технологій отримання, обробки, зберігання і розповсюдження інформації, які діють на засадах взаємозв'язку семантичних даних про об'єкти з їх просторовими характеристиками. ГІС є яскравим прикладом сучасної інтегрованої інформаційної технології, застосування якої підвищує результативність розв'язання багатьох прикладних задач і завдань. До них можна віднести, наприклад, задачу з оцінки вартості земель та будівель, що носить суто економічний характер. В основу сучасного електронного тексту, наприклад, покладено нову технологію – гіпертекст. Основу гіпертексту складає розширена модель енциклопедії [5]. Таким чином, це дозволяє швидко орієнтуватися у значному масиві інформації, а також задовольняє вимогам комплексності у вивченні тієї чи іншої дисципліни, оскільки сприяє розгляду явища у свій його багатогранності. Мультимедіа визначають як поєднання спеціальних апаратних засобів і програмного забезпечення, що дозволяє на якісно новому рівні сприймати, переробляти і надавати різноманітну інформацію: текстову, графічну, звукову, анімаційну, телевізійну тощо [4].

Системи віртуальної реальності, які є вищою точкою прояву мультимедійних технологій, - це комп'ютерні системи, що задіють не тільки зоровий та слуховий аналізатори, а й такі органи чуттів, як дотик, нюх, вестибулярний апарат і таке інше. Ця властивість дуже вдало знаходить своє застосування в освітній галузі, і насамперед – в професійній освіті, коли комп'ютерна система моделює певну ситуацію, що може виникнути в професійній діяльності студента.

Окрему роль, на нашу думку, у технічній освіті мають відігравати різноманітні інформаційні системи – інформаційно-пошукові, експертні системи, системи підтримки прийняття рішень, інформаційні системи організації управління, інтегровані автоматизовані системи управління та галузеві автоматизовані системи управління, які використовуються безпосередньо в процесі управління економічними системами.

Застосування комп'ютерних технологій навчання полягає в розробці та використанні програмних засобів навчального призначення. Особливість комп'ютерних технологій навчання в тому, що вони повинні акумулювати в собі, поруч із комп'ютерною програмою, дидактичний і методичний досвід викладача-предметника. Основна проблема, яка тут вбачається – це розробка

методики комп'ютеризації дисципліни. Можливі або повна перебудова і орієнтація на створення нових комп'ютеризованих курсів, або реалізація методики з частковою комп'ютерною підтримкою дисципліни, що, на наш погляд, є більш прийнятним. Сучасна електронна книга, як і звичайна друкована, складається зі сторінок. Але на відміну від звичайної книги, її сторінки складають не лінійну, а сіткову структуру. У кожному вузлі цієї сітки-сторінки є інформація, подана у вигляді не лише тексту, а й графіків, схем, анімації, звуку та живого відео зображення. За відокремленими ключовими словами та зонами екрана читач має можливість виконати перехід на іншу сторінку книги та одержати, таким чином, пояснення або анімаційні фрагменти. Електронні книги можуть виступати не тільки як електронні енциклопедії. За допомогою персональних комп'ютерів можна створювати підручники принципово нового типу, так звані інформаційно-предметні комплекси. Один з них розробили А.Н. Горшков, А.Ф. Старков, Р.А. Томакова [1].

Сучасне суспільство висуває дедалі більше вимог до якості підготовки спеціалістів. Важливою умовою підготовки економіста високої кваліфікації є створення моделі його підготовки.

Під моделлю розуміється штучно створене для вивчення явище (предмет, процес, ситуація і т.д.), аналогічне іншому явищу, дослідження якого ускладнене чи взагалі неможливе. На сьогодні модель підготовки спеціаліста, що задовольняє вимоги ринку праці та суспільні потреби, знаходяться на початку свого формування. Це пояснюється, на наш погляд, низкою причин. По-перше, в педагогічній науці немає єдиного підходу до трактування терміну “модель підготовки”; по-друге, в поняття “модель спеціаліста” дослідники вкладають різне значення.

Деякі вчені зазначають, що поняття моделі підготовки спеціаліста містить не тільки сукупність певних якостей, а і динамічний, адекватний зв'язок моделі з діяльністю спеціаліста, а без такого зв'язку модель перетворюється на статистичний комплекс, який буде викривленим відображенням вимог суспільства до спеціаліста.

Модель підготовки спеціаліста до професійної діяльності з використанням комп'ютерних технологій, представлена на рис.1, має свою специфіку, адже пов'язана з переходом від традиційної дидактичної системи навчання – “викладач-студент”, “студент-студент”, до нової системи “викладач-комп'ютер-студент”, “комп'ютер-студент” та “студент-комп'ютер-студент”.

Таким чином, метою формування такої моделі є відображення ролі комп'ютерних технологій у процесі підготовки майбутнього спеціаліста.

Реалізація цієї моделі повинна відбуватися з урахуванням таких її принципів:

1. Принцип новизни завдань, який полягає в тому, щоб за допомогою комп'ютера розв'язувати ті навчальні завдання, які через об'єктивні причини (великий обсяг інформації, значні витрати часу) на даний момент не вирішуються або вирішуються не в повному обсязі;

2. Принцип системного підходу, на основі якого впровадження комп'ютерної техніки має базуватися на системному аналізі процесу навчання;

3. Принцип керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, сутність якого полягає в тому, що ефективність застосування комп'ютерних технологій буде досягатися за умови, якщо програмне забезпечення та його впровадження у навчально-виховний процес буде здійснюватись під безпосереднім контролем керівника;

4. Принцип неперервного розвитку, що знаходить відображення в тому, що створена інформаційна база підвищення пізнавальної активності студентів зазнає певного перекомпонування в міру розвитку педагогіки, окремих методик, вимог освітньої політики, що постійно змінюються;

5. Принцип єдиної навчальної інформаційної бази, згідно з яким на комп'ютерних носіях нагромаджується і постійно оновлюється інформація, необхідна для вирішення всіх навчальних завдань з активізації пізнавальної діяльності.

Серед основних цілей, що досягаються у процесі застосування інформаційно-комунікаційних технологій в підготовці спеціалістів, можна виділити такі:

1. Покращення якості навчання за рахунок більш повного використання доступної інформації.

2. Підвищення ефективності навчального процесу на основі його індивідуалізації та інтенсифікації.

3. Реалізація перспективних форм, методів навчання з орієнтацією на розвиваючу та випереджаючу освіту.

4. Досягнення продуктивного рівня професійної підготовки під час вивчення дисциплін.

5. Інтеграція всіх видів навчальної діяльності під час вивчення дисциплін в рамках єдиної методології, що базується на застосування нових інформаційних технологій.

6. Підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

7. Покращення якості навчання за рахунок більш повного використання доступної інформації.

8. Підвищення ефективності навчального процесу на основі його індивідуалізації та інтенсифікації.

9. Реалізація перспективних форм, методів навчання з орієнтацією на розвиваючу та випереджаючу освіту.

10. Покращення якості навчання за рахунок більш повного використання доступної інформації.

11. Підвищення ефективності навчального процесу на основі його індивідуалізації та інтенсифікації.

12. Реалізація перспективних форм, методів навчання з орієнтацією на розвиваючу та випереджаючу освіту.

13. Покращення якості навчання за рахунок більш повного використання доступної інформації.

14. Підвищення ефективності навчального процесу на основі його індивідуалізації та інтенсифікації.

15. Реалізація перспективних форм, методів навчання з орієнтацією на розвиваючу та випереджаючу освіту.

16. Досягнення продуктивного рівня професійної підготовки під час вивчення дисциплін.

17. Інтеграція всіх видів навчальної діяльності під час вивчення дисциплін в рамках єдиної методології, що базується на застосування нових інформаційних технологій.

18. Підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Серцевину моделі підготовки спеціаліста до професійної діяльності становлять три базові компоненти: засвоєння нового матеріалу, застосування отриманих знань на практиці та контроль успішності.

Реалізація цих трьох основних етапів опанування дисципліни реалізується за допомогою різноманітних шляхів та засобів, головна роль серед яких, на нашу думку, належить педагогічним програмним засобам.

Важливість таких програмних засобів у навчальному процесі полягає у тому, що вони розроблені з метою вивчення конкретної дисципліни; як правило, становлять комплексну систему засвоєння дисципліни; поєднують в собі елементи креативних технологій та роботи в міжнародних комп'ютерних мережах.

Форми застосування комп'ютерних технологій у процесі підготовки спеціаліста виявляються у:

- використанні електронних підручників, що можуть містити як суто теоретичний матеріал, так і практичні та тестові завдання;
- виконанні розрахунково-графічних робіт, що є особливо актуальним для економічних дисциплін, пов'язаних з виконанням розрахунків та роботою зі значними масивами числової інформації;

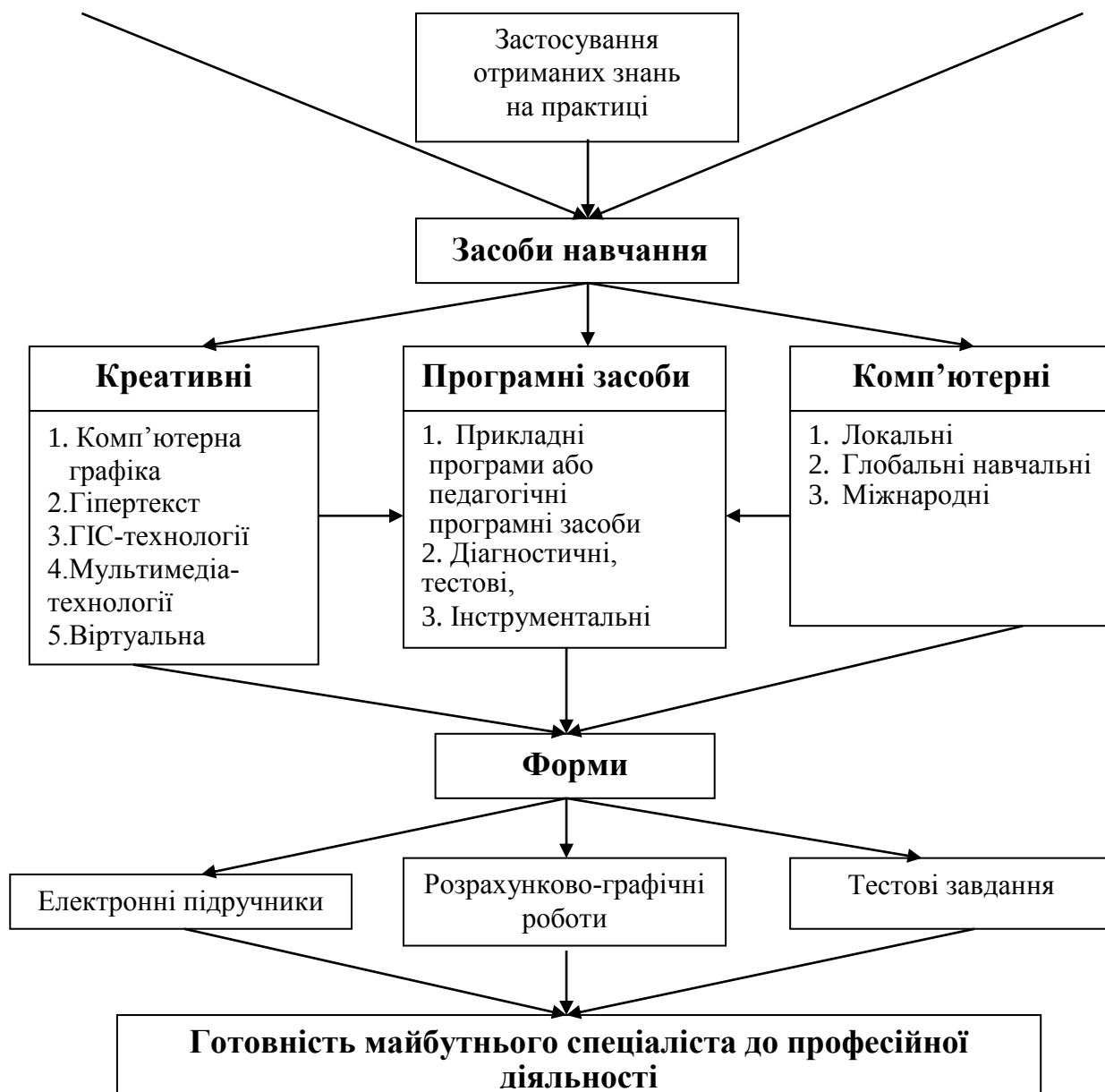

Рисунок 1 – Модель підготовки майбутнього спеціаліста до професійної діяльності з використанням комп'ютерних технологій

- виконанні тестових завдань, що становлять основу проведення контролю за допомогою комп'ютерних технологій.

Перелічені форми залучення студентів до роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями є найпоширенішими, насправді їх спектр набагато ширший і зі стрімким розвитком комп'ютерних технологій він дедалі розширюється.

Кінцевою метою застосування окресленої моделі, як уже зазначалось, є готовність спеціаліста до професійної діяльності.

Висновки. Основними засобами реалізації інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні є так звані креативні технології – комп'ютерна графіка, гіпертекст, електронні підручники, ГІС - технології, віртуальна реальність, комп'ютерні мережі. Застосування інформаційно-

комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх спеціалістів має низку переваг – можливість контролювати темп навчальної діяльності, обирати рівень складності завдань, здатність наочно демонструвати певні явища та інші. Поряд з позитивними сторонами комп'ютеризації підготовки молодих спеціалістів, існують і негативні, основними серед яких є неврахування вимог і мотивів особистісної діяльності студентів, неможливість виконання виховної функції контролю, складність визначення глибини знань студентів. Тому рекомендується відшукати оптимальне співвідношення у застосуванні комп'ютерних та традиційних технологій у вищій освіті. Модель підготовки майбутнього спеціаліста до професійної діяльності з використанням комп'ютерних технологій включає в себе цілі, принципи, зміст, шляхи та засоби, форму та загальну мету.

Список використаних джерел

1. Горшков А. Н. Опыт создания информационно-методического комплекса и компьютерная технология обучения / А. Н. Горшков, А. Ф. Старков, Р. А. Томакова // Досвід і проблеми організації самостійної роботи і контролю знань студентів: Зб. матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. – Суми. – 1995. – С. 6-8.
2. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: посібник для педагогічних працівників і студентів педагогічних вищих навчальних закладів / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2002. – 116 с.
3. Каплунович И. Я. О психологических различиях мышления двумерными и трехмерными образами / И. Я. Каплунович // Вопросы психологии. – 2003. – № 3. – С. 66.
4. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін; За заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
5. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе: учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ. – ДАНА, 2002. – 437 с.

World trends in global economics, permanent technological changes require modernization of vocational training of future specialists for its further direction to form nationally conscious, skilled according to the world standards, initiative, competitive, with the high intellectual development and creativity, capable of fruitful performance specialists.

Computer technologies as a powerful source of learning require detailed approach to form methods of teaching. The mentioned technologies of teaching have great possibilities and reserves to deal with the issues of organization and improvement of students learning. In particular, the limits of knowledge and ways to access state and foreign scientific publications are broadened, as well as computer didactic laboratories to train future specialists, advanced technologies to form knowledge, e-textbooks, reference books, tutorials, etc.

Teaching practice in the educational establishments of different forms proves the fact that the use of information capabilities of the mentioned advanced technologies in their intercourse for the education process actually create a technological breakthrough in methodology, organization and practical implementation of educational process for different subjects at all levels of educational system.

The means to implement information and communicative technologies is the so-called creative technologies – a computer graphics, a hypertext, e-textbooks, GIS technologies, a virtual reality, computer networks. The use of information and communicative technologies in the course of training of future specialists has the following advantages like, an opportunity to monitor an education process tempo, to choose a level of sophistication of a task, an opportunity

to demonstrate visually some effects, processes, etc. At the same time there are some disadvantages in the training process computerization of future specialists, the principal ones are the following: lack of consideration of personal needs and motives of students, disability of an educative function of supervision, a difficulty to determine the depth of students' knowledge. Thus, it is recommended to set up a balanced correlation of the use of computer and traditional technologies in the high school. The model for future specialists training for their vocation with the use of computer technologies includes its purposes, principles, contents, routes and means, a form and a general aim.

Keywords: computer technologies, a model, multimedia, e-books, information technologies, a professional occupation, a future specialist, students, a high school.

ЗМІСТ

КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Лапко О.С. Напрями підвищення ефективності формування доходів Новоодеського району Миколаївської області	3
Новгородська А.В. Екологічні пріоритети у розвитку сільських територій	10
Смутило Д.В. Акцизний податок: сутність та особливості оподаткування	14
Крижановська Н.М. Особливості обліку і звітності єдиного податку четвертої групи в Україні	21
Молочко Т.В. Податкове законодавство України та його інтеграція з ЄС	28
Оленич К.В. Проблемні аспекти реалізації результатів аудиту на підприємстві	34

<i>Зінкевич А.Л.</i> Економічний аналіз ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств	39
<i>Мец Н.С.</i> Облік кредиторської заборгованості та аналіз платоспроможності сільськогосподарських підприємств	41

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

<i>Власюк І.М.</i> Інфляційні процеси в Україні: еволюція, сучасний стан	46
<i>Гаїтова М.О.</i> Стан державного боргу України	54
<i>Іваненко Г.Ю.</i> Основні елементи становлення фінансів як науки в суспільстві	59
<i>Костенко Т.А.</i> Бюджетний дефіцит в Україні: сучасний стан та напрями його подолання	64
<i>Підшивалова О.Є.</i> Характеристика стану рівня ВВП в Україні	69
<i>Самбуренко К.Р.</i> Характеристика системи електронних платежів Національного банку України	75
<i>Яковенко А.О.</i> Економічна сутність податкової безпеки суб'єктів господарювання в Україні	79
<i>Юрченко О.Г.</i> Економічна сутність фінансової безпеки як складового елементу економічної безпеки держави	83
<i>Богачук М.</i> Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та перспективи	88
<i>Молчанова Т.В.</i> Науково-методичні підходи, що використовуються в аналізі потенціалу підприємства	94
<i>Роман Т.М.</i> Вплив іноземного капіталу на банківську систему України	99
<i>Хонич К.</i> Роль держави в науково-дослідній роботі як фактор інноваційної діяльності України	103
<i>Юхимець О.В.</i> Перспективи розвитку фінансового сектора України	107
<i>Гусаренко В.В.</i> Міжнародний валютний фонд і його співробітництво з Україною	113
<i>Камашев А.В.</i> Венчурне фінансування інноваційної діяльності в Україні	119
<i>Ворошилова О.Г.</i> Особливості інфляційних процесів в Україні	124

КАФЕДРА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

<i>Літвінчук С.Б., Тарасов А.В.</i> Комп'ютерні технології в системі вищої освіти відповідно до вимог болонської системи	129
--	-----

Вимоги до оформлення статей

До публікації приймаються статті, що за своєю структурою відповідають вимогам постанови Президії ВАК України від 15.01.2003 р. № 7-05/1, і які мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів;

висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Список використаних джерел повинен бути складений відповідно до вимог ВАК (Бюлетень ВАК України. – 2008. – № 3).

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на CD-ROM.

Обсяг статті – до 8 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 20 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word. Шрифт статті – Times New Roman Суг, через інтервал 1,0, розмір – 14 pt, лапки по тексту і в списку використаних джерел - “”.

Назва статті має бути короткою (5-9 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: “Дослідження питання...”, “Деякі питання...”, “Проблеми...”, “Шляхи...”, в яких не відбито суть проблеми.

Анотації (українською, російською та англійською) набирати курсивом 12 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: “Досліджено...”, “Розглянуто...”, “Установлено...” (наприклад, “Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати...”).

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад, [4, 8,]). Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А. П. Вступ до мовознавства. – К., 2000. – С. 54) (ГОСТ 7.1-84).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов’язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті. На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підписаними підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word 7.0 за допомогою функції “Створити рисунок”, а не виконувати рисунок поверх тексту. Написи на рисунках виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення.

Рисунки треба розміщувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання у роботі.

Якщо ілюстрації створені не автором роботи, то, подаючи їх, треба дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права.

Ілюстрації можуть мати назву, яку розташовують під ілюстрацією після пояснювальних даних (підрисункового тексту).

Ілюстрація позначається словом “Рисунок __”, яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, наприклад, “Рисунок 1 – Назва рисунку”.

Ілюстрації треба нумерувати арабськими цифрами.

Номер ілюстрації складається з порядкової нумерації ілюстрації.

Таблиці виконувати у редакторі Microsoft Word 7.0 за допомогою функції “Додати таблицю”. Кожна таблиця повинна займати не більше одного аркуша при розмірі шрифту TIMES тексту таблиці не менш ніж 12 кегль.

Цифровий матеріал, здебільшого, оформляють у вигляді таблиць відповідно до рис. 1.

Таблиця 1

Назва таблиці					Заголовки
Головка					граф
					Підзаголовки
					граф
					Рядки
					(горизонтальні рядки)
Боковик		Графи (колонки)			

Рисунок 1 – Оформлення таблиці

Горизонтальні та вертикальні лінії, які розмежовують рядки таблиці, а також лінії зліва, справа і внизу, що обмежують таблицю, можна не проводити, якщо їхня відсутність не утруднює користування таблицею.

Таблиці, так само як і ілюстрації, слід розміщувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці (коли на даній сторінці недостатньо місця). Якщо таблиці не є результатом дослідження автора, то при використанні їх у роботі необхідно дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права (робити посилання на джерело).

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами. Таблиця повинна мати назву, яку друкують малими літерами (крім першої великої), жирним шрифтом і розміщують симетрично над, власне, самою таблицею. Назва повинна точно і стисло відображати зміст таблиці, період (якщо роки/місяці

не відображені в таблиці) і об'єкт (підприємство, галузь) дослідження. Слово таблиця і її номер друкують з прописної літери з правого боку над її назвою, без крапки в кінці, наприклад:

Таблиця 2

Назва таблиці

Якщо в роботі лише одна таблиця, її не нумерують. На всі таблиці мають бути посилання в тексті, при цьому по тексту слово “таблиця” пишуть скорочено, із зазначенням її номера, наприклад: ... у табл. 2; ... відповідно до табл. 2; ... згідно з даними табл. 2 і т. д. У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації скорочено пишуть слово “дивись”, наприклад: див. табл. 2.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю розбивають на частини, переносячи частину таблиці на наступну сторінку, повторюючи при цьому її головку та боковик. При поділі таблиці на частини допускається її головку або боковик замінити відповідно номерами граф або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Над частиною таблиці, яка перенесена на наступну сторінку, з прописної літери пишуть слова: “Продовження табл.” або “Закінчення табл.” із зазначенням її порядкового номера, а саме: Продовження табл. 3.

Заголовки граф таблиці друкують з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф вказують в однині.

Одиниці вимірювання показників таблиць відокремлюються комою. Якщо всі дані таблиць мають одну одиницю вимірювання, її вказують один раз, відокремлюючи комою в кінці назви (заголовка) таблиці. Розділяти заголовки і підзаголовки боковика і граф діагональними лініями не допускається. Горизонтальні і вертикальні лінії, що розмежовують рядки таблиці, можна не проводити, якщо їх відсутність не ускладнює користування таблицею.

Розташовують таблиці на сторінці зазвичай вертикально, проте розміщені на окремій сторінці таблиці можуть бути розташовані і горизонтально, при цьому головка таблиці повинна знаходитися з лівого боку сторінки. Як правило, таблиці зліва, справа і знизу обмежують лініями. Для скорочення тексту заголовків і підзаголовків граф окремі поняття дозволяється замінювати літерними позначеннями, встановленими стандартами, або іншими позначеннями, якщо на це є пояснення в тексті або вони наведені на ілюстраціях, наприклад: L – довжина; d – діаметр.

Якщо текст, який повторюється в різних рядках однієї й тієї ж графи, складається з одного слова, його після першого написання допускається замінити лапками, якщо з двох і більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами “Те ж”, а далі – лапками. Замінити лапками повторювані в таблиці цифри, математичні знаки, знаки відсотка і номери, позначення марок матеріалів продукції, позначення нормативних документів не допускається.

При відсутності окремих даних у таблиці слід ставити прочерк (тире). Цифри в графах таблиць повинні проставлятися так, щоб розряди чисел у всій графі були розташовані один під іншим, якщо вони відносяться до одного показника. В одній графі повинно бути дотримано, як правило, однакову кількість десяткових знаків для всіх значень величин.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі MS Equation – 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл.

Скорочення грошових та метричних одиниць, а також скорочення млн, млрд, метричних (грн, т, ц, м, км тощо) писати без крапки.

Якщо в тексті є аббревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Ланки повинні мати наступний вигляд: “_”.

Переліки

Переліки, в разі потреби, можна подавати всередині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку.

Перед кожною позицією переліку треба ставити малу літеру української абетки з дужкою або, не нумеруючи, - дефіс (перший рівень деталізації).

Для подальшої деталізації переліку треба використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Приклад

- а) форма і розмір клітин;
- б) живий склад клітин:
 - 1) частини клітин;
 - 2) неживі включення протопластів;
- в) утворення тканини.

Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацу, другого рівня – з відступом щодо місця розташування переліків першого рівня.

Джерела, що наводяться наприкінці публікації, повинні розташовуватися в порядку першого згадування в тексті статті й бути оформленими відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. (Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел). Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу.

На диску повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище).

Редакційна колегія залишає за собою право на редакційні виправлення.

Примітки до ілюстрацій та таблиць

Примітки до ілюстрацій та таблиць розміщують безпосередньо під ілюстраціями (таблицями), яких вони стосуються. Одну примітку не нумерують. Примітки до ілюстрацій та матеріалів таблиць позначають зірочкою (*).

Цей текст починають з абзацного відступу і друкують з мінімальним (одинарним) міжрядковим інтервалом зі шрифтом Times New Roman Cyr, розмір – 12 pt.

Загальну примітку до всієї таблиці не пов'язують із знаком виноски, а поміщають під таблицею після слова “Примітка” або “Примітки.” і оформлюють у вигляді звичайного тексту.

Зразок оформлення статті

УДК (номер УДК)

НАЗВА СТАТТІ

*Л. С. Прокопенко, студент обліково-фінансового факультету,
Науковий керівник – д.е.н., професор Вишневська О. М.,
Миколаївський національний аграрний університет*

**Текст анотації* українською мовою
Ключові слова: слово, словосполучення, ...*

Текст статті

Список використаних джерел

1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. – К. : Києво-Могилян. акад., 2005. – 397, [1] с. – (Бібліотека наукового щорічника “Україна дипломатична”; вип. 1).
2. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ. податк. адмін. України [та ін.]. – К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.

N. Soname. Name of article.

**Summary* англійською мовою
Keywords*

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

Випуск 2 (15) – 2016. Частина 1. Економічні науки

Технічний редактор: І.В. Ксьонжик

Комп'ютерна верстка: С.О. Горбач